KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä
13.3.2013
Taltionumero
904
Diaarinumerot
3960/1/11
3976/1/11
3980/1/11
4001/1/11
4020/1/11
9/1/12
98/1/12

Asia Maakuntakaavan vahvistamista koskevat valitukset

Valittajat
1) MTK-Satakunta ry ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry
2) Rauman kaupunginhallitus
3) Karvian kunnanhallitus
4) Porin kaupunginhallitus
5) Honkajoen kunnanhallitus
6) Pro Pohjankangas ry, Honkajoki
7) Harri Laurila ja Lyylikki Laurila, Huittinen

Päätös, jota valitus koskee

Ympäristöministeriö 30.11.2011 nro YM1/5222/2010

1 Maakuntavaltuuston päätös

Satakuntaliiton maakuntavaltuusto on 17.12.2009 tekemällään päätöksellä (§ 20) hyväksynyt Satakunnan maakuntakaavan. Kokonaismaakuntakaava käsittää koko maakunnan alueen. Maakuntakaava kumoaa alueella voimassa olevat seutukaavat.

Satakunnan maakuntaliitto on saattanut maakuntavaltuuston päätöksen ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

2 Asian käsittely ympäristöministeriössä siltä osin kuin nyt on kysymys

2.1 Ympäristöministeriölle tehdyt valitukset

Lyylikki Laurila ja Harri Laurila (1), *Porin kaupunginhallitus* (8), *Pro Pohjankangas ry* (23), *Karvian kunnanhallitus* (27), *Honkajoen kunnanhallitus* (28) *ja MTK-Satakunta ry ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry* (30) ovat muiden ohella valittaneet maakuntavaltuuston päätöksestä ympäristöministeriölle (suluissa valituksen numero ympäristöministeriön päätöksessä).

2.2 Lausunnot, vastineet ja vastaselitykset ympäristöministeriössä

Sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja *liikenne- ja viestintäministeriö* ovat antaneet maakuntakaavasta lausunnon. *Valtiovarainministeriö* ja *Lounais-Suomen aluehallintovirasto*, jolle *sosiaali- ja terveysministeriö* on siirtänyt lausuntopyynnön, ovat ilmoittaneet, etteivät anna lausuntoa. Lisäksi *työ- ja elinkeinoministeriölle* on varattu tilaisuus lausunnon antamiseen.

Satakuntaliitto on antanut vastineen lausuntojen ja valitusten johdosta.

Porin kaupunginhallitus (8), *Pro Pohjankangas ry* (23), *Karvian kunnanhallitus* (27), *Honkajoen kunnanhallitus* (28) *ja MTK-Satakunta ry ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry* (30) ovat antaneet vastaselitykset Satakuntaliiton vastineen johdosta.

Maa- ja metsätalousministeriö on lausunnossaan, siltä osin kuin nyt on kysymys, esittänyt muun ohella seuraavaa:

Maakuntakaavassa on tarkasteltu varsin vähän maa- ja metsätalouden elinkeinotoimintojen turvaamisen ja kehittämisen näkökulmaa sekä kaavan vaikutuksia tähän toiminta-alueeseen.

Ministeriö suhtautuu varauksellisesti uusien suojelualueiden (SL/S) aluevarauksiin erityisesti talousmetsissä. Talousmetsissä on edistytty monimuotoisuuden turvaamisessa varsin hyvin erilaisin ohjein ja sertifiointiin perustuen. Lisäksi METSO-kokeilussa on saatu erittäin hyviä kokemuksia vapaaehtoisuuteen perustuvista menetelmistä ja METSO-toimenpiteet on päätetty vakinaistaa, mikä korostaa vapaaehtoisuutta metsien monimuotoisuuden tavoitteiden edistämisessä. Myös ympäristöministeriön maakuntakaavoitusta koskevassa oppaassa tuodaan esille, että maakuntatasolla voidaan poikkeuksellisesti osoittaa maakunnallisesti tai seudullisesti arvokkaiksi todetut luonnonalueet luonnonsuojelualueiksi ja että tämä voi tulla kyseeseen, jos muut alueiden ohjauskeinot todetaan riittämättömäksi kyseisten luonnonarvojen turvaamisen kannalta. Kaava-asiakirjoissa ei tule selvästi esille, että muut alueiden käytön ohjauskeinot olisivat riittämättömiä tältä osin. Lisäksi erityisesti S-aluevarausten osalta alueiden toteuttamisen aikataulu ja menettely on epäselvä, mikä saattaa jättää alueita pitkäksi aikaa epävarmaan oikeudelliseen tilanteeseen.

MU- ja MY-aluevarausten kaavamääräykseen olisi selvyyden vuoksi hyvä lisätä LUO-merkintään liittyvä teksti, jossa todetaan, että merkintä ei rajoita alueen käyttöä maa- ja metsätalouteen eikä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen rakentamiseen. Maa-ainesten ottaminen ratkaistaan maa-aineslain (555/1981) mukaisessa lupamenettelyssä. Lisäksi

maa- ja metsätalousministeriö on katsonut, että vaikka edellä kuvatuista näkökohdista ja puutteista huolimatta maakuntakaava ei näyttäisi olevan lainvastainen, tulee lausunnossa kuvattuihin asioihin kiinnittää jatkossa erityistä huomiota.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on lausunnossaan, siltä osin kuin nyt on kysymys, esittänyt muun ohella seuraavaa:

Maakuntakaavaa varten laaditut selvitykset eivät ole riittävä peruste vähittäiskaupan suuryksikköä koskevien KM1-varausten osoittamiseen Raumalle. Rauman kaupungin yleiskaavoituksen yhteydessä on tehty tarkempia selvityksiä vähittäiskaupan tarpeista ja yksikköjen määrästä. Maakuntakaavaan on merkitty suuryksiköitä tästä poiketen. Erityisesti UNESCO:n maailmanperintökohteeseen kohdistuvien vaikutusten takia Vanhan Rauman liiketoiminnan säilymiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. KM1-varaukset tulee poistaa.

Maakuntakaavassa osoitettu suojelualueverkko ja kaavamääräykset ovat riittäviä turvaamaan valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvien sekä vähintään seudullisesti arvokkaiden luontokohteiden suojelutavoitteet. Kaavaa varten laadittu maakunnallinen luontoselvitys täydennyksineen on hyvä sekä maakuntakaavaa varten riittävän kattava. Kaavassa on asianmukaisesti ja riittävällä tarkkuudella selvitetty kaavan toteuttamisen vaikutukset Naturaan ja niihin luonnonarvoihin, joiden vuoksi alueet on osoitettu Natura-verkostoon. Myös Natura-tarkastelun johtopäätökset ovat oikeita.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää maakuntakaavaa taustaaineistoineen laadukkaasti ja huolellisesti laadittuna. Kaavan selvityspohja ja vaikutusarvioinnit ovat kattavia. Kaavoituksessa ja sen vaikutusarvioinnissa on käsitelty valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden sisältöä. Ympäristönäkökulma on vaikutusarvioinnissa ollut keskeisenä mukana.

3 Ympäristöministeriön ratkaisu

Ympäristöministeriö on, siltä osin kuin nyt on kysymys, hylännyt *Lyylikki Laurilan ja Harri Laurilan* (1), *Porin kaupunginhallituksen* (8), *Pro Pohjankangas ry:n* (23), *Karvian kunnanhallituksen* (27), *Honkajoen kunnanhallituksen* (28) *sekä MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n* (30) valitukset ja vahvistanut maakuntakaavan lukuun ottamatta vahvistamatta jätettyjä Rauman Vanha-Prisman, Porin Vähärauman ja Riihikedon vähittäiskaupan suuryksikkömerkintöjä, Söörmarkun eritasoliittymän aluevarausta sekä osaa Isoniemenkeitaan turvetuotantoalueesta.

Ympäristöministeriö on perustellut päätöstään muun ohella seuraavasti:

Porin kaupunginhallitus (8)

Vuorovaikutus maakuntakaavan valmistelun aikana

Maakuntakaavan valmistelun aikaisen maanomistajien ja muiden osallisten kanssa käydyn vuorovaikutuksen osalta ympäristöministeriö on viitannut asiasta Outokumpu Oyj:n valituksen (3) johdosta lausuttuun ja katsonut, ettei asiassa ole tapahtunut menettelyvirhettä.

Valituksen 3 johdosta ympäristöministeriö oli lausunut muun ohella seuraavaa:

Puutteellista vuorovaikutusta koskeva väite

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevan viranomaisen on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen. Maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n mukaan kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehdoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että osallisilla eli alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään, on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti mielipiteensä asiassa. Tapa, jolla tämä tilaisuus mielipiteen esittämiseen maakuntakaavaa valmisteltaessa on varattu, on todettu osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa.

Maakuntakaavaa koskeva luonnos on valmisteluvaiheessa ollut yleisesti nähtävillä Satakuntaliiton jäsenkunnissa 12.5.–18.6.2008 välisenä aikana. Tällöin pidettiin myös kaikille avoimia seutukuntakohtaisia kaavan esittelytilaisuuksia. Kaavaa koskeva ehdotus on ollut maankäyttö- ja rakennuslain 65 §:n ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 12 §:n mukaisesti yleisesti nähtävillä jäsenkunnissa 19.5.–18.6.2009 välisenä aikana. Myös tällöin pidettiin kaikille avoimia seutukuntakohtaisia kaavan esittelytilaisuuksia.

Maakuntakaavan laadintaan liittyvät vuorovaikutusta koskevat säännökset eivät edellytä asukkaiden ja maanomistajien tai muiden osallisten kuulemista henkilökohtaisesti, vaan kuuleminen tapahtuu maankäyttö- ja

rakennuslainsäädännön mukaisessa vuorovaikutusmenettelyssä. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestämisessä kaavaa laadittaessa ei ole tapahtunut menettelyvirhettä.

= = =

Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaisten valmistelu- ja ehdotusvaiheen kuulemisten lisäksi maakuntakaavaa laadittaessa on oltu laajasti vuorovaikutuksessa kuntien ja muiden osallisten kanssa. Kaavan eri aihealueista on laadittu erillisselvityksiä, jossa yhteydessä on myös kuultu eri sidosryhmiä kuten kuntia (teemaraporttimenettely) ja annettu palautteesta vastine. Kaavaluonnoksen ja kaavaehdotuksen nähtävillä olon yhteydessä on pidetty myös kaikille avoimia seutukuntakohtaisia kaavan esittelytilaisuuksia, joissa kaavan sisällöstä on voinut keskustella ja tehdä sitä koskevia kysymyksiä.

Selvitysten riittävyys maakuntavaltuustolle annettujen tietojen osalta

Valituksessa on väitetty, että maakuntakaava on riittäviä selvityksiä edellyttävän maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastainen. Asiayhteyden perusteella, jossa väite on esitetty, sen on katsottava koskevan maakuntavaltuustolle päätöksentekoa varten toimitettuja kaavan valmistelun aikana annettuja lausuntoja ja muistutuksia koskevaa selvitystä.

Valtuutetuille on maakuntakaavan hyväksymistä koskevan käsittelyn aikana selostettu lausuntojen ja muistutusten sisältö. Lausuntojen ja muistutusten suuren määrän vuoksi niistä on käsittelyn helpottamiseksi yleisen käytännön mukaisesti laadittu lyhennelmä, josta ilmenevät keskeiset esitetyt asiat. Tämän lisäksi valtuutetuilla on ollut tilaisuus kokouspaikalla tutustua muistutuksiin ja lausuntoihin alkuperäisenä. Vastineet lausuntoihin, mielipiteisiin ja muistutuksiin ovat olleet ennen maakuntavaltuuston kokousta nähtävissä myös Satakuntaliiton internet-sivuilla heti sen jälkeen, kun maakuntahallitus on ne hyväksynyt. Kaavan valmistelun aikana valtuutetuilla on lisäksi ollut mahdollisuus saada tietoja esitetyistä mielipiteistä ja lausunnoista myös heille järjestetyissä seminaareissa ja esittelytilaisuuksissa. Valtuutetuilla on katsottava olleen riittäväksi katsottavat tiedot päätöksenteon perusteeksi ja valtuuston päätös perustuu tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin selvityksiin. Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä ei ole säännöksiä lausuntoihin annettavien vastineiden sisällöstä. Siitä päättää maakuntahallitus. Maakuntavaltuuston harkinnassa on ollut, missä määrin muistutukset ja lausunnot on otettu huomioon.

Maakuntavaltuuston päätösvalta

Maakuntakaavan laatiminen ja hyväksyminen on maakunnan liiton tehtävä. Maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset. Maankäyttö- ja rakennuslain 17 §:n mukaan ympäristöministeriö edistää, ohjaa ja valvoo maakuntakaavoitusta ja 31 §:n mukaan vahvistaa maakuntakaavan. Ohjatessaan maakuntakaavan laatimista ympäristöministeriö tuo esiin niitä vaatimuksia, joita valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja maakuntakaavan sisältövaatimukset kaavalle asettavat. Ympäristöministeriö ei voi määrätä kaavan sisällöstä, vaan siitä päättää maakuntavaltuusto.

Kaupunkikehittämisen kohdevyöhyke ja keskusverkko

Maakuntakaavassa on osoitettu Kokemäenjokilaakson kehittämisen kohdevyöhykkeen merkinnällä (kk1) Kokemäenjokilaakson valtakunnallisesti merkittävä, monikeskuksinen aluerakenteen kehittämisvyöhyke. Merkinnän kuvauksen mukaan vyöhykkeelle kohdistuu työpaikka- ja teollisuustoimintojen, taajamatoimintojen, joukkoliikenteen ja palvelujen sekä virkistysverkoston pitkän aikavälin alueidenkäytöllisiä ja toiminnallisia yhteensovittamis- ja kehittämistarpeita. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen kilpailukyvyn ja vetovoimaisuuden kasvua edistetään korostamalla alueen keskuksien kehittämistä. Suunnittelulla tulee edistää alueen ominaispiirteitä ja liikenne-, energia- ja virkistysverkkojen toiminnallisuutta seudullisena kokonaisuutena.

Kehittämisperiaatteita koskevilla merkinnöillä osoitetaan alueita, jotka ovat merkittäviä maakunnan tavoitellun kehityksen kannalta ja joihin tästä syystä kohdistuu muussa suunnittelussa huomioon otettavia alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen kehittämistarpeita. Kehittämisperiaatteet voivat koskea maakunnan kehittämisen kannalta tärkeitä alueidenkäyttökysymyksiä, joihin liittyvät yksityiskohtaisemmat aluevaraustarpeet tai muut alueiden käyttöön liittyvät järjestelyt on tarkoituksenmukaista tutkia kuntatasolla tai muun toteuttavan suunnittelun yhteydessä. Kehittämisperiaatemerkintöjen merkintätapa, sisältö ja tulkinta ovat lähtökohtaisesti maakuntakaavan aluevarausmerkintöjä yleispiirteisempiä ja ohjausvaikutukseltaan välillisempiä.

Kokemäenjokilaakson kehittämisen kohdevyöhyke (kk1) käsittää Porin, Harjavallan, Nakkilan ja Kokemäen valtakunnallisesti merkittävän yhtenäisen taajamarakenteen keskeisen alueen, jolle tunnusomaista on muun muassa sen teollinen historia. Siitä syystä myös nykyisin Porin kaupunkiin kuuluvan Noormarkun alueen voidaan katsoa kuuluvan vyöhykkeen piiriin.

Valtatie 8 välittää valtakunnallista ja maakuntien välistä pitkämatkaista liikennettä useamman kunnan kautta. Pääradan yhteystarvetta osoittava merkintä (URPO-rata) tarkoittaa pitkän tähtäyksen kehittämistavoitetta ja sen toteuttamiseen ja sijaintiin liittyy huomattavaa epävarmuutta. Luvia sijoittuu selkeästi erilleen Kokemäenjokilaakson taajamarakenteesta eikä Luvian ja Porin väliseen yhdyskuntarakenteen kehittämiseen liity vastaavia yhteensovittamisen tarpeita, vaikka Luvian ja Porin rajalle sijoittuu maakuntakaavassa osoitettu seudullisesti merkittävä jätteenkäsittelyalue.

Luvia kuuluu rannikkokuntana laajaan rannikon suuntaiseen matkailun kehittämisvyöhykkeeseen (mv-3). Se käsittää merkittävät luontomatkailun kehittämisen kohdevyöhykkeet, joihin kohdistuu luontomatkailun, luonnon virkistyskäytön, ulkoilu- ja muiden reitistöjen sekä luonnonsuojelun kehittämis- ja yhteensovittamistarpeita. Tämä mahdollistaa muun muassa merelliseen sijaintiin liittyvien kehittämismahdollisuuksien ja kilpailutekijöiden hyödyntämisen kunnan omalla suunnittelulla.

Keskustatoimintojen alueen merkinnällä (C) on tarkoitettu osoitettavaksi keskustahakuisten palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen alueita niihin liittyvine liikennealueineen ja puistoineen. Keskustatoimintojen alueelle sijoittuu yleensä myös asumista. Merkintää käytetään pääsääntöisesti osoittamaan lähinnä kaupunkitasoisten tai aluerakenteen kannalta vastaavien seudullista merkitystä omaavien taajamien keskusta-alueita. Keskustatoimintojen alueille on mahdollista sijoittaa myös vähittäiskaupan suuryksiköitä, joten merkinnän käyttöä on arvioitava myös siltä kannalta.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien yleistavoitteiden mukaan olemassa olevia yhdyskuntarakenteita hyödynnetään sekä eheytetään kaupunkiseutuja ja taajamia. Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä siten, että henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina.

Näitä tavoitteita koskevien erityistavoitteiden mukaan vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta. Tästä voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että alueen käyttöönotto on kestävän kehityksen mukaista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen ja maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

Maakuntakaavaa laadittaessa on tehty Satakunnan aluerakennetta koskeva selvitys, jossa on tutkittu kuntien palvelurakennetta ja -tasoa, asiointisuuntautuneisuutta sekä vetovoimaisuutta. Selvityksen perusteella on maakuntakaavassa määritelty kaupunkien ja muiden taajamien keskustatoimintojen alueet ja niiden alueellinen ulottuvuus. Kaavaa laadittaessa on tehty myös kaupallisia palveluja koskeva selvitys, jossa on tarkasteltu vähittäiskaupan lisätilatarvetta ja sijoittumismahdollisuuksia. Keskustatoimintojen alueellinen ulottuvuus määräytyy ensisijaisesti alueen olemassa olevan yhdyskuntarakenteen lähtökohdista, joille ovat tunnusomaisia monipuoliset keskustahakuiset palvelut ja muut toiminnot.

Pihlavan alue sijaitsee noin 15 kilometrin etäisyydellä Porin ydinkeskustasta. Alueella on yritystoimintaa ja kerrostalovaltaista asutusta sekä omakotiasutusta. Pihlava sijaitsee selkeästi erillään ydinkeskustan rakenteesta. Maakuntakaavassa ei sen keskusverkkoa koskevan ratkaisun mukaisesti ole Poriin ydinkeskustan lisäksi osoitettu muita keskustatoimintojen alueita. Valtatie 2:n varrella keskustatoimintojen alueet on osoitettu vain kuntien keskustaajamien alueille lukuun ottamatta Nakkilan keskustaajaman aluetta, joka on osoitettu taajamatoimintojen alueena. Tämän ratkaisun voidaan katsoa tukevan maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen tavoitteita ja kestävän kehityksen vaatimuksia.

Maakuntakaavassa Pihlavan alue on osoitettu taajamatoimintojen alueena (A). Taajamatoimintojen alueen merkinnällä on tarkoitettu osoitettavaksi muun muassa rakentamisalueita asumiseen ja muille taajamatoiminnoille kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle sekä virkistys- ja puistoalueita. Maakuntakaavan taajamatoimintojen aluevaraus mahdollistaa Pihlavan alueen ja muidenkin paikalliskeskusten edelleen kehittämisen asutuksen, työpaikkojen ja palvelujen keskuksena.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukainen kaupunkiseutusuunnitelma ei syrjäytä maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaista velvollisuutta ottaa alueidenkäytön suunnittelussa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja

muut maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevat lain 28 §:n vaatimukset. Maakuntakaavan on kuitenkin katsottava osaltaan tukevan Porin kaupunkiseutusuunnitelman toteuttamista.

Kaupunkikehittämisen kohdealueen (kk1) rajaus, maakuntakaavan keskusverkkojärjestelmä sekä keskustatoimintojen aluevaraukset (C) ovat perusteltuja.

Yyterin santojen alue

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään. Näitä tavoitteita koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa luonnonarvojen vaalimiseen.

Yyterin santojen alue on osa laajempaa Natura 2000 -verkostoon kuuluvaa aluetta Preiviikinlahti (FI0200080), joka on sisällytetty verkostoon luontodirektiivin (92/43/ETY) mukaisena SCI-alueena. Preiviikinlahden arvoa lisää myös sen tärkeys virkistyskäyttökohteena. Yyterin alue hiekka- ja uimarantoineen on erittäin tärkeä luontomatkailu- ja -harrastuskohde. Yyterin hiekkarannat ovat pohjoismaiden pisimmät ja rannan dyynialue on laajuutensa vuoksi arvokas. Yyterin sannat on yksi harvoista paikoista Suomessa, jossa on nähtävissä kaikki dyynikehityksen vaiheet ja siellä on poikkeuksellisesti lehtomainen runsas kasvillisuus. Yyterin santojen alue kuuluu siihen Preiviikin Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen osa-alueeseen, joka valtioneuvoston päätöksen mukaisen kyseisen Natura 2000 -verkostoa koskevan ehdotuksen mukaisesti on tarkoitettu toteutettavaksi luonnonsuojelulain nojalla.

Maakuntakaavassa Yyterin santojen alue on osoitettu luonnonsuojelualueeksi (SL1). Kaikkia maakuntakaavan luonnonsuojelualueita koskee suojelumääräys, joka kieltää alueen suojeluarvoja vaarantavat ja heikentävät toimenpiteet ja hankkeet. Suojelumääräys on voimassa siihen saakka, kunnes alue on muodostettu luonnonsuojelulain mukaiseksi luonnonsuojelualueeksi. Yyterin santojen aluetta koskee lisäksi suunnittelumääräys, joka velvoittaa alueen käyttöä suunniteltaessa ottamaan huomioon

luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n säännökset sekä alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kiinnittämään erityistä huomiota alueen geologisiin ja ekologisiin ominaisuuksiin, maiseman ominaispiirteisiin sekä kulttuuriperintöön. Alueen erityinen merkitys virkistyksen ja matkailun kannalta on otettu huomioon antamalla lisäksi aluetta koskeva suunnittelumääräys, jonka mukaan suunnittelulla tulee turvata ja edistää valtakunnallisesti merkittävän virkistys- ja matkailualueen kehittämisedellytyksiä.

Lisäksi Yyterin ja Preiviikin alue kuuluu maakuntakaavassa osoitettuun laajempaan matkailun kehittämisvyöhykkeeseen (mv-3), jolla osoitetaan merkittävät luontomatkailun kehittämisen kohdevyöhykkeet ja joihin kohdistuu luontomatkailun, luonnon virkistyskäytön, ulkoilu- ja muiden reitistöjen sekä luonnonsuojelun kehittämis- ja yhteensovittamistarpeita, oikeastaan mv-1-vyöhykkeeseen, jolla osoitetaan merkittävät matkailun ja virkistyskäytön kehittämisen kohdevyöhykkeet. Merkintään liittyvä suunnittelumääräys edellyttää muun muassa huomion kiinnittämistä matkailuelinkeinojen ja virkistyspalvelujen kehittämiseen yhteen sovittamalla toimenpiteet kulttuuri-, maisema- ja luontoarvoihin sekä olemassa oleviin elinkeinoihin ja asutukseen.

Kun otetaan huomioon Yyterin santojen valtakunnallisesti merkittävät luonnonarvot ja valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoa koskevan ehdotuksen mukainen toteuttamistapa, Yyterin santojen luonnonsuojelualuevarausta (SL1) on pidettävä perusteltuna.

Yyterin alueella on voimassa useita asemakaavoja, joissa on osoitettu aluevarauksia muun muassa matkailu- ja virkistyskäyttöön. Alueella on muun muassa hotelli ja saunarakennuksia. Hotellin alue on osa maakuntakaavassa osoitettua matkailupalvelujen aluetta (RM). Yyterin lomakylän alue on osoitettu matkailupalvelujen kohdemerkinnällä (rm). Maakuntakaavan suunnittelumääräys turvaa alueen virkistys- ja matkailutoimintojen kehittämisedellytysten huomioon ottamisen asemakaavoja muutettaessa ja muussa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Luonnonsuojelualueeksi on osoitettu vain Natura 2000 -verkostoon kuuluva Yyterin santojen alue. Muilta osin maakuntakaavan aluevaraukset vastaavat Yyterin alueen nykyistä asemakaavojen mukaista käyttöä. Kun luonnonsuojelualue toteutetaan, samalla annetaan aluetta koskevat suojelumääräykset, joissa sovitetaan yhteen luonnonarvojen turvaamisen sekä matkailupalvelujen ja virkistyksen tarpeet.

Toteutettaessa Yyterin santojen luonnonsuojelualue luonnonsuojelulain mukaisesti se voi tapahtua luonnonsuojelulain 24 §:n 1 momentin mukaan maanomistajan hakemuksesta tai suostumuksella, jolloin aluetta ei hankita valtiolle. Tällöin maanomistajalle maksetaan vaadittaessa merkityksellisestä haitasta korvaus. Mikäli toteutus tapahtuu hankkimalla alue

valtiolle, se tapahtuu ensisijaisesti vapaaehtoisuuden pohjalta kiinteistökaupalla tai -vaihdolla. Myös lunastus korvausta vastaan on tarvittaessa mahdollinen. Selkämeren kansallispuistosta annettua lakia (326/2011) koskevan hallituksen esityksen (HE 103/2010 vp) yleisperusteluissa todetaan, että yksityismaiden luonnonsuojelualueet eivät tule osaksi kansallispuistoa ja ettei valtiolle hankittuja alueita lähtökohtaisesti tulla liittämään kansallispuistoon. Kansallispuiston luonnontieteellisen edustavuuden lisäämisen kannalta Porin Preiviikinlahti katsotaan kuitenkin erityisen tärkeäksi. Lisäksi yleisperusteluissa todetaan, että sen keskeiset perustettavaan kansallispuistoon rajautuvat liete- ja ranta-alueet hankitaan osaksi kansallispuistoa asianomaista Natura 2000 -aluetta toteutettaessa.

Ympäristöministeriön vuonna 1999 tekemässä Satakunnan seutukaavan 5 vahvistamista koskevassa päätöksessä ympäristöministeriö on antanut jatkosuunnitteluohjeita, joissa muun muassa kehotetaan Satakuntaliittoa harkitsemaan seutukaavan täydentämistä muun muassa Natura 2000 -verkostoon kuuluville alueille sijoittuvia virkistysaluevarauksia koskevilla seutukaavamääräyksillä luonnonarvojen turvaamiseksi otettavaksi huomioon virkistysalueita koskevassa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Jatkosuunnitteluohjeissa virkistysalueita ei ole yksilöity. Ympäristöministeriö on antanut jatkosuunnitteluohjeet tuolloin voimassa olleen rakennuslain (370/1958) 8 §:n mukaisen johto- ja valvontatehtävänsä perusteella. Jatkosuunnitteluohjeilla ei ole määritelty myöhemmin laadittavan seutukaavan tai maakuntakaavan sisältöä, vaan siitä päättäminen on ollut Satakuntaliiton tehtävä kaavan sisältövaatimusten mukaisesti.

Seutukaava 5 on hyväksytty vuonna 1996 ja laadittu ennen kuin valtioneuvosto on tehnyt päätöksen ehdotuksesta Suomen Natura 2000 -verkoston alueiksi. Vahvistaessaan seutukaavan ympäristöministeriö on todennut muun muassa, että kaavaan sisältyy aluevarauksia, joiden osalta luonnonsuojelulain säädösten huomioon ottaminen asettaa seutukaavasta riippumattomia erityisiä vaatimuksia näitä alueita koskevalle yksityiskohtaisemmalle suunnittelulle ja toteuttamiselle. Ympäristöministeriö on kaavan vahvistaessaan katsonut, että seutukaava voidaan yleispiirteisenä suunnitelmana toteuttaa niin, ettei tällaisten luonnonsuojelulaista johtuvien erityisvaatimusten huomioon ottamiselle ole seutukaavasta johtuvia esteitä.

Johtopäätös

Maakuntavaltuuston päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä eikä maakuntavaltuusto ole ylittänyt toimivaltaansa. Maakuntakaava täyttää valituksessa tarkoitetuilta osiltaan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset muun muassa valtakunnallisten

alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen, maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta eikä ole muutoinkaan lainvastainen. Maakuntakaavasta ei myöskään voida katsoa aiheutuvan tältä osin maanomistajille kohtuutonta haittaa.

Voimaantulomääräykseen liittyvä vaatimus

Ympäristöministeriö määrää maakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman siten kuin jäljempänä maakuntakaavan voimaantuloa koskevasta kohdasta ilmenee.

Satakunnan seutukaava 5 on laadittu rakennuslain aikana ja vahvistettu yli kymmenen vuotta sitten. Maakunnassa on tarpeen saada viivytyksettä muun muassa kestävän alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten tarpeisiin vastaava maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti laadittu maakunnallinen kaava ohjaamaan yksityiskohtaisempaa suunnittelua.

Honkajoen kunnanhallitus (28)

Kaavan valmistelu

Kaavaa laadittaessa on käytetty hyväksi muun muassa kuntien asiantuntemusta. Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaisten valmistelu- ja ehdotusvaiheen kuulemisten lisäksi maakuntakaavaa laadittaessa on oltu laajasti vuorovaikutuksessa kuntien ja muiden osallisten kanssa. Kaavan eri aihealueista laadittujen erillisselvitysten yhteydessä on myös kuultu eri sidosryhmiä kuten kuntia (teemaraporttimenettely) ja annettu palautteesta vastine. Erillisselvityksistä saadun palautteen johdosta valmisteluaineistoon on myös tehty monia muutoksia. Kaavan valmisteluaineistosta on myös käyty erikseen neuvottelu Honkajoen kunnan kanssa. Se seikka, ettei jostakin yksittäisestä kaavan aihealueesta käydä erikseen neuvottelua jokaisen kunnan kanssa, ei tee kaavan valmistelusta puutteellista. Valmisteluaineiston maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön 62 §:n mukaisen nähtävillä olon yhteydessä vuonna 2008 valmisteluaineisto on ollut nähtävillä Satakuntaliiton jäsenkunnissa ja Satakuntaliiton internet-sivuilla. Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä ei ole säännöksiä lausuntoihin annettavien vastineiden sisällöstä. Maakunnan liiton harkinnassa on, kuinka yksityiskohtaisesti se vastaa kaavaluonnoksesta annettuihin lausuntoihin.

Muilta osin ympäristöministeriö on viitannut maakuntakaavan valmistelun aikaisen maanomistajien ja muiden osallisten kanssa käydyn vuorovaikutuksen osalta asiasta edellä Outokumpu Oyj:n valituksen (3) ja Porin kaupunginhallituksen valituksen (8) johdosta lausuttuun.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin ja kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutukset. Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maakuntakaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä suunnitelmana. Kaavaratkaisu ja sitä koskevat selvitykset tarkentuvat yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaa laadittaessa vaikutusten arviointi on liittynyt kiinteästi kaavan valmistelun kaikkiin vaiheisiin ja siitä on laadittu erillinen selvitys. Maakuntakaavan aluevarausten lähtökohtana on ollut maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskeva 28 §:n vaatimus erityisen huomion kiinnittäminen muun muassa vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin maakunnan omista lähtökohdista.

Kaavan valmistelu täyttää vuorovaikutuksen ja vaikutusten selvittämisen osalta maankäyttö- ja rakennuslain vaatimukset eikä asian valmistelussa ole tapahtunut menettelyvirhettä.

Pohjakartta ja kaavamerkinnät

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 9 §:n mukaan maakuntakaava esitetään kartalle tai kartoilla sellaisessa mittakaavassa, että siitä ilmenee alueidenkäytön ohjaustarve huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla alueiden käytön periaatteet, tarpeelliset alueet ja kaavan muu sisältö. Maakuntakaavamääräykset esitetään kaavakartalla tai erillisessä asiakirjassa.

Maakuntakaavan pohjakartan tulee olla sellainen, että sen avulla voidaan saada kuva olemassa olevan ympäristön oleellisista piirteistä ja paikantaa maakuntakaavakohteiden sijainti maakuntakaavan yleispiirteisyyden mukaisella tarkkuudella. Pohjakartalta tulisi näkyä muun muassa kuntarajat, tärkein nimistö, vesistöt ja olemassa olevan rakennetun ympäristön keskeiset piirteet kuten liikenneverkko ja rakennettujen alueiden yleispiirteinen sijoittuminen. Maakuntakaavan aluevaraukset eivät lähtökohtaisesti ole tarkkarajaisia ja tämä heijastuu myös pohjakartan esitystapaan. Aluevaraukset tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaavamerkinnöistä on säädetty ympäristöministeriön asetuksella (31.3.2000). Merkintäjärjestelmä käsittää alueiden käytön kehittämisperiaatteet, osa-alueiden erityisominaisuudet, aluevaraukset sekä viiva- ja kohdemerkinnät.

Erityyppiset maakuntakaavamerkinnät voivat olla päällekkäisiä. Kehittämisperiaatteita koskevilla merkinnöillä osoitetaan alueita, jotka ovat merkittäviä maakunnan tavoitellun kehityksen kannalta ja joihin tästä syystä kohdistuu muussa suunnittelussa huomioon otettavia alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen kehittämistarpeita.

Maakuntakaava on esitetty kolmella kartalla mittakaavassa 1:100 000. Kaavamerkinnät ja määräykset on esitetty erillisessä asiakirjassa. Pääosaan maakuntakaavan kehittämisperiaatemerkinnöistä liittyy suunnittelumääräys. Kehittämisperiaatemerkintöjen merkintätapa, sisältö ja tulkinta ovat lähtökohtaisesti maakuntakaavan aluevarausmerkintöjä yleispiirteisempiä ja ohjausvaikutukseltaan välillisempiä. Tämä koskee myös kehittämisperiaatemerkintöihin liittyviä suunnittelumääräyksiä.

Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäyttöä koskeva suunnitelma ja se tarkentuu yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, jolloin lähtökohtaisesti on löydettävissä sellainen ratkaisu, joka ei ole maanomistajalle kohtuuton.

Maakuntakaavan pohjakartta täyttää edellä kuvatut vaatimukset. Maakuntakaavan esitystapa täyttää selkeyden vaatimukset ja kaava on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 9 §:n sekä ympäristöministeriön kaavamerkintöjä koskevan asetuksen mukainen.

Suojelualueet

Kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja kiinnitettävä erityisesti huomiota maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Maakuntakaavan suojelualueet (S) perustuvat maakuntakaavaa laadittaessa tehtyyn Satakunnan viher- ja virkistysverkkoselvitykseen vuosina 2005 ja 2006. Selvityksen taustalla on monipuolinen ja perusteellinen suojeluarvojen läpikäynti. Vuonna 1995 käynnistyneessä nelivuotisessa hankkeessa ajantasaistettiin aiempi Satakunnan luonnonsuojeluselvitys seutukaava 5:n laadinnan yhteydessä muun muassa kuntakohtaisten

luontokartoitusaineistojen pohjalta. Lisäksi selvityksen aineistona on käytetty Natura 2000 -verkoston tietoja, kuntien kaavoista saatuja tietoja sekä ympäristöhallinnolta saatuja tietoja alueiden luonnonarvojen nykytilasta. Joidenkin alueiden luonnonarvot on tarkistettu myös maastokäynnein vuonna 2005.

Viher- ja virkistysverkkoselvityksestä on myös kuultu eri sidosryhmiä kuten kuntia (teemaraporttimenettely) ja annettu palautteesta vastine. Kaavaluonnoksen ja kaavaehdotuksen nähtävillä olon yhteydessä on pidetty myös kaikille avoimia seutukuntakohtaisia kaavan esittelytilaisuuksia, joissa kaavan sisällöstä on voinut keskustella ja tehdä sitä koskevia kysymyksiä. Maakuntakaavassa on osoitettu joitakin seutukaava 5:een nähden uusia suojelualueita (S), jotka sijoittuvat useamman kunnan alueelle.

Maakuntakaava perustuu suojelualueiden (S) osalta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Suojelualueiksi (S) maakuntakaavassa on osoitettu valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat luontoarvoja omaavat alueet. Tällaisia alueita ovat Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden osat, jotka on tarkoitettu toteutettavaksi maankäyttö- ja rakennuslain tai vesilain mukaisesti. Perusteina muiden alueiden osalta ovat muun muassa luontotyypit, niiden vähäisyys, harvinaisuus ja uhanalaisuus. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviointi (Suomen ympäristökeskuksen julkaisu 8/2008) on osoittanut, että muun muassa soiden luontotyypit ovat voimakkaasti uhanalaistuneet eteläisessä Suomessa.

Selvityksen perusteella maakuntakaavassa on osoitettu seutukaava 5:een nähden joitakin uusia suojelualueita (S). Honkajoen alueelle niistä sijoittuvat Vahonkeitaan ja Polvenkeitaan suojelualueet. Huomattava määrä suojelualueita on poistunut kokonaan. Lisäksi joidenkin alueiden rajaus on supistunut ja joidenkin laajentunut tai niiden kaavamerkintä on muuttunut.

Maakuntakaavan aluevarausten perusteena ovat ensisijaisesti alueen soveltuvuus kaavassa osoitettuun tarkoitukseen kuten sen luonnonarvot eivätkä aluevaraukset voi olla riippuvaisia maanomistajan kanssa tehtävistä sopimuksista. Kaavan toteuttamisesta ei kuitenkaan saa aiheutua maanomistajalle kohtuutonta haittaa. Maakuntakaavan suojelualueilla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukainen rakentamisrajoitus. Rakentamisrajoitus on ehdollinen. Se tarkoittaa, ettei alueelle saa myöntää rakennuslupaa siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteuttamista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos maakuntakaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa

haittaa eikä kunta, tai, milloin alue on katsottava varatuksi muun julkisyhteisön tarkoituksiin, tämä lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta.

Suojelualuemerkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen maankäyttöön mahdollisesti vaikuttavista merkittävistä suunnitelmista ja hankkeista tai ennen vallitsevia olosuhteita merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee luonnonsuojelusta vastaavalle alueelliselle ympäristöviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Merkintään liittyvän suojelumääräyksen mukaan alueella ei saa toteuttaa sellaisia toimenpiteitä tai hankkeita, jotka voivat oleellisesti vaarantaa tai heikentää alueen suojeluarvoja. Maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käyttöä koskeva suunnitelma ja aluevaraukseen liittyvät suojelutavoitteet voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa pääsääntöisesti toteuttaa siten, ettei maanomistajalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Maakuntakaavoitus on eri tarpeet yhteen sovittavaa suunnittelua, jossa tavoitteena on mahdollisimman hyvin valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja muut maakuntakaavan sisältövaatimukset täyttävä ratkaisu. Polvenkeitaan suojelualuevarauksen rajauksessa on otettu huomioon maapuolustuksen tarpeet. Majakankaan alue sisältyy Polvenkeitaan alueeseen.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue Honkajoella

Maakuntakaavassa erityisominaisuutta tarkoittavalla merkinnällä osoitettu laaja Haapakeitaan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo1) ulottuu Siikaisten lisäksi myös Honkajoen alueelle. Merkintä ei ole esteenä maa-ainesten ottamiseen alueella, mikäli siihen on olemassa maa-aineslain mukaiset edellytykset. Merkintä ei ole myöskään esteenä turvetuotannolle, mikäli siihen on olemassa ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaiset edellytykset. Muilta osin ympäristöministeriö viittaa asiasta edellä UPM-Kymmene Oyj:n valituksen (2) johdosta lausuttuun.

Ympäristöministeriö on valituksen 2 osalta lausunut muun ohella seuraavaa:

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue

Maakuntakaavassa on osoitettu alueen erityisominaisuutta tarkoittavalla merkinnällä kolme luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää aluetta (luo). Merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan merkittävät yhtenäiset ja laaja-alaiset luontokokonaisuudet, joilla on useita erilaisia luonto- ja ympäristöarvoja. Merkintä sallii muun muassa

maa- ja metsätalouskäytön, maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asutuksen, matkailupalveluiden kehittämisen sekä jokamiehenoikeudella tapahtuvan virkistyskäytön. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen maankäyttö ja siellä suoritettavat toimenpiteet tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että alueen luonnon monimuotoisuuden arvot säilyvät. Alueen suunnittelussa ja kehittämisessä tulee erityisesti huomioida niiden elinkeinojen turvaaminen, jotka toiminnallaan ylläpitävät alueelle ominaisia luontotyyppejä ja edistävät niiden säilymistä.

Kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeillä alueilla on merkitystä myös luontomatkailun kehittämis- ja vetovoima-alueina. Luo -merkintä on luonteeltaan informatiivinen ja alueiden monimuotoisuutta ja monipuolisuutta korostava. Merkintä ei rajoita alueen käyttöä maa- ja metsätalouteen, pysyvään ja loma-asutukseen tai virkistykseen.

Merkinnän tarkoittamat alueet perustuvat maakuntakaavaa laadittaessa tehtyyn Satakunnan viher- ja virkistysverkkoselvitykseen.

= = =

Turvetuotantoalueet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

Maakuntakaavan tavoitteena on ollut mahdollisuuksien luominen sekä kasvu- että energiaturpeen tuotannon jatkumiselle tulevaisuudessa sekä pääasiassa ojitettujen soiden osoittaminen ottoalueiksi. Maakuntakaavassa on osoitettu turvetuotantoalueet merkinnällä EO-3, jonka kuvauksen mukaan merkinnällä on osoitettu merkittävät turvetuotantoalueet. Merkinnällä EO-4 on osoitettu erikseen puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Satamakeitaan ja Viheräperänkeitaan turvetuotantoalueet. Maakuntakaavan turvetuotantoalueet perustuvat kaavaa laadittaessa tehtyyn Satakunnan turvetuotantoa koskevaan selvitykseen (Turvetuotanto Satakunnassa, 2007). Turvetuotantoalueiksi kaavassa on osoitettu ympäristöluvan saaneita tai toiminnassa olevia laajoja maakunnallisesti merkittäviä turvetuotantoalueita tai sellaisia ympäristölupamenettelyssä kaavaa laadittaessa olleita alueita, joiden ympäristövaikutukset on kattavasti selvitetty. Maakuntakaava ei ole esteenä turvetuotannolle, mikäli siihen on olemassa ympäristönsuojelulain mukaiset edellytykset.

Pieksunkankaan maa-ainesten ottoalue

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien erityistavoitteiden mukaan kiviainesten ottoon osoitettavien alueiden on perustuttava arviointiin, jossa selvitetään alueiden luonto- ja maisema-arvot sekä toisaalta soveltuvuus vesi- ja kiviaineshuoltoon. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön.

Seutukaava 5:n mukainen Pieksunkankaan maa-ainesten ottoalue (EO-141) sijoittuu kokonaisuudessaan ympäristöhallinnon ylläpitämän luokituksen mukaisella vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueella. Maakuntakaavaa laadittaessa on tehty selvitys maa-ainesten oton tilasta ja tarpeesta. Selvityksessä on todettu, että pohjaveden pinta on alueella paikoin lähellä maanpintaa ja nykyisten maa-ainesten ottokuoppien pohjalla pohjavesi on paikoitellen näkyvissä. Edellytykset maa-ainesten ottamiseen ratkaistaan maa-aineslain mukaisessa lupamenettelyssä, jolle maakuntakaava on tukena. Kysymyksessä on myös luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo1). Aluetta ei ole enää perusteltua osoittaa maa-ainesten ottoalueeksi.

Johtopäätös

Maakuntakaavan merkinnät ovat valituksessa tarkoitetuilta osiltaan perusteltuja ja maakuntakaava tältä osin täyttää maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vaatimukset muun muassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen, alueidenkäytön ekologisen kestävyyden, vesi- ja maa-ainesvarojen kestävän käytön, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta. Maakuntakaavasta ei tältä osin voida katsoa myöskään aiheutuvan maanomistajalle kohtuutonta haittaa.

Melualuemerkinnät

Siltä osin kuin valitus koskee maakuntakaavassa osoitettuja ampuma- ja harjoitusalueen melualuemerkintöjä ympäristöministeriö on viitannut jäljempänä Kirsi Hakamaan ynnä muiden valitusten (13–27) johdosta lausuttuun.

MTK-Satakunta ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi (30)

Kaavan esitystapa

Ympäristöministeriö on viitannut siihen, mitä edellä Honkajoen kunnanhallituksen valituksen (28) johdosta on lausuttu pohjakartan, kaavamerkintöjen ja maanomistajaan kohdistuvien oikeusvaikutusten osalta. Ympäristöministeriö on todennut lisäksi, että maakuntakaavan oikeusvaikutukset kohdistuvat maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n mukaisesti ensisijaisesti yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Maakuntakaavalla ei lähtökohtaisesti ole suoraan maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Tästä syystä ja maakuntakaavan yleispiirteisen luonteen vuoksi maakuntakaavassa eikä siihen liittyvässä aineistossa ole tarpeen esittää kiinteistörajoja ja maanomistajaluetteloita.

Alueen erityisominaisuutta osoittava merkintä osoittaa, että sen tarkoittamalla alueella on vähintään seudullisesti merkittäviä erityisominaisuuksia, joiden säilyminen halutaan turvata, ja joiden asettamat reunaehdot on otettava huomioon suunniteltaessa alueiden käyttöä. Merkintään voidaan liittää sen tavoitteita turvaava suunnittelumääräys. Erityisominaisuusmerkintä voi olla myös päällekkäinen jonkin muun merkinnän kanssa ja koskea jotakin sellaista aluetta tai sen osaa, jota koskee maakuntakaavassa osoitettu pääasiallinen käyttötarkoitus. Kehittämisperiaatemerkinnän tarkoituksen osalta ympäristöministeriö on viitannut edellä asiasta Porin kaupunginhallituksen valituksen (8) osalta lausuttuun.

Maakuntakaavan esitystapa täyttää maanomistajien oikeusturvan edellyttämät selkeyden vaatimukset ja on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 9 §:n sekä ympäristöministeriön kaavamerkintöjä koskevan asetuksen mukainen.

Suojelualueet

Ympäristöministeriö on viitannut asiasta edellä Honkajoen kunnanhallituksen valituksen (28) johdosta lausuttuun ja katsonut, että maakuntakaava perustuu suojelualueiden (S) osalta maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Ympäristöministeriö on lisäksi todennut, että maakuntakaavaa laadittaessa tehtyyn viher- ja virkistysverkkoselvitykseen sekä kaavan liiteaineistoon sisältyvät yksityiskohtaiset suojeluperusteita koskevat kuvaukset selvitetyistä ja kaavaan sisällytetyistä suojelualueista (S).

METSO-ohjelma ja muut vapaaehtoisen suojelun menetelmät osaltaan täydentävät ja monipuolistavat suojelualueiden verkostoa. Jos etenkin ohjelman mukaisia alueita rauhoitetaan pysyvästi tai hankitaan valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin, niiden osoittamista maakuntakaavassa on pidettävä perusteltuna. Maakuntakaavan suojelualuemerkinnät (S) ovat perusteltuja.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet

Ympäristöministeriö on viitannut asiasta edellä UPM-Kymmene Oyj:n valituksen (2) osalta lausuttuun ja katsonut, että luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita (luo) koskevat merkinnät perustuvat maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Ympäristöministeriö on todennut lisäksi, että maakuntakaavaa laadittaessa tehtyyn viher- ja virkistysverkkoselvitykseen sekä kaavan liiteaineistoon sisältyvät yksityiskohtaiset kuvaukset selvitetyistä ja kaavaan sisällytetyistä merkinnän tarkoittamista alueista (luo).

Maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käyttöä koskeva suunnitelma ja aluevaraukseen liittyvät suojelutavoitteet voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa pääsääntöisesti toteuttaa siten, ettei maanomistajalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Maakuntakaavalla ei säädellä elinkeinotoimintaa. Maakuntakaavalla on kuitenkin viranomaisvaikutus ja myös ympäristölupaharkinnassa viranomaisen on pyrittävä edistämään maakuntakaavan toteuttamista. Viranomaisen harkinta ympäristölupa-asiassa on kuitenkin sidottu ympäristönsuojelulaissa säädettyihin luvan edellytyksiin ja maakuntakaava toimii omalta osaltaan lupaharkinnan tukena ja selvitysaineistona. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää aluetta koskeva merkintä (luo) on perusteltu.

Melutasoltaan hiljaiset alueet

Melutasoltaan hiljaisia alueita koskevan merkinnän (hil) osalta ympäristöministeriö viittaa asiasta UPM-Kymmene Oyj:n valituksen (2) osalta lausuttuun.

Ympäristöministeriö on valituksen 2 johdosta lausunut muun ohella seuraavaa:

Melutasoltaan hiljaisten alueiden kaavamääräys

Alueen erityisominaisuutta tarkoittavalla merkinnällä maakuntakaavassa on osoitettu melutasoltaan hiljaisia alueita (hil). Merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan arvokkaat melutasoltaan hiljaiset alueet. Merkintä sallii maa- ja metsätalouskäytön sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asutuksen. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen ja sen lähiympäristön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen säilymiseen siten, että luonnon äänien ja hiljaisuuden kokeminen on mahdollista.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta. Alueidenkäytössä edistetään kyseiseen tarkoitukseen osoitettujen hiljaisten alueiden säilymistä.

Melutasoltaan hiljaisen alueen merkinnällä maakuntakaavassa on osoitettu alueita, joilla luonnonäänet hallitsevat äänimaisemaa. Alueella on mahdollisuus havainnoida luonnon ääniä ja äänimaiseman yleistä levollisuutta ja ihmisen toiminnasta aiheutuvat äänet on siellä satunnaisia ja vähäisiä. Ihmisen toiminnasta syntyvät äänet liittyvät tyypillisesti maa- ja metsätalouden harjoittamiseen, luonnon virkistyskäyttöön, luontomatkailuun tai veneilyyn. Melu on merkittävä elinympäristön laatua, viihtyisyyttä ja terveyttä heikentävä tekijä. Meluongelman myötä hiljaisuuden arvostus on kasvanut.

Maakuntakaavaa laadittaessa on tehty Satakunnan hiljaisia alueita koskeva selvitys (Melutasoltaan hiljaiset alueet, HiljaPiSa-projekti). Selvityksen perusteella maakuntakaavassa on osoitettu viisi melutasoltaan hiljaista aluetta.

= = =

Maakuntakaavassa on osoitettu viisi melutasoltaan hiljaista aluetta. Ne ovat muun muassa erämaisia alueita, vaikeakulkuisia metsäalueita sekä saaristoalueita ja liittyvät maakuntakaavassa osoitettuihin suojelualueisiin. Maa- ja metsätalouden ohella merkintä sallii maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asutuksen eikä merkintään liity maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukaista ehdollista rakentamisrajoitusta. Vaikka maakuntakaavalla ei ohjata elinkeinojen harjoittamista, merkintä voi kuitenkin maakuntakaavan viranomaisvaikutuksen vuoksi osaltaan edistää maaseutuelinkeinojen toimintaedellytyksiä. Melutasoltaan hiljaisia alueita koskeva merkintä (hil) on perusteltu.

Johtopäätös

Maakuntakaava täyttää tältä osin maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vaatimukset valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen sekä muun muassa alueidenkäytön ekologisen kestävyyden, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta. Maakuntakaavasta ei tältä osin aiheudu myöskään maanomistajille kohtuutonta haittaa.

Melualuemerkinnät

Siltä osin kuin valitus koskee maakuntakaavassa osoitettuja ampuma- ja harjoitusalueen melualuemerkintöjä ympäristöministeriö viittaa jäljempänä Kirsi Hakamaan ynnä muiden valitusten (13–27) johdosta asiasta lausuttuun.

Lausumat valituksista ampuma- ja harjoitusalueiden ja niiden melualueiden osalta (13–27)

Vuorovaikutus kaavan valmistelun aikana

Maakuntakaavan valmistelun aikaisen maanomistajien ja muiden osallisten kanssa käydyn vuorovaikutuksen osalta ympäristöministeriö on viitannut asiasta edellä Outokumpu Oyj:n valituksen (3) sekä Porin kaupunginhallituksen valituksen (8) johdosta lausuttuun ja katsonut, ettei asiassa ole tapahtunut menettelyvirhettä. Kaavan sisältöön vaikuttavat muun muassa kaavalle asetetut valtakunnalliset ja maakunnalliset tavoitteet eikä kaavan valmistelun aikana esitettyjä mielipiteitä ole aina mahdollista ottaa täysimääräisesti huomioon.

Läntisen maanpuolustusalueen esikunta on vuonna 2007 perustanut Niinisalon varuskunnan ampuma- ja harjoitusalueiden yhteistyöryhmän, jonka tavoitteena on alueen pitkäjänteistä kehittämistä tukevan yhteisyöverkoston luominen sekä tiedonvaihdon ja yhteistyön kehittäminen. Yhteistyöryhmään on kutsuttu jäseniä muun muassa alueen kunnista, kyläyhdistyksistä sekä järjestöistä.

Maakuntakaavan laatiminen on maankäyttö- ja rakennuslain 26 §:n mukaisesti maakunnan liiton tehtävä eikä se ole ollut riippuvainen edellä mainitun yhteistyöryhmän työstä. Yhteistyöryhmässä käytyjen keskustelujen sisältö on selostettu kaavaa laadittaessa tehdyssä teemaraportissa (Maanpuolustusta koskeva teemaraportti 3.4.2007). Muissa kaavan laadinnan aikana käydyissä keskusteluissa Niinisalon varuskunnan ja Satakuntaliiton sekä alueen kuntien edustajien kanssa on ollut mahdollista saada kaavan laatimisen lähtökohtiin ja tavoitteisiin liittyvää tietoa ja tämä on ollut osa maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n mukaista kaavoitusmenettelyyn liittyvää tarpeellista vuorovaikutusta.

Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueiden osalta huomioon otettavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toimivaa aluerakennetta koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvattava riittävät alueelliset edellytykset varuskunnille, ampuma- ja harjoitusalueille, varikkotoiminnalle sekä muille maanpuolustuksen ja rajavalvonnan toimintamahdollisuuksille. Samalla on huomioitava muun yhdyskuntarakenteen, elinympäristön laadun ja ympäristöarvojen asettamat vaatimukset. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Valtioneuvosto on meluntorjuntalain (382/1987) 9 §:n nojalla antanut päätöksen yleisistä melutason ohjearvoista. Päätöstä sovelletaan meluhaittojen ehkäisemiseksi ja ympäristön viihtyisyyden turvaamiseksi

maankäytön, liikenteen ja rakentamisen suunnittelussa sekä rakentamisen lupamenettelyissä. Ympäristönsuojelulainsäädännön voimaanpanosta annetun lain (113/2000) 3 §:n nojalla edellä mainittu valtioneuvoston päätös on meluntorjuntalain kumoamisesta huolimatta voimassa, kunnes ympäristönsuojelulain nojalla toisin määrätään.

Päätöksen mukaan melutaso asumiseen käytettävillä alueilla, virkistysalueilla taajamissa ja taajamien välittömässä läheisyydessä sekä hoito- tai oppilaitoksia palvelevilla alueilla ei saa ylittää ulkona melun A-painotetun ekvivalenttitason (L_{Aeq}) päiväohjearvoa (klo 7–22) 55 dB eikä yöohjearvoa (klo 22–7) 50 dB. Uusilla alueilla melutason yöohjearvo on 45 dB. Loma-asumiseen käytettävillä alueilla, leirintäalueilla, taajamien ulkopuolella olevilla virkistysalueilla ja luonnonsuojelualueilla melutaso ei saa ylittää päiväohjearvoa 45 dB eikä yöohjearvoa 40 dB. Yöohjearvoa ei sovelleta sellaisilla luonnonsuojelualueilla, joita ei yleisesti käytetä oleskeluun tai luonnon havainnointiin yöllä.

Jos melu on luonteeltaan iskumaista tai kapeakaistaista, mittaus- tai laskentatulokseen lisätään 5 dB ennen sen vertaamista edellä mainittuun ohjearvoon.

Maakuntakaavalla ratkaistavat asiat ja suhde ympäristölupaan

Maakuntakaavalla ratkaistaan puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueiden ja niihin liittyvien melualueiden yleispiirteinen sijainti ja suhde ympäröivään alueiden käyttöön. Maakuntakaavan ratkaisut tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja erityislainsäädännön mukaisessa menettelyssä. Alueella harjoitettavan toiminnan ympäristölliset edellytykset ratkaistaan ympäristönsuojelulain mukaisessa lupamenettelyssä. Maakuntakaava-asian yhteydessä ei muutoinkaan ratkaista alueella harjoitettavaan toimintaan liittyviä asioita kuten asejärjestelmiä eikä korjaavia toimenpiteitä, mitä alueen aikaisempi käyttö mahdollisesti edellyttää. Suoritettavissa harjoituksissa on otettava huomioon turvallisuusohjeet, jotka puolustusvoimat on antanut ympäröivälle alueelle aiheutuvien vaarojen välttämiseksi. Maakuntakaavan ampuma- ja harjoitusalueita tarkoittavaan merkintään (EAH) liittyy muun muassa yleistä turvallisuutta koskeva jäljempänä tarkemmin selostettava suunnittelumääräys.

Maakuntakaavan esitystapa

Maakuntakaavan yleispiirteisen luonteen vuoksi maakuntakaavaa ei esitetä kiinteistökohtaisesti. Muilta osin ympäristöministeriö on viitannut edellä Honkajoen kunnanhallituksen valituksen (28) johdosta maakuntakaavan pohjakartan ja esitystavan osalta lausuttuun ja katsonut, että

maakuntakaavan esitystapa täyttää selkeyden vaatimukset ja kaava on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 9 §:n sekä ympäristöministeriön kaavamerkintöjä koskevan asetuksen mukainen.

Ampuma- ja harjoitusalueita ja melualueita koskevat merkinnät ja määräykset

Maakuntakaavassa on osoitettu ampuma- ja harjoitusalueet (EAH) Pohjankankaalle ja Hämeenkankaalle, Säkylänharjulle sekä Kantinkankaalle. Merkinnän kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan puolustusvoimien käytössä olevat ampuma- ja harjoitusalueet, joilla liikkuminen on yleensä turvallisuus- tai muista syistä rajoitettua. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan aluetta kehitetään puolustusvoimien erityisalueena siten, että alueiden käytön suunnittelussa kiinnitetään huomiota ympäristöarvoihin, yleiseen turvallisuuteen sekä alueen lähiympäristölle ja asutukselle mahdollisesti aiheutuviin haittoihin.

Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalue sijaitsee Niinisalon taajaman pohjoispuolella ja se käsittää alueita Honkajoen ja Karvian kunnista sekä Kankaanpään kaupungista. Pohjankankaalla sijaitsee myös puolustusvoimien Koeampumalaitos. Hämeenkankaan ampuma- ja harjoitusalue sijaitsee Niinisalon taajaman eteläpuolella ja se käsittää alueita Jämijärven kunnasta ja Kankaanpään kaupungista. Kantinkankaan ampuma- ja harjoitusalue sijaitsee Karvian kunnassa. Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalue käsittää alueita Huittisten kaupungista sekä Köyliön ja Säkylän kunnista sekä Jämijärven kunnasta.

Pohjankankaan ja Hämeenkankaan ampuma- ja harjoitusalueet toimivat Niinisalon varuskunnan harjoitusalueina. Pohjankangas on Länsi-Suomen merkittävin ja Suomen toiseksi suurin kovapanosammunta-alue. Sen pinta-ala on noin 9 100 hehtaaria. Koeampumalaitoksen käytössä alueella on noin 250 hehtaarin suuruinen alue. Hämeenkankaalla ei järjestetä kovapanosammuntoja, vaan se on lähiharjoitusalue. Sen pinta-ala on noin 3 800 hehtaaria. Kantinkangas on Niinisalon varuskunnan harjoitusalue ja sen pinta-ala on noin 100 hehtaaria. Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueen pinta-ala on noin 3 500 hehtaaria ja se on Huovinrinteen varuskunnan harjoitusalue. Näihin pinta-alatietoihin eivät sisälly ampumaharjoitusalueiden sisälle sijoittuvat luonnonsuojelualueet (SL).

Lisäksi Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueisiin liittyy maa- ja metsätalousvaltaisia alueita, joiden käyttö puolustusvoimien harjoitusalueena perustuu maanomistajan kanssa laadittavaan sopimukseen (M1). Näitä alueita voidaan tarvita tilapäisesti joukkojen liikutteluun. Kaavan valmisteluvaiheessa vuonna 2008 yleisesti nähtävillä olleessa maakuntakaavaluonnoksessa vastaavat alueet on osoitettu merkinnällä M/ep.

Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueille on kaavassa osoitettu melualueet me1 ja me2.

Melualuemerkinnän me1 kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan puolustusvoimien ampumatoiminnoista johtuva melualue, jolla melutason päiväohjearvo L_{Aeq} (klo 7–22) ylittää ajoittain tason 55 dB. Alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus, jolla tarkoitetaan tämän lainkohdan 1 momentin mukaista ehdollista rakentamisrajoitusta. Merkintä sallii nykyisen toiminnan jatkamisen ja kehittämisen sekä rakennusten täydennys- ja peruskorjaustoimenpiteet. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon puolustusvoimien ohjeistus toiminnan aiheuttamalle ympäristömelulle. Merkintään liittyy rakentamismääräys, jonka mukaan alueelle ei tule sijoittaa uutta asumista tai muita melulle herkkiä toimintoja. Lisäksi suunniteltaessa rakentamista alueelle on puolustusvoimille varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Merkinnän me2 kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan puolustusvoimien ampumatoiminnoista johtuva melualue, jolla melutason päiväohjearvo L_{Aeq} (klo 7–22) ylittää ajoittain tason 50 dB. Merkintään liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon puolustusvoimien ohjeistus toiminnan aiheuttamalle ympäristömelulle. Suunniteltaessa alueelle uusia melulle mahdollisesti herkkiä toimintoja on puolustusvoimille varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Selvitykset ja vaikutusten arviointi

Maakuntakaavan on maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan perustuttava riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset voivat perustua olemassa oleviin tai kaavaa laadittaessa hankittaviin tietoihin. Maakunnan liitto voi tehdä selvitykset omana työnään tai teettää ne ulkopuolisella asiantuntijalla. Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen voi olla perusteltua erityisesti silloin, kun kysymyksessä on erityistä asiantuntemusta ja paljon voimavaroja vaativa selvitys. Se seikka, että selvitys tehdään sen tahon toimeksiannosta, jonka toimintaan selvitys erityisesti liittyy, ei sinänsä tee selvityksestä puolueellista. Vahvistaessaan maakuntakaavan ympäristöministeriö arvioi, perustuuko kaava riittäviin selvityksiin, ja selvityksen riittävyys edellyttää muun muassa niiden puolueettomuutta.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Melualuemerkintä on alueen erityisominaisuutta osoittava merkintä, joka osoittaa, että sen tarkoittamalla alueella on sen käyttöön reunaehtona tai rajoittavana tekijänä vaikuttava ominaisuus, joka on otettava huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaavan yleispiirteisyys ja tarkentuminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon, kun arvioidaan, kuinka yksityiskohtaisia selvityksiä kaavan ratkaisut edellyttävät.

Ampuma- ja harjoitusalueiden melualueet perustuvat tehtyihin selvityksiin. Pääesikunnan Huolto-osaston toimeksiannosta on tehty Niinisalon varuskunnan ympäristömeluselvitys (Ramboll Finland Oy, 2007) ja Maavoimien Esikunnan toimeksiannosta Säkylän varuskunnan ampumatoiminnan ympäristömeluselvitys (Insinööritoimisto Akukon Oy, 2/2009). Selvityksistä ilmenee muun muassa seuraavaa:

Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalue

Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueen melutasot on arvioitu raskaiden ja kiväärikaliiberisten aseiden ampumatoiminnalle. Selvitys ei käsitä raskaiden aseiden tärinävaikutuksia.

Pohjankangas on Niinisalon varuskunnan pääharjoitusalue ja siellä voidaan ampua useimmilla jalkaväen aseilla. Raskaiden aseiden ampumaharjoitusten ammuntoja on noin 4–60 päivänä vuodessa. Pääosa ammunnoista tapahtuu kello 6–22 välisenä aikana. Laukaisumäärät ovat olleet vuonna 2006 tykistöllä noin 5 120 laukausta, raskailla kranaatinheittimillä 2 130 laukausta, kevyillä kranaatinheittimillä 1 400 laukausta ja raketinheittimillä 200 laukausta. Tykistön ja heittimistön tuliasemat voivat periaatteessa sijaita missä tahansa Pohjankankaalla, mutta käytännössä ammuntoja suoritetaan vain tietyillä alueilla. Maalialueet, mihin ammukset putoavat, sijaitsevat pääasiassa Peijarinnevan alueella ja sellaisella alueella, jossa on asutusta ja virkistyskäyttöä. Melu koostuu aika ajoin toistuvista melutapahtumista, joiden kesto on yleensä alle minuutin mittainen. Tuliasemilla melua syntyy aseiden suupamauksesta ja maalialueella kranaattien räjähdyksestä.

Aseiden melu muodostuu suupamauksen, lentoäänen ja iskemän aiheuttamista äänistä. Suoritetuissa mittauksissa on käytetty puolustusvoimien vuonna 2005 julkaisemaa ohjetta raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun arvioinnista (Pääesikunnan Lääkintähuolto-osasto, R20/22.8/D/I, Liite 2). Ohjetta sovelletaan toistaiseksi puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen rauhan ajan säännölliseen koulutus- ja koe-

toimintaan liittyvän raskaiden aseiden ja räjäytysten ympäristömelun arvioimiseen. Ohjeessa on annettu suositusarvot ympäristömelutasolle kolmella eri arviointisuureella:
- Keskiäänitaso L_{Aeq} 7-22, eli keskimääräinen melutaso A-painotettuna kello 7–22 välisenä aikana
- L_{CE}, eli C-taajuuspainotettu äänialtistustaso, C-painotus on ihmiskorvan herkkyyden mukaan taajuuspainotettu äänitaso voimakkaille äänille, äänialtistustaso kuvaa äänitasoa, jossa äänienergia vapautuu yhden sekunnin aikana
- L_{Cpeak}, eli äänen huipputaso C-painotettuna

Ohjeistuksen mukaan raskaiden aseiden tai räjähteiden aiheuttama melutapahtuma ei saa ylittää asuntojen piha-alueilla C-taajuuspainotettua huipputasoa 115 dB (L_{Cpeak}) ja äänialtistustasoa 100 dB (L_{CE}). Päiväajan keskiäänitaso ei saa ylittää 55 dB (L_{Aeq}, 7–22). Keskiäänitasoa laskettaessa käytetään kaikille raskaille aseille ja räjähteille impulssimaisuuskorjausta 9 dB ellei esitetä tarkempaa korjausarvoa.

Laskentamallilla on arvioitu melulähteen aiheuttaman melun leviäminen ympäristöön. Pohjankankaalla melumittauksia on tehty kolmesti vuonna 2006. Kaikissa kahdeksassa mittauspisteessä mittauksia ei tehty kaikilla kolmella mittauskerralla. Laskennassa otettiin huomioon asetyypit tykki 155 K, tykki 122 H, kranaatinheitin 120 krh, sekä ammuksien is-kemät ja räjäytykset. Melualueiden määrittelyssä on otettu huomioon laskentamallin yliennustavuus (mittaustulosta suurempi äänitaso) tyypillisissä maasto-olosuhteissa ja mallin edellyttämissä sääoloissa. Mittaamalla määritetty äänitaso on noin 5 dB pienempi kuin laskentamallin antama äänitaso. Ampumaratojen ampumatoiminnan enimmäistasojen L_{AImax} määrittämisessä on sovellettu ympäristöministeriön ohjeita, jotka koskevat ympäristömelun mittaamista (Ympäristömelun mittaaminen, Ohje 1/1995) ja ampumamelun mittaamista (Ampumaratamelun mittaaminen, Ympäristöopas 61/1999).

Valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista ei sovellu arviointiperusteena raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttamalle ympäristömelulle. Ympäristöministeriö katsoo, että edellä mainittua puolustusvoimien laatimaa ohjetta on voitu pitää raskaiden aseiden ja räjähteiden melun arvioinnissa tarkastelun lähtökohtana. Melun laskenta- ja mittausmenetelmiin liittyy aina muun muassa käytetystä mittauslaitteistosta, maaston muodoista ja sääolosuhteista johtuvia epävarmuustekijöitä.

Pohjankankaan Koeampumalaitos

Koeampumalaitoksessa testataan kaikki maavoimien Suomessa valmistettavat tai ulkomailta hankitut aseet ja asejärjestelmät ennen niiden käyttöön ottoa tai varastointia. Kokeissa käytetyt radat sijaitsevat noin

kolmen kilometrin etäisyydellä Niinisalon taajamasta ja ampumasuunta on pohjoiseen. Ammuntoja suoritetaan enintään 200 päivänä vuodessa ja pääasiassa virka-aikana kello 8–18 välisenä aikana. Yleisimmät testattavat aseet ovat tykit 122–155 mm ja kranaatinheittimet 120 mm, jotka ovat kovaäänisimpiä. Ajoittain testataan myös kaiken tyyppisiä aseita.

Säkylänharju

Säkylän Huovinrinteen varuskunnan taisteluampuma-alue sijaitsee Säkylän keskustan kaakkoispuolella. Eniten melua alueella aiheuttavat kranaatinheittimet, kertasingot ja lähinnä tulenkuvauksissa käytetyt räjäytykset. Lisäksi kouluampumaratojen melu on merkittävää, sillä ne käsittävät yhteensä 280 ampumapaikkaa. Mahdollisen häiriön kohteena olevaa pysyväisasutusta on lähes kaikilla puolilla alueen ympärillä. Lähimmät talot ovat muutamien satojen metrien etäisyydellä taisteluampuma-alueesta. Alueen käyttö on jatkuvaa. Melun kannalta määrääviä ovat raskaiden aseiden harjoitukset sekä ryhmäammunnat ampumaradoilla.

Ammuntoja tapahtuu raskailla ja kevyillä kranaatinheittimillä, raskailla ja kevyillä kertasingoilla, tulenkuvauksilla ja räjäytyksillä. Harjoitusten aikana käytetään lisäksi käsiaseita. Ampumaradoilla käytetään eniten rynnäkkökivääriä.

Melumittauksia tehtiin vuoden 2008 kesällä ja syksyllä kuutena eri ajankohtana. Selvityksen melusuureiden ja arviointimenettelyn lähteenä raskaille aseille käytettiin ensisijaisesti edellä mainittua puolustusvoimien raskaiden aseiden suositusarvo-ohjetta.

Muut kaavaan liittyvät selvitykset ja vaikutusten arvioinnit

Maakuntakaavaa laadittaessa on Satakunnan viher- ja virkistysverkkoselvityksen yhteydessä tehty monipuolinen ja perusteellinen suojeluarvojen läpikäynti. Lisäksi on erikseen aluekohtaisesti tarkasteltu maakuntakaavan vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin.

Maakuntakaavaa laadittaessa on arvioitu kaavan toteuttamisen vaikutuksia kaikissa kaavoituksen vaiheissa. Kaavaselostuksessa on esitetty maankäyttöluokittain laadittu vaikutusten arviointi. Kaavaselostukseen sisältyy myös erillinen vaikutusten arviointia koskeva luku, jossa on arvioitu kaavan vaikutuksia muun muassa alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, luontoon, talouteen, terveyteen ja sosiaalisiin oloihin ja kulttuuriin. Taloutta koskevien vaikutusten arviointi käsittää myös elinkeinoihin kohdistuvat vaikutukset. Kaavaselostukseen liitetyssä arviointimatriisissa on tarkasteltu maankäyttöluokittain kaavan vaikutuksia siihen liittyvien mahdollisuuksien ja uhkien kannalta.

Selvitysten riittävyys

Ottaen huomioon maakuntakaavan yleispiirteisen luonteen alueiden käyttöä koskevana suunnitelmana ja sen tarkentumisen yksityiskohtaisessa suunnittelussa ja erityislainsäädännön mukaisessa menettelyssä, tehtyjä meluselvityksiä on pidettävä riittävinä maakuntakaavan melualueratkaisujen perusteeksi. Maakuntakaava perustuu tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Valituksiin liitetyt valittajien hankkimat selvitykset eivät tuo esiin näkökohtia, joiden perusteella asiaa olisi arvioitava toisin.

Ympäristölupakäsittely

Lounais-Suomen ympäristökeskus on 27.2.2009 tekemällään päätöksellä katsonut, että puolustusvoimien Pohjankankaan harjoitus- ja ampuma-alueella harjoitettava toiminta edellyttää ympäristölupaa. Vaasan hallinto-oikeus on 16.11.2010 tekemällään päätöksellä kumonnut ympäristökeskuksen päätöksen siltä osin kuin päätös koskee velvoitetta hakea ympäristölupa harjoitus- ja ampuma-alueen toiminnalle ja palauttanut asian siltä osin ympäristökeskuksen sijaan tulleelle Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle uudelleen käsiteltäväksi. Hallinto-oikeus on jättänyt ympäristökeskuksen päätöksen voimaan siltä osin kuin se koski velvoitetta hakea ympäristölupa Koeampumalaitoksen toiminnalle. Hallinto-oikeuden päätöksen perusteluina todetaan muun muassa, että ampuma- ja harjoitusalueen sekä Koeampumalaitoksen toimintoja on pidettävä erillisinä toimintoina ja niiden luvanvaraisuutta on tarkasteltava erikseen. Ampumatoimintaa koskevassa meluselvityksessä esitettyjen melumallilaskelmien ja melumittauksissa saatujen tulosten välillä hallinto-oikeus toteaa olevan ristiriitaa siinä määrin, ettei ampuma- ja harjoitusalueella harjoitettavan toiminnan ympäristöluvan varaisuutta voida ratkaista esitetyn selvityksen perusteella, vaan toiminnan meluvaikutuksista on syytä saada lisäselvitystä.

Ampuma- ja harjoitusalueita koskevien aluevarausten tarve

Puolustusvoimat tarvitsee lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseen toimivia harjoitusalueita ja mahdollisuuksia harjoitteluun. Tyypillisesti harjoittelu tapahtuu ulkona. Ampuma- ja harjoitusalueet mahdollistavat puolustusvalmiuden ylläpidon ja tarkoituksenmukaisen koulutuksen varusmiehille ja reserviläisille, jolloin näistä alueista ei aiheudu vaaraa osallistujille tai sivullisille. Pohjankankaalla puolustusvoimien toimintaa on ollut 1930-luvulta saakka. Koeampumalaitoksen toiminta on alkanut jo 1920-luvun alkupuolella.

Huovinrinteen varuskunta, jonka ampuma- ja harjoitusalue Säkylänharju on, on Läntisen maanpuolustusalueen valmiusyhtymä. Huovinrinteellä toimivalla Porin Prikaatilla on puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen joukkojen koulutusvastuu. Kansainvälisiin operaatioihin koulutetaan alueella vuosittain satoja reserviläisiä vaihtohenkilöstöksi sekä sijoitettavaksi Euroopan unionin taistelujoukkoihin.

Toiminta Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueilla on jatkunut jo pitkään ja alueet soveltuvat ominaisuuksiltaan tähän tarkoitukseen. Asutus erityisesti Pohjankankaan ympäristössä on harvahkoa. Sen molempien melualueitten sisälle jäävä asukasluku on yhteensä noin 1 000 asukasta. Maakuntakaavan ampuma- ja harjoitusalueita koskeva merkintä on lähinnä nykyiset toiminnot toteava ja lähitulevaisuuden toiminnot huomioon ottava. Maakuntakaavan toteuttamisella turvataan tältä osin valtakunnallisen maanpuolustuksen tarpeet. Kaavoituksessa aluevarausten perusteena on ennen kaikkea alueen soveltuvuus aiottuun tarkoitukseen eikä se ole riippuvainen pelkästään alueen omistussuhteista.

Ympäristöministeriö katsoo, että Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueiden varauksia (EAH) sekä niihin liittyvien maanomistajan kanssa tehtävien sopimusten perusteella harjoitusalueena käytettävien maa- ja metsätalousvaltaisten alueiden varauksia (M1) on pidettävä perusteltuina.

Melualueiden tarve

Melu on terveydelle haitallista ja vähentää asumisviihtyisyyttä. Valtioneuvoston vuonna 2006 antaman meluntorjuntaa koskevan periaatepäätöksen mukaan melusta aiheutuvien haittojen estämiseksi ja vähentämiseksi ehkäistään melua sen lähteessä, estetään melun leviämistä, sijoitetaan toiminnot melun kannalta tarkoituksenmukaisesti ja suojataan melulle altistuvia kohteita. Meluhaittoihin tulee kiinnittää huomiota erityisesti muun muassa alueidenkäytön suunnittelun ja toteutuksen, asuntojen rakentamisen ja peruskorjauksen yhteydessä. Periaatepäätös edellyttää myös, että puolustusvoimat selvittää ampumaratojen sekä ampuma- ja harjoitusalueiden melualueet sekä toteuttaa toiminnassaan melua vähentäviä ratkaisuja.

Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueilla harjoitettavaan ampumatoimintaan liittyvien raskaiden aseiden ja räjähteiden ääni on suurienergistä, impulsiivista ja pienitaajuista. Raskaat aseet aiheuttavat äänen lisäksi ilmassa etenevän paineaallon vaikutuksesta myös tärinää. Tyypillistä näille toiminnoille on se, että niitä on tarpeen harjoittaa ulkona eikä melupäästöön voida merkittävästi vaikuttaa. Puolustusvoimilla ei ole lakisääteistä velvollisuutta meluntorjuntasuunnitelman tekemiseen, ellei

ympäristölupa sitä edellytä. Ympäristömeludirektiivin (2002/49/EY) edellyttämä melukartoitus ja meluntorjunnan toimintasuunnitelman laatiminen koskee vain suurimpia kaupunkeja ja lentokenttiä sekä pääliikenneväyliä.

Alueiden käytön suunnittelu on aina eri tavoitteet yhteen sovittavaa toimintaa. Suunnittelussa on tarpeen vaikuttaa siten, etteivät melulle herkät toiminnot sijoitu ampuma- ja harjoitusalueiden läheisyyteen eikä melulle altistuvien lukumäärä lisäänny. Alueiden käytön suunnittelussa melulle herkillä toiminnoilla tarkoitetaan ensisijaisesti ihmistoimintoja ja niille tarkoitettuja alueita kuten asumiseen, loma-asumiseen, virkistykseen sekä hoito- ja oppilaitoksille tarkoitettuja alueita.

Melumallilaskelmien tulosten perusteella äänialtistustason L_{CE} suositusarvon 100 dB ylittyminen on mahdollista muun muassa Karvian Saunakylän, Kankaanpään Prinkkikylän ja Karhusaaren sekä Jämijärven Sorrinperän alueilla. Keskiäänitason L_{Aeq}, 7–22 päiväohjearvoa vastaava 55 dB:n melutaso ulottuu melumallinnuksen perusteella 2–4 kilometriä harjoitusalueen rajan ulkopuolelle ja melutaso on Sorrinperän ja Prinkkikylän alueilla noin 60 dB. Koeampumalaitoksen melu kohdistuu eniten Niinisalon taajaman alueelle, missä keskiäänitaso L_{Aeq}, 7–22 on 55–65 dB.

Pohjankankaan ampuma-alueen tuliasemat ja maalialueet sijoittuvat Niinisalosta pohjoiseen suunnassa etelä - pohjoinen. Myös melualueet, joiden melutasot ovat voimakkaimmat, ovat muodoltaan pitkittäisiä. Kankaanpään keskusta sijaitsee Niinisalosta vajaan 10 kilometrin etäisyydellä lounaaseen ja sen ei tämän vuoksi akustisella päättelyllä voi olettaa kuuluvan pahimpaan melualueeseen. Tämä on osin todettavissa myös meluselvityksen perusteella.

Säkylässä yksittäisten raskaiden aseiden, iskemien ja räjäytysten laskennallinen äänialtistustaso L_{CE} ylittää suositusarvon 100 dB alueen eteläpuolella Uusimaalla kahden asuintalon luona. Mittauksissa suositusarvojen ylitystä ei tapahtunut äänialtistustasojen L_{CE} ollessa suurimmillaan 90 dB. Päiväajan keskiäänitaso L_{Aeq} ei ylitä asuinalueilla suositusarvoa 55 dB, kun impulssikorjauskertoimena käytetään lukuarvoa 10 dB. Ampumaradan laskennallinen melu ylittää ohjearvon lähimmillä asutuksilla ampumaradoista pohjoiseen siten, että enimmäisäänitaso L_{AImax} on 65–70 dB Vanhakylän ja Myllykylän suunnassa.

Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueen ja siellä sijaitsevan Koeampumalaitoksen sekä Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueen melualueita koskevat merkinnät ja niiden tarkoittamat melualueet, joilla

melutaso L_{Aeq}, 7–22 ylittää ajoittain melutason päiväohjearvon 55 dB (me1), ovat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla melulle altistuvien henkilöiden määrän rajoittamiseksi perusteltuja.

Raskaat aseet aiheuttavat äänen lisäksi ilmassa etenevän paineaallon vaikutuksesta myös tärinää. Ohjearvoja pienempiä melutasoja sekä tärinää voidaan havaita vielä maakuntakaavan melualueita laajemmallakin alueella. Lisäksi maakuntakaavassa osoitettujen melualueiden määrityksessä on maakuntakaavan luonteen vuoksi otettu huomioon puolustusvoimien nykytoiminnan ohella tämänhetkinen arvio toiminnasta 10 vuotta eteenpäin. Tämän vuoksi ympäristöministeriö on katsonut, että Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueen ja Koeampumalaitoksen sekä Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueen melualueita koskevat merkinnät ja niiden tarkoittamat melualueet me1, joilla keskiäänitaso L_{Aeq} (7–22) ylittää ajoittain melutason 50 dB (me2), ovat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla melulle altistuvien henkilöiden määrän rajoittamiseksi perusteltuja.

Melualuemerkinnät ja niihin liittyvät määräykset ovat myös ympäristöministeriön ohjeiden mukaisia, jotka koskevat puolustusvoimien ampumatoiminnan käsittelyä maankäytön suunnittelussa ja ympäristölupamenettelyssä (Ampumaratatyöryhmän mietintö 38/2006).

Vaatimuksen osalta, joka koskee melualueiden me1 ja me2 osoittamista kaupunkikehittämisen kohdealueeksi (kk3) ympäristöministeriö on viitannut siihen, mitä edellä Porin kaupunginhallituksen valituksen (8) osalta on lausuttu merkinnän käyttöperusteista. Vahvistaessaan maakuntakaavan ympäristöministeriö on arvioinut, täyttääkö se maakuntakaavan sisältövaatimukset ja muut laillisuuden vaatimukset eikä voi ottaa kantaa siihen, olisiko jokin muu vaihtoehtoinen ratkaisu laillinen. Pohjankankaalle sijoitettavaa tuulivoimaloiden aluetta koskevan vaatimuksen osalta ympäristöministeriö toteaa lisäksi, että Satakunnassa on vireillä vaihemaakuntakaavan laatiminen, jossa yhteydessä selvitetään tuulivoimaloiden sijoittuminen maakunnan manneralueelle.

Melualuemerkintöjen suhde ympäröivään asutukseen ja elinkeinoihin

Melualueella me1 on edelleen mahdollista nykyinen toiminta kuten maa- ja metsätalous ja sen kehittäminen sekä siihen liittyvä rakentaminen. Myös rakennusten peruskorjaustoimenpiteet sekä vähäinen olemassa olevaan talouskeskukseen liittyvä täydennysrakentaminen ovat mahdollisia. Melualueelle me2 ei ole merkinnän kuvauksessa rajattu alueella sallittuja toimintoja. Molempiin melualueisiin liittyvä samansisältöinen

suunnittelumääräys ohjaa melualueiden yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja puolustusvoimien ohjeistuksen huomioon ottaminen turvaa osaltaan terveellisen ja viihtyisän elinympäristön vaatimusten huomioon ottamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Melualuemerkinnät osoittavat yleispiirteisesti melualueen rajauksen. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja rakennettaessa alueen melutaso ja meluntorjunnan tarve tulevat selvitettäväksi tarkemmin.

Melualuemerkintään me1 liittyvän rakentamisrajoituksen vuoksi alueella ei saa myöntää lupaa rakennuksen rakentamiseen siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteutumista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos maakuntakaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai valtio lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta. Rakentamisrajoitus on siten ehdollinen. Melualuemerkintään me2 ei liity ehdollista rakentamisrajoitusta.

Merkintöjen kaavamääräykseen sisältyvä puolustusvoimien lausunnon pyytämistä koskeva velvollisuus mahdollistaa sen, että lausuntomenettelyn kautta puolustusvoimat voivat antaa ampuma- ja harjoitusalueella melua aiheuttavaa toimintaa koskevaa tarkempaa rakennuslupamenettelyn kannalta hyödyllistä informaatiota. Tällöin rakentamisen sijoittamisella ja muilla rakentamisen toteuttamiseen liittyvillä ratkaisuilla voidaan joissakin tapauksissa vähentää melusta aiheutuvia haittoja. Rakennuslupaharkinta on tapauskohtaista harkintaa, jossa yhteydessä on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteinen luonne alueiden käyttöä ohjaavana suunnitelmana.

Nykyisen tietämyksen mukaan ampuma-aseiden melulla ei näillä melutasoilla ole vaikutusta tuotantoeläimiin. Maakuntakaavan melualuemerkinnöillä ja niihin liittyvillä määräyksillä ei siten ole vaikutusta erityislainsäädännön perusteella harjoitettavien elinkeinojen kuten maa- ja metsätalouselinkeinojen harjoittamiseen eikä maakuntakaava lähtökohtaisesti voi vaarantaa mahdollisuuksia investointi- ja kehittämisavustusten saamiseen.

Pohjavesien suojelu ja muut ympäristöluvassa huomioon otettavat asiat

Ympäristölupamenettelyn yhteydessä otetaan huomioon muun muassa pohjavesien suojeluun ja luonnonsuojelulailla suojeltuihin luonnonarvoihin liittyvät vaatimukset. Maakuntakaavassa on osoitettu yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeät ja siihen soveltuvat pohjavesialueet, joita sijoittuu myös ampuma- ja harjoitusalueille. Maakuntakaavassa on osoitettu myös vesihuollon kannalta tärkeät pohjaveden ottamot.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon ympäristönsuojelulain (86/2000) 8 §:n mukainen pohjaveden pilaamiskielto ja suojellut luonnonarvot. Luonnonarvojen huomioon ottaminen koskee myös erityisesti suojeltaviin lajeihin kuuluvien alueella mahdollisesti esiintyvien yksilöiden kuten liito-oravien selvästi havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen turvaamista. Maakuntakaavassa on tehtyjen luonnonarvoja koskevien selvitysten perusteella osoitettu ampuma- ja harjoitusalueiden sisälle sijoittuvat luonnonsuojelualueet (SL). Myös niille sijoittuvat Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet on osoitettu kaavassa. Maakuntakaavassa osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävät aluevaraukset, joihin kuuluvat muun muassa ylikunnalliset ulkoilureitit. Euroopan unionin ympäristön- ja luonnonsuojelua koskevat direktiivit on Suomessa pantu täytäntöön ympäristönsuojelu- ja luonnonsuojelulainsäädännöllä. Paikallisesti merkittävät ulkoilureitit voidaan selvittää yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä.

Kaavan toteuttaminen

Maakuntakaavan toteuttaminen ei lähtökohtaisesti Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueiden ja niihin liittyvien melualueiden osalta tuo muutoksia niiden nykyiseen käyttöön eikä edellytä erityisiä toimenpiteitä. Myös toiminnan kehittäminen melualueilla on mahdollista. Melualueilla on yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa tarkempien selvitysten perusteella otettava huomioon melusta johtuvat rajoitukset ja reunaehdot.

Maankäyttö- ja rakennuslain 117 §:n 2 momentin mukaan rakennuksen tulee sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla täyttää muun muassa terveyden ja meluntorjunnan vaatimukset. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain 136 §:n mukaan rakennusluvan edellytyksenä on, että maakuntakaavasta johtuva lain 33 §:n 1 momentin mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus otetaan huomioon. Jos rakennusluvan saaminen evätään maakuntakaavasta johtuvasta syystä ja luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle kohtuutonta haittaa, lupa on myönnettävä, ellei puolustusvoimat alueen toimijana lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta. Haitta arvioidaan aina tapauskohtaisesti rakennuslupamenettelyn yhteydessä.

Johtopäätös

Maakuntakaava täyttää Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueiden (EAH) ja niihin liittyvien melualueiden (me1 ja me2) osalta maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisen sekä muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja

yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyyden, vesi- ja maa-ainesvarojen kestävän käytön, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä luonnonarvojen vaalimisen osalta. Maakuntakaavasta ei tältä osin voida katsoa myöskään aiheutuvan valittajille maanomistajina kohtuutonta haittaa.

Lyylikki Laurila ja Harri Laurila (1) sekä Pro Pohjankangas ry (23)

Ympäristöministeriö on lisäksi päätöksestään ilmenevin perustein hylännyt *Lyylikki Laurilan ja Harri Laurilan* (1) sekä *Pro Pohjankangas ry:n* (23) valitukset.

Vahvistamatta jätetyt aluevaraukset

Vähittäiskaupan suuryksikkömerkinnät (km) Porin Vähärauma ja Riihiketo sekä Rauman Vanha-Prisma

Ympäristöministeriö on jättänyt Porin Vähärauman ja Riihikedon vähittäiskaupan suuryksikkömerkinnät (km) maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastaisina vahvistamatta. Lisäksi ympäristöministeriö on jättänyt Rauman Vanha-Prisman vähittäiskaupan suuryksikköä koskevan aluevarauksen (KM1) maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n vastaisena vahvistamatta.

Perustelut

Vähittäiskaupan suuryksikköjä on mahdollista sijoittaa maakuntakaavan keskustatoimintojen alueille (C). Keskustatoimintojen alueiden ulkopuolelle maakuntakaavassa on osoitettu aluevarauksia vähittäiskaupan suuryksiköille (KM) yksi Poriin (Mikkola) ja yksi Huittisiin (Sahko) sekä kaksi Raumalle (KM1, Fere-Center ja Vanha-Prisma). Lisäksi maakuntakaavassa on osoitettu neljä vähittäiskaupan suuryksikköä kohdemerkinnällä (km) Poriin (Vähärauma, Eteläväylä, Riihiketo ja Isosanta).

Merkintöjen KM ja km kuvauksen mukaan merkinnällä osoitetaan keskustatoimintojen alueen ulkopuolisia alueita, joille voidaan sijoittaa yksi tai useampi merkitykseltään seudullinen vähittäiskaupan suuryksikkö. Merkinnällä sallitaan myös erikoistavarakaupan yksiköiden (retail park) sijoittuminen alueelle. Merkinnällä KM1 osoitetaan keskustatoimintojen ulkopuoliset vähittäiskaupan suuryksiköille varatut alueet, joiden päivittäistavaran myyntipinta-alan tulee olla alle 2 000 kerrosneliömetriä. Merkintöihin liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikön mitoituksessa ja tarkemmassa sijoittumissuunnittelussa sekä ajoituksessa on otettava huomioon seudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikkö aiheuta

palvelutarjonnassa alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen vaikuttavia merkittäviä heikennyksiä. Jos ei selvitysten perusteella erityisesti muuta osoiteta, merkitykseltään seudullinen vähittäiskaupan suuryksikkö on Porissa ainakin yli 5 000 kerrosneliömetriä ja muualla Satakunnassa ainakin yli 3 000 kerrosneliömetriä. Päivittäistavarakaupan osalta suuryksikön laajuus arvioidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa vaikutustarkastelujen ja ostovoiman kasvun perusteella. KM1-alueelle suunniteltavan hankkeen ajoitus on suhteutettava ostovoiman kasvuun ja vaikutukset on arvioitava erityisesti Vanhan Rauman palvelutarjonnalle.

Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden eheytyvää yhdyskuntarakennetta ja elinympäristön laatua koskevien yleistavoitteiden mukaan yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä siten, että henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Runsaasti henkilöautoliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle. Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina. Näitä tavoitteita koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä sen yhteydessä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen. Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Vähittäiskaupan suuryksiköt on sijoitettava tukemaan yhdyskuntarakennetta. Näistä tavoitteista voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että alueen käyttöönotto on kestävän kehityksen mukaista. Toimivia yhteysverkostoja ja energiahuoltoa koskevien yleistavoitteiden mukaan liikennejärjestelmä ja alueidenkäyttö sovitetaan yhteen siten, että vähennetään henkilöautoliikenteen tarvetta ja parannetaan ympäristöä vähän kuormittavien liikennemuotojen käyttöedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään liikenneturvallisuuden parantamiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin mukaisten maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen järjestelyihin sekä maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

Maakuntakaavaan liittyvät selvitykset ja vaikutusten arviointi

Maakuntakaavaa laadittaessa on tehty kaupan palveluverkkoselvitys (Kauppa Satakunnassa 2009, A:292). Ostovoiman muutosta ja lisätilan tarvetta on päivittäistavaran ja erikoistavaran kaupan osalta arvioitu vuoteen 2025 saakka. Kaupallisen palvelujen lisätilan tarpeeksi koko maakunnassa on arvioitu ostovoiman enimmäiskasvuvaihtoehdon perusteella 203 700 kerrosneliömetriä ja se käsittää myös paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan vaatiman lisätilan tarpeen. Tästä kerrosalasta Porin osuus on yhteensä 73 700 kerrosneliömetriä ja Rauman osuus on 36 100 kerrosneliömetriä.

Selvitys arvioi vähittäiskaupan suuryksikköjen vaikutuksia tiedossa olevien hankkeiden perusteella ja toteaa niiden olevan maakuntakaavaehdotuksen mukaisia. Suuryksikköjen vaikutuksia arvioidaan yleisellä tasolla ilman tarkempaa eri tekijöihin liittyvää alue- tai kohdekohtaista tarkastelua ja vaikutuksia koskevat johtopäätökset ovat osittain toisensa kumoavia.

Maakuntakaavaehdotuksen mukaiset hankkeet sijoittuvat selvityksen mukaan hyvin yhdyskuntarakenteeseen nähden, pääosin tiivistävät sitä ja voimistavat pääkeskuksia monipuolisina palveluiden alueina. Porin Mikkolan alueen katsotaan kehittyvän omana alakeskuksenaan sen heikentämättä Porin pääkeskuksen merkitystä ja palvelevan sekä Porin että Ulvilan asukkaita. Risteysalueelle sijoittuessaan kaupan palvelut eivät hajauta yhdyskuntarakennetta keskuksen sijaitessa risteyksen välittömässä läheisyydessä. Mahdollisen liikenteen ruuhkautumisen katsotaan voivan vaatia liikenneverkon kehittämistä.

Palvelujen saavutettavuuden osalta katsotaan, että autottomille kotitalouksille asiointi uudessa suuryksikössä saattaa muodostua mahdottomaksi, jos kevyeen liikenteen väylät ja joukkoliikenne ovat puutteelliset. Kaupallisesti monipuolisten keskusten sijaitessa liikenteellisten solmukohtien tuntumassa fyysinen saavutettavuus suhteessa asutukseen, liikenneväyliin, joukkoliikenteen reitteihin sekä kevyen liikenteen väyliin pysyy hyvänä. Porin ja Rauman ulkopuolelle sijoittuvien tiedossa olevien päivittäistavaran suuryksikköhankkeiden katsotaan voivan vaikuttaa

näiden kaupunkien keskustojen kaupalliseen palvelutarjontaan. Liikenteellisiin solmukohtiin sijoittuminen saattaa houkutella muuta palvelutarjontaa ja voi johtaa kaupallisten alueiden levittäytymiseen.

Suhteesta valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin todetaan, että tiedossa olevat hankkeet ovat niiden suuntaisia sijoittumalla nykyisten kaupan keskittymien yhteyteen, jolloin alue- ja yhdyskuntarakenne pysyy eheänä eikä synny uusia kilpailevia alakeskuksia. Monien tiedossa olevien hankkeiden ollessa hypermarket-tyyppisiä, joissa asioidaan pääasiassa henkilöautolla, yksityisautoilu saattaa lisääntyä. Niitä toteutettaessa tulee korostaa kevyenliikenteen ja joukkoliikenteen hyvää saavutettavuutta.

Maakuntakaavan selostuksessa todetaan, että erikoistavaran kaupan osalta suuryksiköt sijaitsevat aluerakenteessa edullisesti. Alueet lisäävät kaupan ja muun yritystoiminnan toimintaedellytyksiä. Ne mahdollistavat kaupan sijoittumisen ostovoiman suhteen sekä lisäävät kaupan kilpailua, mikä lisää asiakkaiden valintamahdollisuuksia. Yksiköiden todetaan palvelevan ensisijaisesti henkilöautolla asioivia. Asukkaiden välinen epätasa-arvo saattaa kasvaa, jos julkisten ja kevyenliikenteen ratkaisut toteutetaan puutteellisesti. Suuryksiköitten todetaan voivan köyhdyttää keskustojen erikoistavaran kaupan tarjontaa, mikäli myymäläalueet sijaitsevat kaukana keskusten ydinalueista.

Kaavaselostuksen liiteosan matriisitarkastelun mukaan ostovoiman alueelliset siirtymät voivat olla merkittäviä. Yksiköt voivat kerätä asiakkaita hyvinkin laajalta alueelta ja liikennemäärät ja päästöt lisääntyvät. Ne voivat hajauttaa taajamien rakennetta ja heikentää nykyisiä keskustoja. Vaikutuksia Porin keskustan kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämisedellytyksiin ei ole tarkemmin selvitetty.

Rauman kaupungin kaupallisia palveluja koskevat selvitykset

Maakuntakaava-asiakirjoihin liittyvien vähittäiskaupan suuryksiköiden vaikutusten arviointia koskevien selvitysten lisäksi ympäristöministeriö on maakuntakaavan vahvistamisen yhteydessä hyödyntänyt tietoja, jotka käyvät ilmi Rauman kaupungin yleis- ja asemakaavoitusta varten teettämistä kaupallisia palveluja koskevista selvityksistä.

Yleiskaavan laatimista varten laaditun Kaupallisen selvityksen (UnitedLog Consulting Finland Oy ja Santasalo 17.3.2011) mukaan Rauman pääasialliseen markkina-alueeseen kuuluvat myös Eurajoki ja Pyhäranta. Ostoksilla käydään myös Euralta, Köyliöstä ja Säkylästä. Rauman hypermarketit vetävät asiakkaita päivittäistavaraostoksille naapurikunnista etenkin viikonloppuisin.

Lisää liiketilaa vuoteen 2030 mennessä tarvitaan selvityksen mukaan enimmillään noin 50 000–60 000 kerrosneliömetriä. Siitä keskusta-alueelle suuntautuu noin 25 000–30 000 kerrosneliömetriä koostuen suurelta osin keskustahakuisen erikoistavaran tarpeesta. Keskustan ulkopuolisille alueille suuntautuu liiketilan tarvetta noin 28 000–32 000 kerrosneliömetriä ja se koostuu pääosin paljon tilaa vaativan kaupan tarpeesta ja pienessä määrin muun erikoistavaran tarpeesta käsittäen laajan tavaravalikoiman myymälöitä ja esimerkiksi hypermarkettien etumyymälöitä. Keskustahakuisia erikoiskauppoja keskusta-alueiden ulkopuolelle ei selvityksen mukaan tule laajamittaisesti suunnitella. Keskustan ulkopuolisten alueiden tarve kohdistetaan pääosin nykyisille paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan alueille ja niiden laajennuksille eli valtateiden 8:n ja 12:n risteysalueelle ja Papinhakaan rautatien pohjoispuolelle.

Päivittäistavaran kaupan lisätilantarve on selvityksen mukaan vuoteen 2030 mennessä enimmillään 4 000–5 000 kerrosneliömetriä, josta puolet menee jo suunniteltuihin hankkeisiin. Muu osa kohdistuu lähikauppoihin, keskustan erikoiskauppoihin ja ehkä yhteen suureen supermarkettiin. Päivittäistavaran kaupan lisätilan tarve riittää uuteen hypermarkettiin, jos se on vanhoja yksiköitä korvaava.

Selvityksen suositusten mukaan Vanhaa Raumaa kehitetään sen luontaisista lähtökohdista. Lisäksi kaupallisia palveluja kehitetään muun muassa sellaisille alueille, jotka ovat maakuntakaavan C-alueella. Valtateiden 8 ja 12 risteysalueelle maakuntakaavan KM1-alueille sijoitetaan pääosin paljon tilaa vaativaa erikoistavaran kauppaa ja tuotevalikoimaltaan siihen painottuvia laajan tavaravalikoiman suuryksiköitä. Niille ei suositella merkittävässä määrin keskustahakuista erikoistavaran kauppaa eikä päivittäistavaran kauppaa.

Vireillä olevia Fere-Centerin ja Vanha-Prisman alueiden asemakaavamuutosten vaikutuksia koskeva Asiantuntijalausunto (SKOY 31.8.2007) tarkastelee näille maakuntakaavan mukaisille KM1-alueille suunniteltujen neljän halpahalli-tyyppisen vähittäiskaupan suuryksikön vaikutuksia. Asiantuntijalausunnossa tarkasteluvaihtoehdon 1 mukaan Rauman keskustassa ja sen lähialueilla on toteutettuna voimassa olevan osayleiskaavan mukaiset vähittäiskaupan suuryksiköt ja yksi muu suuryksikkö. Tarkasteluvaihtoehdon 2 mukaan alueilla on lisäksi neljä muuta suuryksikköä. Vaikutusten arvioinnin tavoitevuosi on 2020.

Näiden vaihtoehtojen kaupallisia vaikutuksia on arvioitu erityisesti näkökulmista, jotka ovat Vanhan Rauman liikekeskustan elävyys, keskustan kehittämisedellytykset, erityisesti ydinkeskustan kaupallinen tarjonta ja erikoisliikkeiden toimintamahdollisuudet, palvelu- ja kaupan työpaikkojen määrä sekä paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan sijainti kaupunkirakenteessa.

Laskennalliseksi vähittäiskaupan liiketilojen lisätarpeeksi asiantuntijalausunnossa arvioidaan ilman myymäläpoistumaa ja autokauppaa noin 44 700 kerrosneliömetriä ja koko Rauman markkina-alueella noin 90 000 kerrosneliömetriä (kerrosalan nettolisäys). Ydinkeskustan osuus vaihtoehdossa 1 on tästä noin 78 prosenttia Rauman laskennallisesta liiketilan tarpeesta ja noin 39 prosenttia koko kaupallisen vaikutusalueen liiketilatarpeesta. Vaihtoehdossa 2 pinta-alan lisäys on noin 58 000 kerrosneliömetriä ylittäen selvästi Rauman liiketilatarpeen ja on noin 64 prosenttia Rauman vaikutusalueen laskennallisesta liiketilatarpeesta.

Vaihtoehtojen vaikutuksista todetaan muun muassa, että vaihtoehdossa 1 Rauman vähittäiskaupan ostovoiman kasvu ja laskennallinen lisäpinta-alan tarve riittävät kattamaan ydinkeskustan liikerakentamisen ja uusien vähittäiskaupan suuryksikköhankkeiden myynnin ja liiketilan lisäyksen. Hankkeiden toteutuksella ei ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia nykyisten myymälöiden toimintaedellytyksiin.

Vaihtoehdossa 2 Rauman ostovoiman kasvu ja pinta-alan laskennallinen lisätarve eivät arvioinnin mukaan riitä kattamaan suunnitteilla olevien hankkeiden liiketilan lisäystä. Tämän vaihtoehdon mukainen liikerakentaminen heikentää erityisesti Rauman ydinkeskustan nykyisten liikkeiden toimintaedellytyksiä. Ydinkeskustan liikerakentaminen jää todennäköisesti osittain tai kokonaan toteutumatta, mikäli kaikki neljä suunniteltua halpahallia toteutetaan suunnitelluille paikoille (Fere-Center ja Vanha-Prisma). Mahdollisia haitallisia vaikutuksia voidaan arvioinnin mukaan ehkäistä toteuttamalla hankkeet vaiheittain, osin vuoden 2020 jälkeen. Tällöin nykyisillä myymälöillä on paremmat mahdollisuudet sopeuttaa oma toimintansa uuteen kilpailutilanteeseen.

Rauman keskustan erikoiskaupan toimintaedellytysten ja liikekeskustan elävyyden osalta todetaan, että kaupan painopiste siirtyy entistä enemmän Porintien varteen. Uhkana keskustan kehittämiselle nähdään keskustahakuisen erikoistavaran kaupan sijoittuminen hypermarkettien ja halpahallien yhteyteen. Sen katsotaan voivan heikentää keskustan nykyisten liikkeiden toimintaedellytyksiä ja sitä kautta keskustan vetovoimaa. Haitallisia vaikutuksia voidaan lieventää jatkamalla keskustan kehittämistoimia ja tarjoamalla halpahalleille vaihtoehtoisia sijaintipaikkoja keskustan liiketiloista, jolloin ne paremmin tukevat keskustan kehitystä. Suunnitellut halpahallien sijaintipaikat Porintien varressa katsotaan vetovoimaisiksi sijaintipaikoiksi myös paljon tilaa vaativalle erikoiskaupalle, joka ei kilpaile Rauman keskustan erikoiskaupan kanssa.

Selvityksessä, joka koskee halpahallien sijoittumisen vaikutuksia kaupunkirakenteeseen eri vaihtoehdoissa Raumalla (T. Santasalo Ky 4.9.2007) todetaan, että voimassa oleva yleiskaava vastaa hyvin niihin tavoitteisiin, joilla tavoitellaan liikekeskustan elävyyttä. Yleiskaavan

mukaisesti Leikari-Lampolan alueen itäpuoli (Fere-Center) rakentuu paljon tilaa vaativan erikoiskaupan tarpeisiin, johon kaupungilla ei ole vastaavaa hyvää paikkaa tarjota.

Vaihtoehdon 2, jossa halpahallimyymälöiden massatavarakaupan markkinat sijoittuvat keskustan ulkopuolelle, todetaan heikentävän hypermarkettien ja keskustassa toimivien erikoiskauppojen myyntiä. Tämän ratkaisuvaihtoehdon katsotaan toimivan vastoin niitä tavoitteita, joita on asetettu Vanhan Rauman keskustan elinvoimaisuuden turvaamiseksi.

Voimassa olevan yleiskaavan mukaisen ratkaisuvaihtoehdon katsotaan turvaavan selkeimmin nykyisen liiketoiminnan kehittämisedellytykset. Alennustavaratalojen sijainti keskustan ulkopuolella lisää myös asiointia autolla ja kasvattaa jalankulkumatkoja nykyisestä. Market-alueen ja halpahallimyymälöiden vyöhykkeen katsotaan muodostavan Raumalle oman autokaupungin.

Muistiossa, joka koskee Rauman kaupallisten yksikköjen liikenteellisiä vaikutuksia (Ramboll 3.9.2007) todetaan, että valtateiden risteykseen sijoitettujen suuryksikköjen seurauksena uusi liikenne kohdistuu voimakkaasti vt:n 12, Porintien ja Kaunisjärvenkadun liittymään. Liittymä on aikaisemman selvityksen perusteella yksi ruuhkautumisherkimpiä liittymiä Rauman seudulla. Liittymän ruuhkautuminen johtaa vaihtoehtoisten reittien puuttuessa Rauman keskustan ja sataman saavutettavuuden heikentymiseen. Osayleiskaavan mukaisella maankäytöllä liikenne toimii tällä liittymäalueella kapasiteettinsa äärirajoilla. Halpahallivaihtoehdon sujuvuuden parantaminen edellyttää rakenteilla olevien satamayhteyden ja Porintien järjestelyjen muutoksia. Vanha-Prisman liittymässä ei ole odotettavissa suuria liikenteellisiä ongelmia.

Ympäristöministeriön johtopäätökset

Porin Vähärauma ja Riihiketo

Maakuntakaavassa on Poriin osoitettu vähittäiskaupan suuryksikköä koskevan aluevarauksen (KM) Mikkola lisäksi yhteensä neljä vähittäiskaupan suuryksikköaluetta kohdemerkinnällä (km).

Mikkolan vähittäiskaupan suuryksikön aluevaraus sijoittuu noin viiden kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta kaakkoon valtatien 11 (Pori - Nokia eli Tampereentie) ja valtatien 2 risteyksen tuntumaan. Se on ollut osa laajempaa ja edelleen toiminnassa olevaa teollisuusaluetta. Voimassa oleva asemakaava mahdollistaa alueelle vähittäiskaupan suuryksikön käsittäviä myymälätiloja asemakaavan tulkinnasta riippuen noin 75 000–100 000 kerrosneliömetriä. Alueella on kaksi hypermarket-tyyppistä myymälää, huonekaluliike, kodinkoneliike ja autoliike.

Vähärauman vähittäiskaupan suuryksikkömerkintä sijoittuu maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle (A) noin 2,5 kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta länteen Raumantien ja Mäntyluotoon johtavan rautatien väliselle alueelle Tikkulantien varteen. Etäisyys maakuntakaavan keskustatoimintojen alueesta on noin 1,5 kilometriä. Asemakaava mahdollistaa alueelle myymälätiloja 22 000 kerrosneliömetriä, josta kaavamääräyksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikköjen osuus saa olla 30 prosenttia. Alueella on tällä hetkellä market-tyyppinen myymälä, paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan tiloja ja liikennemyymälä.

Riihikedon vähittäiskaupan suuryksikkömerkintä sijoittuu maakuntakaavan työpaikka-alueelle (TP) noin 1,5 kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta etelään Satakunnankadun ja rautatien väliselle alueelle maakuntakaavan keskustatoimintojen alueen (C) tuntumaan. Voimassa oleva asemakaava mahdollistaa alueelle noin 38 800 kerrosneliömetriä myymälätiloja, josta kaavamääräyksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikköjen osuus on 50 prosenttia. Alueella on tällä hetkellä paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan tiloja.

Eteläväylän vähittäiskaupan suuryksikkömerkintä sijoittuu maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle noin 2,3 kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta lounaaseen valtateiden 2 ja 8 risteyksen länsipuolelle. Voimassaoleva asemakaava mahdollistaa alueelle vähittäiskaupan suuryksikön myymälätiloja 11 000 kerrosneliömetriä. Alueella on tällä hetkellä hypermarket-tyyppinen myymälä.

Isosannan vähittäiskaupan suuryksikkömerkintä sijoittuu maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle hieman alle 1,5 kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta pohjoiseen Kokemäenjoen vastarannalle. Etäisyys maakuntakaavan keskustatoimintojen alueesta on noin 300 metriä. Voimassa oleva asemakaava mahdollistaa alueelle 14 400 kerrosneliömetriä myymälätiloja ja vähittäiskaupan suuryksikön. Alueella on tällä hetkellä päivittäistavaramyymälä.

Voimassa olevat asemakaavat mahdollistavat Porissa keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle sijoittuvaa vähittäiskaupan suuryksikön kerrosalaa asemakaavan tulkinnasta riippuen yhteensä noin 125 000–150 000 neliömetriä. Porin asukasluku on noin 83 000.

Maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksikkömerkinnät mahdollistaisivat yhden tai useamman kokoluokaltaan seudullisesti merkittävän uuden vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän sijoittamisen kunkin merkinnän tarkoittamalle alueelle. Asiointi niissä perustuisi pääosin henkilöautoliikenteeseen lisäten liikennettä ja siitä aiheutuvia päästöjä. Riihikedon vähittäiskaupan suuryksikkö sijoittuisi aivan keskusta-

toimintojen alueen tuntumaan. Maakuntakaavassa ei ole määritelty vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa lukumäärää eikä kokoa tai toteutuksen ajoitusta. Suunnittelumääräyksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikön mitoituksessa ja tarkemmassa sijoittumissuunnittelussa sekä ajoituksessa on otettava huomioon seudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikkö aiheuta palvelutarjonnassa alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen vaikuttavia merkittäviä heikennyksiä. Määräystä ei voida pitää maakuntakaavan ohjausvaikutuksen kannalta riittävänä varmistamaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistäminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan on perustuttava riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maakuntakaavan toteuttaminen mahdollistaisi viiden seudullisesti merkittävän sellaisen palvelukeskittymän muodostamisen Poriin, joka ei tukeudu olemassa oleviin keskuksiin. Maakuntakaavaa laadittaessa tehtyjen selvitysten perusteella ei ole arvioitavissa, onko kahden uuden seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen perusteltua tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen kannalta ja tukeeko vähittäiskaupan suuryksikköjen toteuttaminen Vähärauman ja Riihikedon alueille yhdyskuntarakennetta ja keskusta-alueen kaupallisten palvelujen kehittämisedellytyksiä ja olisiko se kestävän kehityksen mukaista.

Maakuntakaavan toteuttamisen vaikutuksia Riihikedon ja Vähärauman vähittäiskaupan suuryksikkömerkintöjen osalta ei ole selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla ottaen huomioon, että maakuntakaava mahdollistaa Mikkolan, Eteläväylän ja Isosannan kaupallisten palvelujen keskusten edelleen kehittämisen seudullisesti merkittävinä kaupallisten palvelujen keskuksina.

Tämän vuoksi ei ole arvioitavissa, täyttääkö maakuntakaava tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistämisen, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyjen osalta.

Rauman Vanha-Prisma

Vanha-Prisman vähittäiskaupan suuryksikön aluevaraus (KM1) sijoittuu valtateiden 8 ja 12 liittymän kaakkoispuolelle noin 750 metrin etäisyydelle Vanhan Rauman alueesta. Etäisyys maakuntakaavan keskustatoimintojen alueesta on noin 500 metriä. Vastapäätä valtateiden liittymän luoteispuolelle sijoittuu maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksikön aluevaraus Fere-Center.

Voimassa olevassa asemakaavassa Vanha-Prisman alue on liikerakennusten korttelialuetta. Voimassa olevassa keskustan osayleiskaavassa alue on palvelujen aluetta (P1), jolla sallitaan paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppa. Alueella on ollut kerrosalaltaan noin 8 100 neliömetrin suuruinen hypermarket-tyyppinen myymälä. Tällä hetkellä siellä on muun muassa market-tyyppinen myymälä ja laajan tavaravalikoiman myymälä. Valtateiden 8 ja 12 liittymän läheisyydessä sijaitsevaan kaupallisten palvelujen aluekokonaisuuteen liittyy myös maakuntakaavassa osoitettu liittymän lounaispuolinen palvelujen alue (P), mikä mahdollistaa paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan.

Maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksikkömerkinnät mahdollistaisivat yhden tai useamman kokoluokaltaan seudullisesti merkittävän uuden vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän sijoittamisen keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle Vanha-Prisman ja Fere-Centerin alueelle. Näiden alueiden sijaitessa lähellä toisiaan ne kilpailisivat osittain samasta ostovoimasta. Maakuntakaavassa ei ole määritelty vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa lukumäärää eikä päivittäistavaraa lukuun ottamatta suuryksiköiden kokoa tai toteutuksen ajoitusta. Aluevarausmerkintään KM1 liittyvää suunnittelumääräystä, joka koskee suuryksiköiden mitoitusta muilta osin sekä palvelurakenteen tasapainoista kehittämistä, ei voida pitää mitoituksen ja ajoituksen kannalta riittävänä. Rauman asukasluku on noin 40 000.

Selvitykset osoittavat, että Raumalla on edellytykset enintään yhden uuden merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamiselle keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttaminen valtateiden 8 ja 12 liittymän läheisyydessä siirtää kaupallisten palvelujen painopistettä Rauman keskustasta ja voi heikentää ydinkeskustan kaupallisten palvelujen toimintaedellytyksiä ja hajauttaa yhdyskuntarakennetta. Tällä on merkitystä myös sen vuoksi, että Vanha Rauma on UNESCO:n maailmanperintökohde, jolle leimaa antavana on sen elinvoimainen asuin-, työpaikka- ja liikealue. Vanha-Prisman alue sijaitsee valtateiden 8 ja 12 liittymän kaakkoispuolella Rauman keskustan ja palvelujen painopisteeseen nähden vastakkaisella puolella. Asiointi alueella perustuisi pääosin henkilöautoliikenteeseen, mikä lisää

liikennettä ja siitä aiheutuvia päästöjä. Vanha-Prisman vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen ei tue sijainniltaan yhdyskuntarakenteen eheyttämistä eikä palvelujen hyvää saavutettavuutta. Tarve- ja vaikutusselvitykset eivät osoita, että Vanha-Prisman alueen kaupallisen palvelujen laajamittainen kehittäminen olisi kestävän kehityksen mukaista.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei maakuntakaava Vanha-Prisman vähittäiskaupan suuryksikön aluevarauksen (KM1) osalta edistä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista. Maakuntakaava ei tältä osin myöskään täytä maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisia sisältövaatimuksia maakunnan tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen eikä ympäristön ja talouden kannalta kestävien liikenteen järjestelyjen osalta.

Söörmarkun eritasoliittymä

Ympäristöministeriö on jättänyt Porin Söörmarkun eritasoliittymän aluevarauksen maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n vastaisena vahvistamatta.

Perustelut

Maakuntakaavassa on osoitettu Söörmarkun kylän kaakkoispuolelle eritasoliittymän aluevaraus valtatielle 23.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien erityistavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina. Inventointien tarkoittamilla alueilla alueidenkäytön on sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen. Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Maakuntakaavaa laadittaessa suunnittelun lähtökohtina on ollut rakennettua kulttuuriympäristöä ja valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä koskeva julkaisu (Ympäristöministeriö, Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu 16, 1993). Tässä inventoinnissa Söörmarkun kylä ja kulttuurimaisema rajautuu valtateiden 8 ja 23 liittymän luoteispuolelle, ilmeisesti oikeastaan koillispuolelle.

Museoviraston laatima valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä koskeva inventointi (RKY2009) on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Valtioneuvoston päätöksen voimaantuloa koskevan kohdan mukaan päätöksen voimaantullessa valmisteilla oleva kaava on voitu hyväksyä päätöksen estämättä 30.6.2010 mennessä, mikäli kaavaehdotus on asetettu julkisesti nähtäville ennen valtioneuvoston päätöksen voimaantuloa. Satakunnan maakuntakaavaehdotus on ollut julkisesti nähtävillä 19.5.–18.6.2009 välisenä aikana ja maakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 17.12.2009. Maakuntakaava on voitu hyväksyä siten, että sen suunnittelun lähtökohtina on ollut edellä mainittu ympäristöministeriön ja Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu vuodelta 1993.

Valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä koskevassa inventoinnissa (RKY2009) Söörmarkun kylän valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ulottuu valtatien 23 kaakkoispuolelle. Inventoinnin kohdekuvauksesta ilmenee muun muassa, että Söörmarkun korkeatasoinen rakennuskanta, lehtevät pihapiirit, maakuntakaavassa historiallisena tienä (ht) osoitettu vanha tielinjaus ja jokilaakson pellot muodostavat erinomaisen edustavan talonpoikaisen agraariympäristön. Kylän talot Anttila, Mattila, Valli, Linti, Kartano ja Kuuri ovat jokilaaksoa seuraavan mutkittelevan maantien varrella tiheänä ryhmänä. Historiallinen tie jatkuu valtatien 23 eteläpuolelle. Maakuntakaavassa osoitettu eritasoliittymävaraus mahdollistaisi sen toteuttamisen tiejärjestelyineen siten, että se muuttaisi historiallisen kylätiestön ja maiseman rakennetta merkittävällä tavalla, mikä voisi vaarantaa Söörmarkun kylän kulttuurihistorialliset arvot. Maakuntakaavaan ei liity eritasoliittymän yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevia kulttuurihistoriallisten arvojen huomioon ottamista koskevaa määräystä.

Kaavan on maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan perustuttava riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Maakuntakaavaa laadittaessa on tehty satakuntalaisia kulttuuriympäristöjä koskeva selvitys. Siinä Söörmarkun kylää ja kulttuurimaisemaa on tarkasteltu vain valtatien 23 pohjoispuolisen alueen osalta. Maakuntakaavaan liittyvässä vaikutusten arvioinnissa todetaan maakuntakaavassa osoitettujen, tarkemmin yksilöimättömien, eritasoliittymien rakentamisen muuttavan luonnon- ja kulttuurimaisemaa sekä rakennettua ympäristöä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin 6 kohdan mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Vaikka maakuntakaava on voitu hyväksyä ottamatta suunnittelun lähtökohtina huomioon edellä mainittua valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä koskevaa inventointia (RKY2009), maakuntakaavan sisältövaatimukset edellyttävät erityisen huomion kiinnittämistä myös muiden kuin valtakunnallisten inventointien mukaisten maisema- ja kulttuuriperintöarvojen vaalimiseen.

Koska maakuntakaavan toteuttamisen vaikutuksia Söörmarkun eritasoliittymän aluevarauksen osalta ei ole riittävästi selvitetty, ei ole arvioitavissa, täyttääkö maakuntakaava tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n sisältövaatimukset maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta.

Isoniemenkeitaan merkittävän turvetuotantoalueen Jämijärven puoleinen osa

Ympäristöministeriö on päätöksestä tarkemmin ilmenevillä perusteilla jättänyt osan Isoniemenkeitaan merkittävästä turvetuotantoalueesta (EO-3) vahvistamatta.

Maakuntakaavan vahvistaminen

Satakunnan maakuntakaava muilta kuin edellä vahvistamatta jätettyjä aluevarauksia koskevassa kohdassa tarkoitetuilta vahvistamatta jätetyiltä osiltaan täyttää sille maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetetut sisältövaatimukset. Koska maakuntakaavan vahvistamiselle muilta osin ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 3 momentista johtuvaa estettä, ympäristöministeriö on vahvistanut maakuntakaavan. Samalla ympäristöministeriö on vahvistanut maankäyttö- ja rakennuslain 210 §:n 1 momentin nojalla maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena maakuntakaavana voimassa olevien seutukaava 5:n ja seutukaava 2:n sekä Kiikoisten kunnan alueella voimassa olevan Pirkanmaan 3. seutukaavan kumoamisen.

Maakuntakaavan voimaantulo

Ympäristöministeriö on määrännyt maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n perusteella maakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Sovelletut oikeusohjeet

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) 4 § 3 momentti, 9 §, 17 §, 24 § 2 momentti, 25 §, 27 §, 28 §, 29 §, 30 §, 31 §, 33 § 1 momentti, 65 §, 188 § 3 momentti ja 201 § 1 momentti
Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999) 1 §, 9 §, 10 §, 12 §, 93 § 1 momentti ja 95 § 1 momentti
Ympäristöministeriön asetus (31.3.2000) maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä
Kuntalaki (365/1995) 90 §, 92 § ja 100 §
Luonnonsuojelulaki (1096/1996) 65 § ja 66 §

4 Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

4.1 Valitukset korkeimmassa hallinto-oikeudessa

4.1.1 MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n valitus

MTK-Satakunta ry ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry ovat valituksessaan vaatineet, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön kaavan vahvistamista koskevan päätöksen siten, että siitä poistetaan merkinnät me1 ja me2. Kaavasta on poistettava myös uudet ja yksityismaiden suojelualueet (S) Natura- ja muiden suojelualueiden ulkopuolisilta alueilta, melutasoltaan hiljaiset alueet (hil) sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet (luo).

Yhdistykset ovat valituksensa perusteluissa esittäneet muun ohella seuraavaa:

Maakuntakaavaehdotuksen melualuemerkinnät perustuvat puolustusvoimien teettämiin selvitykseen ampumatoiminnan melusta ja melualueista. Suomessa ei kuitenkaan ole voimassa olevien säädösten nojalla annettuja puolustusvoimien ampumamelun ohjearvoja eikä melun arviointiohjeita.

Suunnittelumääräys, jonka mukaan "alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon puolustusvoimien ohjeistus toiminnan aiheuttamalle melulle", on epämääräinen. Kaavassa ei ole myöskään määritelty, mitä tarkoitetaan melulle herkällä toiminnalla. Tilanne on elinkeinonharjoittajille kohtuuton, sillä se aiheuttaa epävarmuutta ja vie tulevaisuudenuskoa maaseudun elinkeinojen kehittämiseltä. Kaavaa laadittaessa ei ole selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla me1 ja me2-merkintöjen vaikutusta elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Maanomistajille ja elinkeinonharjoittajille aiheutuu maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 4 momentissa kiellettyä kohtuutonta haittaa ja me-merkinnät asettavat ne maanomistajat, joiden maita kuuluu me-alueisiin, eriarvoiseen asemaan muihin maanomistajiin verrattuna.

Myöskään melualueen toteuttamisvastuuta ei ole selvitetty. Maakuntakaavan toteuttamisvastuu on kunnilla, joten niillä on myös taloudellinen vastuu kaavan toteuttamisesta. Puolustusvoimien alueen kyseessä ollessa ei ole selvitetty, missä määrin valtio on valmis ottamaan vastuun melualueiden toteuttamisesta.

Vaikka puolustusvoimien toiminnan turvaaminen on tärkeää, kaavamerkinnöillä ei saa estää ympäröivien maaseutualueiden toimintaa ja elinkeinojen kehittämistä. Melumerkinnät lähtevät lukuisista maakuntakaavaprosessin aikana tulleista vetoomuksista huolimatta ensisijaisesti varuskunnan tarpeiden turvaamisesta ja ne antavat sotilasviranomaisille lausunnonantomahdollisuuden kaiken maankäytön suhteen. On kohtuutonta, että melun aiheuttajalle eli puolustusvoimille esitetään mahdollisuutta lausunnon antamiseen muiden suunnittelemista, mahdollisesti melulle herkistä toiminnoista. Puolustusvoimien toimintaa tulee kehittää niin, että maa- ja metsätalouselinkeinojen ja muiden maaseudun elinkeinojen harjoittajien toiminta ja toiminnan kehittäminen ympäröivillä alueilla taataan ilman epävarmuutta ja pelkoa maakuntakaavan vaikutuksista.

Maaseudun elinkeinojen kohdalla asuminen sekä elinkeinojen harjoittaminen ja kehittäminen kytkeytyvät pääsääntöisesti kiinteästi toisiinsa. Tämä koskee erityisesti kotieläintaloutta, mutta myös muuta maaseudun elinkeinotoimintaa. Näin ollen asumista ja elinkeinojen harjoittamista on tarkasteltava kokonaisuutena.

S-aluevarausmerkintä ei perustu erilliseen lainsäädäntöön. Suojelun toteuttamiselle kyseisellä merkinnällä olevilla alueilla ei siten ole lain perusteita. Maakuntakaavoitus ei ole erillinen luonnonsuojelun toteuttamisen keino, joten S-merkinnät tulee poistaa.

S-alueiden laajentaminen on myös ristiriidassa METSO-ohjelman vapaaehtoisuuteen perustuvan suojeluperiaatteen kanssa. Alueellisten ympäristökeskusten on tullut toteuttaa vanhat suojeluohjelmat vuoden 2009 loppuun mennessä. Tämän jälkeen puustoiset elinympäristöt on tullut toteuttaa maanomistajien vapaaehtoisilla METSO-sopimuksilla.

S-aluevaraukset perustuvat maakuntakaavaa laadittaessa tehtyyn Satakunnan viher- ja virkistysverkkoselvitykseen. Sen tausta-aineistona on ollut Satakunnan luonnonsuojeluselvitys 1995–1998, joka ei enää ole ajantasainen. Sitä ei siten miltään osin voida käyttää selvitysaineistona. Kohteita ei ole kattavasti tarkistettu maastokäynnein. Alueiden suojeluperusteita ei edes ole yksilöity kaikille alueille. Tilanne on ristiriidassa nykyisten suojeluperiaatteiden kanssa ja maanomistajille kohtuuton.

Hil-merkinnän (5 kappaletta) sisältö ja oikeusvaikutukset ovat epämääräiset. Merkintä on maakuntakaavassa tarpeeton. Ajatus hiljaisista alueista toteutuu jo sellaisten suojelualueiden kohdalla, joita ei saa käsitellä. Vaikka merkintä sallii maa- ja metsätalouden harjoittamisen, sitä saatetaan viranomaisten tulkinnan mukaan käyttää muun elinkeinopolitiikan ohjausvälineenä. Maakuntakaavalla on yksityiskohtaisempaa alueidenkäytön suunnittelua ohjaavana suunnitelmana ohjausvaikutusta myös erillislainsäädännön mukaisessa lupaharkinnassa.

Luo-merkinnän (3 kappaletta) sisältö ja oikeusvaikutukset ovat epämääräiset. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kaavamerkinnät perustuvat riittäviin (luonto) selvityksiin. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet ovat suhteellisen laajoja. Useiden luoalueisiin sisällytettyjen alueiden ja niiden rajausten perusteita ei ole riittävästi selvitetty. Merkinnän tosiasiallinen merkitys muulle elinkeinotoiminnalle selviää vasta viranomaisten tulkintojen kautta.

Maakuntakaava on edellä mainituista syistä maanomistajien kannalta kohtuuton ja siten maankäyttö- ja rakennuslain vastainen.

4.1.2 Rauman kaupunginhallituksen valitus

Rauman kaupunginhallitus on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön päätöksen siltä osin kuin siinä on jätetty vahvistamatta Rauman Vanha-Prisman vähittäiskaupan suuryksikkömerkintä (KM1).

Kaupunginhallitus on valituksensa perusteluissa esittänyt muun ohella, että Rauman kaupungin käsityksen mukaan ei ole syytä maakuntakaavassa muuttaa alueen käyttötarkoitusta sen nykyisestä käyttötarkoituksesta. Kaavamerkintä KM1 sisältää nykyisen kaltaisen käytön, josta syystä mainittu kaavamerkintä tulee alueelle vahvistaa maakuntavaltuuston päätöksestä 17.12.2009 ilmenevällä tavalla.

Rauman yleiskaavaa koskevassa kaupallisessa selvityksessä 17.3.2011 on valtatien 8 ja 12 risteysalueen osalta (Vanha-Prisman alue) todettu muun muassa seuraavaa:

Kohta 6. Yhteenveto ja suositukset yleiskaavaa (s. 43):
"Alueelle sijoitetaan pääosin tilaa vaativaa kauppaa. Alueelle voidaan sijoittaa myös tilaa vaativan kaupan suuryksiköitä ja sellaisia laajan tavaravalikoiman suuryksiköitä, joiden tuotevalikoima painottuu tilaa vaativaan kauppaan. Alueelle ei suositella merkittävissä määrin keskustahakuista erikoiskauppaa eikä päivittäistavarakaupan suuryksiköitä. Alue voi laajentua nykyisesti kaupan alueesta koilliseen/itään."

Kohta 5.2 Muut kaupan keskittymät Raumalla (s. 37):
"Alueella on jo tällä hetkellä suuryksikön kokorajan ylittäviä tilaa vaativan kaupan myymälöitä, jotka alueelle hyvin sopivat. Tilaa vaativan kaupan ohella alueella on tällä hetkellä myös kaksi laajan tavaravalikoiman kauppaa, joista toinen on suuryksikkö ja toisen tavaravalikoima painottuu tilaa vaativaan kauppaan. Alueella suositellaan jatkossa sallittavan sellaiset laajan tavaravalikoiman myymälät, joiden tuotevalikoima painottuu tilaa vaativaan kauppaan." Selvityksessä tarkoitetut myymälät ovat Vanha-Prisma ja Fere Center.

Kohta 5.2 Muut kaupan keskittymät Raumalla (s. 38):
Tekstissä on todettu, että Vanha-Prisman kiinteistössä sijaitsevan Hong Kong -tavaratalon tuotevalikoima painottuu tilaa vaativaan kauppaan ja että: "Tällä hetkellä liikkeet ovat toiminnallisista lähtökohdista oikeilla paikoilla kaupunkirakenteessa." ja "Tilaa vaativaan kauppaan painottuneet laajan tavaravalikoiman myymälät suunnataan joko Papinhakaan tai tilaa vaativan kaupan alueelle vt 8:n ja vt 12:n risteyksen tuntumaan."

Kaupungin keskustatoimintojen alue (C2) on maakuntakaavassa merkitty suppeaksi noin 117 hehtaarin alueeksi ja Vanha-Prisman alue sijaitsee keskustatoimintojen alueen välittömässä läheisyydessä. Vanha-Prisman aluetta ympäröi Lajon ja Uotilan tiivis asutus, jolloin KM1-merkinnällä varustettu alue ei hajota yhdyskuntarakennetta.

Käytön rajoittaminen maakuntakaavassa on tarpeetonta, koska paikalliset olosuhteet voidaan ottaa paremmin huomioon alueelle hyväksyttävässä yleiskaavassa ja sitä yksityiskohtaisemmissa kaavoissa. Lisäksi nykyään olemassa olevien rakennusten muutostarpeet on paremmin otettavissa huomioon yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa. Ympäristöministeriön päätöksessä esitetyt yhdyskuntarakenteen tukemista, liikenneyhteyksiä, kaupan painopisteitä ja keskustan kehittymistä koskevat yksityiskohdat sekä tarkemmat määräykset tulee jättää otettavaksi huomioon yleiskaavassa.

4.1.3 Karvian kunnanhallituksen valitus

Karvian kunnanhallitus on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön päätöksen vahvistettujen me1 ja me2-merkintöjen osalta ja että merkinnät poistetaan maakuntakaavasta.

Kunnanhallitus on valituksensa perusteluissa esittänyt muun ohella seuraavaa:

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Melu-

viivojen merkitseminen konkretisoi rakentamisrajoitukset ja merkitsevät pitkälle menevää rajoitusta perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuudensuojaan perustuen pelkästään ohjeen tasoiseen kaavoitukseen. Omaisuuden arvo tulee laskemaan melualuerajausten sisälle jäävällä alueella, eikä maanomistajilla ole mahdollisuutta kohdistaa korvausvaatimusta kenellekään lukuun ottamatta hylätyn rakennuslupahakemuksen perusteella maksettua korvausta.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Kunnan kanta on, ettei melualuerajauksissa ole huomioitu kyseistä lainkohtaa riittävällä tavalla. Vaikka vahvistamispäätöksessä todetaan, ettei melualuemerkinnöillä ole vaikutusta erityislainsäädännön perusteella harjoitettavien elinkeinojen harjoittamiseen, eikä maakuntakaava ministeriön mukaan voi lähtökohtaisesti vaarantaa mahdollisuuksia investointi- ja kehittämisavustusten saamiseen, ei kaavaa laadittaessa ole otettu huomioon merkintöjen todennäköisiä tosiasiallisia vaikutuksia elinkeinotoiminnalle. Merkinnöillä varataan suhteellisen suuri alue maakunnasta puolustusvoimien käyttöön, jolloin alueen elinkeinotoiminnan käyttöön soveltuva alue rajoittuu yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti.

Se, että kaavan laatija itse arvioi sen enemmittä perusteluitta käyttämänsä selvityksen riittäväksi, ei tarkoita, että se todella olisi lain tarkoittamalla tavalla riittävä kaavan yleispiirteisyydestä huolimatta. Kun kyse on merkittävästi alueen käyttöä muuttavasta kaavasta, edellytetään seikkaperäisiä ja laaja-alaisia selvityksiä. Melualueiden merkitseminen kaavaan muuttaa alueiden käyttöä merkittävästi kaavan yleispiirteisyydestä huolimatta.

Melutasojen ohjearvoja ei ole määritelty lainsäädännön tasolla ja asiaa koskeva tutkimus on osin puutteellista. Melualueiden määrittely perustuu Pohjankankaan osalta Ramboll Finland Oy:n vuonna 2007 tekemään selvitykseen Niinisalon varuskunta, ympäristömeluselvitys 2.2.2007. Selvityksen mukaan raskaiden aseiden ampumaharjoituksia on noin 40–60 päivänä vuodessa. Kyse on siis hyvin satunnaisesta melusta, jota alueen ihmiset eivät pidä haitallisena. Melun vaikutukset esimerkiksi tuotantoeläimiin on selvitetty puutteellisesti, minkä johdosta vaaditaan vielä huomattavaa lisäselvitystä. Esimerkiksi valtioneuvoston asetuksessa nautaeläinten suojelusta mainitaan haitalliseksi 65 dB ylittävä melu silloin, kun se on jatkuvaa. Ajoittaisesta melusta ei ole säädöksessä mainintaa, eikä siitä ole tutkimustietoa. Yleisen käsityksen mukaan turkiseläimiä on perinteisesti pidetty meluherkkinä eläiminä. Tutkija FT Teija Pyykkösen väitöskirjatutkimus kuitenkin osoittaa, etteivät turkiseläimet

juuri välitä edes 120 dB:n ajoittaisesta melusta. Joidenkin tuotantoeläinten osalta melu saattaa olla sillä tasolla, ettei tuotantoeläinlaitoksia tule alueelle sijoittaa. Tämä voidaan kuitenkin huomioida rakennuslupaharkinnassa tapauskohtaisesti.

Kaikkiaan olisi tärkeää määritellä tarkempiin tutkimuksiin perustuen minkälaiset toiminnot ovat juuri puolustusvoimien toiminnasta aiheutuvalle melulle tyypillisesti herkkiä, jottei alueen uudisrakentamista rajoiteta tarpeetta. Esimerkiksi asuinrakentamisen osalta rakentamisrajoitus ei perustu riittävään tutkimustietoon. Melualuerajausten pohjana olevat mittaukset ovat myös puutteellisia, eikä niiden pohjalta laadittua rajausta voida pitää luotettavana kunnan aiemmassa valituksessa ja vastaselityksessä esitetyin perustein. Melualueiden merkitseminen maakuntakaavaan edellyttäisi alueella suoritettavia tarkentavia mittauksia.

Ympäristöministeriön päätöksessä todetaan, ettei maakuntakaavalla ratkaista toimintojen ympäristöllisiä edellytyksiä. Siitä huolimatta puolustusvoimien harjoitusaluetta koskevan ympäristölupamenettelyn keskeneräisyys vaikuttaa merkittävästi aluerajauksiin. Ennen kuin ympäristölupa-asia on loppuun käsitelty, ei ole tiedossa, missä laajuudessa toimintaa tullaan harjoittamaan ja mikä näin ollen on sen meluvaikutus. Meluviivan tulisi perustua mahdollisessa ympäristöluvassa annettuihin ehtoihin. Meluviivan osoittamiselle ei ole riittäviä perusteita ennen ympäristölupakäsittelyn valmistumista.

Lisäksi kunnan selvityksen mukaan laskentamallin mukainen keskiäänitaso voi toteutua suotuisissa sääoloissa tykistönharjoituspäivinä eli noin 40–50 kertaa vuodessa. Jos lasketaan koko vuoden päiville tasoitettu keskiäänitaso ottaen huomioon muut päivät hiljaisina, alenee keskiäänitaso noin 8 dB. Tällöin toiminnan laskelmamallilla arvioitu melualue jää harjoitusalueen sisäpuolelle (Promethor Oy). Melualueen määrittämistä harjoitusalueen ulkopuolelle voidaan siis pitää perusteettomana.

Meluviivojen sijasta meluherkkien toimintojen sijoittumisen estäminen melualueelle voidaan hoitaa rakennuslupakäytännön myötä tapauskohtaisesti. Melumittauksia tulee täsmentää ja mallinnuksen perusteella karttaan voidaan informatiivisessa tarkoituksessa merkitä melualueet ja lupamenettelyn kautta valvoa rakentamista alueelle. Rakennusluvan myöntäminen on kuitenkin tapauskohtaista harkintaa ja vastuu on joka tapauksessa luvan myöntävällä viranomaisella. Kaavan merkityshän on ohjeellinen ja siksi kaavalla ei voida rajoittaa maankäyttöä niin, että syntyy tosiasiallinen korvausvelvollisuus maan arvon laskusta.

4.1.4 Porin kaupunginhallituksen valitus

Porin kaupunginhallitus on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön maakuntakaavan vahvistamista koskevan päätöksen kokonaisuudessaan. Asia tulee palauttaa maakuntaliitolle uudelleen valmisteltavaksi. Maakuntakaavan täytäntöönpano ennen kuin päätös on saanut lainvoiman tulee kieltää.

Kaupunginhallitus on valituksensa perusteluissa esittänyt muun ohella seuraavaa:

Maakuntavaltuustolla pitää olla päätöksensä perusteeksi maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n edellytykset täyttävä valmistelu sekä saman lain 9 §:n edellytykset täyttävät selvitykset. Näin ei Satakuntaliiton maakuntavaltuustolla 17.12.2009 tapahtuneessa päätöksenteossa ole ollut. Tästä huolimatta ympäristöministeriö on 30.11.2011 vahvistanut puutteellisesti valmistellun maakuntakaavan.

Maakuntavaltuustolla ei ole ollut käytettävissään riittävää selvitystä kaavan valmistelun yhteydessä annetuista lausunnoista ja/tai muistutuksista. Lausunnot on referoitu maakuntavaltuustolle puutteellisesti ja ylimalkaisesti. Lausuntoihin annetuista vastineista puuttuu maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämä paikkansapitävyys ja riittävä tarkkuus. Esityslistat ja pöytäkirja ovat olleet näin ollen puutteellisia luottamushenkilöiden asiaan perehtymisen kannalta ja päätöksen voidaan katsoa syntyneen virheellisessä järjestyksessä sekä maankäyttö- ja rakennuslain että myös kuntalain 90 §:n tarkoittamalla tavalla.

Porin kaupungin sekä Porin kaupungin ja ympäristökuntien antamista yhteisistä lausunnoista, vastineista ja kannanotoista ilmenevän materiaalin vertaaminen siihen aineistoon, joka on kokonaisuudessaan toimitettu maakuntavaltuuston jäsenille vasta kokouksen 17.12.2009 esityslistan liitteenä, olisi pitänyt osoittaa ympäristöministeriölle, että maakuntakaavan valmistelu ei ole täyttänyt maankäyttö- ja rakennuslain 6, 9 ja 28 §:n vaatimuksia.

Satakuntaliiton viranhaltijoiden aikaisemmin käsittelyn aikana antamissa vastineissa on toistuvasti vedottu siihen, että kaavaratkaisut olisi määrätty ylhäältä käsin ja että valmistelijoiden ja maakuntavaltuuston päätöksentekijöiden harkintavalta olisi sidottu yksittäisten ympäristöministeriön tai Lounais-Suomen ympäristökeskuksen viranhaltijoiden kannanottoihin. Ympäristöministeriö on valituksia käsitellessään kokonaan sivuuttanut tämän seikan todeten ainoastaan, että päätösvalta kuuluu

maakuntavaltuustolle. Myös vapaan harkinnan alaan liittyvältä päätöksenteolta edellytetään päätösten perustamista oikeisiin tosiseikkoihin ja päätösten perustelemista niin, että jälkikäteenkin on nähtävissä ja kontrolloitavissa päätöksen todella tapahtuneen viranomaiselle kuuluneen harkintavallan nojalla ja rajoissa.

Porin Vähärauman ja Riihikedon kaksi kauppakeskusta ovat vahvistetun asemakaavan sekä oikeusvaikutuksia omaavan yleiskaavan mukaisia. Molemmat kaavat ovat lainvoimaisia. Molemmat kauppakeskukset ovat jo toimivia kauppakeskuksia ja keskellä kaupunkirakennetta. Molemmat sijaitsevat 1½–2 kilometrin päässä kaupungin keskustasta ja ovat omien asuinalueidensa lähikauppakeskuksia. Edelleen molemmat jo toimivat kauppakeskukset sijaitsevat hyvien liikenneyhteyksien varressa. Molemmat sijaitsevat myös toimivien joukkoliikenneyhteyksien ulottuvilla. Näiden aluevarausten vahvistamatta jättäminen ei siten perustu olemassa oleviin tosiasioihin eikä niihin seikkoihin, joita maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kauppakeskusten sijaintia arvioidessa tulee harkita.

Vahvistamatta jätetyn Porin Söörmarkun eritasoliittymän aluevarauksen tapauksessa kysymys on jo olemassa olevasta kevyen liikenteen alituksesta valtatien 23 osalta. Molemmin puolin eritasoliittymän aluevarausta sijaitsee vahvistetun asemakaavan mukainen asuinalue, jonka liikenne kulkee kysymyksessä olevan alituksen kautta, ja on vastaisuudessakin suunniteltu kulkemaan eritasoliittymän kautta. Varsinainen merkittävä kulttuurihistoriallinen kylämaisema sijaitsee sangen etäällä eritasoliittymän varauksesta. Eritasoliittymän aluevaraus ei vaaranna maisema- tai kulttuuriperintöarvojen vaalimista.

Yyterin sannat on Porin kaupungin ja koko maakunnan tunnetuin matkailukohde. Nyt ympäristöministeriön vahvistamassa maakuntakaavassa Yyterin aktiivisimmin virkistyskäytössä oleva alue on osoitettu luonnonsuojelualueeksi. Päätös on vastoin Porin kaupungin, alueen maanomistajien, matkailuyritysten ja kuntalaisten tahtoa. Päätös aiheuttaa myös kaikille mainituille tahoille kohtuutonta haittaa.

Voimassa olleessa seutukaavassa Yyterin santojen alue on osoitettu virkistysalueeksi. Kyseinen seutukaava on vahvistettu niin sanotun Natura-päätöksen jälkeen. Ympäristöministeriön seutukaavaa koskevassa vahvistuspäätöksessä on erikseen mainittu, miten Yyterin virkistysaluetta toteutetaan. Yyterin alueen osoittamista virkistysalueeksi ei ole kyseenalaistettu myöskään Meri-Porin yleiskaavan käsittelyn yhteydessä.

Nyt maakuntakaavassa luonnonsuojelualueeksi määritelty Yyterin rantojen alue on lähes kokonaisuudessaan asemakaavoitettu. Asemakaavoista kaksi on laadittu Natura-päätöksen jälkeen. Toinen asemakaavoista

koskee lomakylän aluetta ja toinen Yyterin kylpylähotellin aluetta. Varsinkin jälkimmäinen asemakaavoista on erityisen tarkkaan valmisteltu yhdessä Lounais-Suomen ympäristökeskuksen kanssa.

Yyterin santojen alueen asemakaavoittaminen virkistysalueeksi on kyseenalaistettu vasta maakuntakaavan valmistelun yhteydessä. Maakuntakaavan valmistelun aikana Satakuntaliitto, Lounais-Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö eivät missään vaiheessa ole vastanneet kysymykseen, mitä käytännön ratkaisuja luonnonsuojelualueiksi osoittamisella haetaan. Mainituilla viranomaisilla on lisäksi ollut erittäin ristiriitaiset näkemykset suojelun toteuttamisesta.

Päätöksenteon valmistelussa, päätöksenteossa ja yhteydenpidossa alueen kiinteistönomistajien kanssa eri tahoille ei ole annettu riittävän selvää kuvaa siitä, mitä maakuntakaavan toteuttaminen tarkoittaisi eri osapuolille ja mitä vaikutuksia kaavan toteuttamisella on. Alueen maanomistajilla ja muilla oikeudenhaltijoilla ei näin ollen ole ollut mahdollisuutta maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n tarkoittamalla tavalla seurata kaavoitusta ja esittää siitä omia näkemyksiään.

Porin kaupunki, alueen kiinteistönomistajat ja matkailuyrittäjät ovat kaikki esittäneet omissa kannanotoissaan, että Yyterin alue tulee osoittaa maakuntakaavassa virkistysalueeksi, jolla suojelutarpeet on otettava huomioon. Näin voimassa olevia asemakaavoja olisi voitu tarkistaa, ja alueelle laatia hoito- ja käyttösuunnitelma.

Virkistyskäyttö ei ole tuhonnut Yyterin santojen luontoa. Päinvastoin arvot ovat monipuolisempia kulutuksen takia. Ilman virkistyskäytön tuomaa kulutusta alueen dyynialue olisi hyvin kapea vyöhyke rannassa ja Yyterin santojen alue olisi suurimmaksi osaksi metsittynyttä. Dyynialue on vuosisatojen kuluessa vaiheittain siirtynyt merelle päin.

Porin kaupungin edellä mainittuja perusteluja sisältäviä kannanottoja ei ole esitetty maakuntavaltuuston jäsenille. Porin kaupungin pyynnöstä huolimatta kaupungin edustajille tai maakuntavaltuuston päättäjille ei ole kerrottu, miten maakuntakaava olisi tarkoitus toteuttaa. Tarvetta Yyterin santojen alueen määrittelemiseksi luonnonsuojelualueeksi ei ole perusteltu, joten ympäristöministeriön ei olisi myöskään tullut vahvistaa maakuntakaavaa Yyterin santojen alueen osalta. Maakuntakaavan sisältö ja valmisteluvaihe eivät tältä osin täytä maankäyttö- ja rakennuslain edellytyksiä eivätkä ole edes ympäristöministeriön antamien omien ohjeiden mukaisia.

Samanaikaisesti maakuntakaavan kanssa viimeksi kuluneina vuosina on valmisteltu Porin kaupunkiseutusuunnitelmaa niin sanotun Paras-lainsäädännön mukaisesti. Kaupunkiseutusuunnitelman on 11 kunnan kunnanvaltuustoa yksimielisesti hyväksynyt hyvissä ajoin otettavaksi huomioon myös maakuntakaavan valmistelussa. Kaupunkiseutusuunnitelma on maakuntakaavan käsittelyn yhteydessä sivuutettu täydellisesti. Tämäkin osoittaa, että maakuntakaavan valmistelussa on ohitettu sekä tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen että muun lainsäädännön vaatimukset.

Maakuntakaavan valmistelussa maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n edellyttämä vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen ei ole toteutunut lain tarkoittamalla tavalla. Niillä, joita asia koskee ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen. Maakuntakaava ei perustu paikkansapitäviin ja riittävän tarkkoihin selvityksiin. Maakuntakaavaan ei myöskään liity riittäviä selvityksiä kaavan toteuttamisen edellytyksistä, kuten erityisesti Yyterin santojen aluetta koskevista perusteluista ilmenee. Erityisesti Yyterin santojen alueen osalta kohtuuttomuuskieltoa ei ole noudatettu. Lukuisat ristiriidat voimassa olevien oikeusvaikutteisten yleiskaavojen ja asemakaavojen kanssa asettavat myös maakuntakaavalle tarkoitetun ohjaavan vaikutuksen kyseenalaiseksi.

4.1.5 Honkajoen kunnanhallituksen valitus

Honkajoen kunnanhallitus on valituksessaan vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön vahvistamispäätöksen Honkajoen kuntaa koskevien alueiden osalta ja palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi. Maakuntakaavassa esitetyt uudet suojelualuevaraukset on poistettava. Melualuemerkinnät me1 ja me2 on poistettava Pohjankankaan osalta. Maakuntakaavasta on poistettava määräykset, jotka estävät olemassa olevien tila- ja asumiskeskusten laajentamisen sekä tyhjillään olevien tilojen käytön. Maakuntakaavaan on palautettava seutukaavan mukaiset turvetuotantoalueet ja ne alueet, jotka on otettu käyttöön viimeisten vuosien aikana. Samoin seutukaavaan sisältynyt Pieksunkankaan maa-ainesten ottoalue on palautettava maakuntakaavaan. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeän alueen (luo) rajaus tulee rajata koskemaan olemassa olevaa Natura-aluetta.

Kunnanhallitus on valituksensa perusteluissa esittänyt muun ohella seuraavaa:

Satakunnan maakuntakaavan valmistelu on toteutunut teemakohtaisen valmistelun kautta. Teemakohtaisen valmistelun tuloksena on laadittu teemaraportit, joista on pyydetty eri viranomaisten ja sidosryhmien lausuntoja. Teemaraporttien tulokset on siirretty maakuntakaavaan, jonka jälkeen muutosten tekeminen on ollut miltei mahdotonta. Maakuntakaavan sisältö on siten määritelty pitkälti teemakohtaisessa valmistelussa.

Teemaraporttien valmistelussa ei ole kuultu kuntia valmistelun aikana. Teemaraporteista on pyydetty lausuntoja, mutta annettujen palautteiden johdosta raportteja ei ole korjattu tai muutettu. Teemaraporttien puutteellisesta valmistelusta antaa hyvän käsityksen Maanpuolustus-teemaraportin valmistelu. Honkajoen kunta on saanut tiedon Maanpuolustus-teemaraportin esityksistä Satakunnan Kansa -lehden välityksellä. Satakunnan maakuntakaavaan esitettiin puolustusvoimien kehittämisen aluevarausta Honkajoen ja Karvian kuntien alueelle. Aluevaraus olisi käsittänyt yli 8 000 hehtaarin alueen Honkajoen ja Karvian kunnan alueella. Merkintä poistettiin kaavaluonnoksesta, kun puolustusvoimat ilmoitti Satakuntaliitolle, että se ei kyseistä merkintää tarvitse.

Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueen osalta Satakuntaliitto on vuosien 2004–2005 aikana käynyt kaavan valmisteluun liittyviä neuvotteluja Kankaanpään kaupungin ja Niinisalon varuskunnan edustajien kanssa. Saadun tiedon mukaan näitä työpalavereita on pidetty yhteensä neljä kertaa. Honkajoen, Jämijärven ja Karvian kuntien edustajia ei ole kutsuttu näihin työpalavereihin, vaikka harjoitusalue sijaitsee Kankaanpään kaupungin, Karvian, Jämijärven ja Honkajoen kuntien alueella.

Honkajoen kunta on pyytänyt Satakuntaliiton maakuntakaavoituksesta vastaavilta viranhaltijoilta työkokousten muistiota nähtäväksi, mutta niitä ei ole toimitettu vedoten siihen, että kysymys on ollut niin sanotuista valmistelupalavereista. Asian valmistelu on siten tapahtunut virheellisesti, koska osa alueen kunnista on jätetty valmistelun ulkopuolelle. Kuntia ei ole kuultu myöskään melualuetta koskevassa valmistelussa.

Valmistuneissa teemaraporteissa on edelleen runsaasti virheitä ja puutteita, joita teemaraporttien valmistelijat eivät ole korjanneet annetuista palautteista huolimatta. Teemaraportit pohjautuvat suurelta osin vanhentuneisiin tietoihin ja kartta-aineistoon, joka on tullut ilmi muun muassa suojelualueiden osalta. Honkajoen kunta on tehnyt huomautuksia ja korjausesityksiä teemaraportteihin, mutta niitä ei ole otettu miltään osin huomioon.

Maakuntakaavan valmistelussa ei ole otettu huomioon kaavan vaikutuksia alueen elinkeinojen kehittämisedellytyksiin. Maakuntakaavaa laadittaessa ei ole selvitetty kaavan vaikutusta elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin, erityisesti maa-ainestenoton, turvetuotannon ja maanviljelyn sekä metsätalouden osalta.

Maakuntakaavan yhtenä keskeisenä lähtökohtana oli, että uusi kaava olisi seutukaavaa yleispiirteisempi. Kaavan suuresta mittakaavasta huolimatta kaavamerkintöjä on runsaasti ja ne ovat suurelta osin päällekkäisiä. Lisäksi kaavaehdotuksessa on otettu käyttöön uudenlaisia kehittämisperiaatemerkintöjä, joiden sisältö on epämääräinen ja tulkinnallinen (luo-merkintä).

Maakuntakaavaa koskeva vuorovaikutus ja asianosaisten kuuleminen on ollut muodollista, eikä täytä osallistuvaa suunnitteluprosessivaatimusta. Viranhaltijoiden tekemiä suunnitelmia on ollut vaikea muuttaa. Kaavaluonnoksesta annettuihin lausuntoihin on annettu ylimalkaisia vastineita. Lausuntoihin ei ole perehdytty riittävän tarkasti. Maakuntakaavoitusprosessia on leimannut Satakuntaliiton kaavoitusviranomaisten ja Satakunnan kuntien välinen vastakkainasettelu, joka on estänyt maakuntakaavoituksen vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin toteutumista.

Maakuntakaavassa on kolme uutta suojelualuevarausta, jotka perustuvat vuonna 1995 tehtyyn luontokartoitukseen. Uudet suojelualueet ovat Polvenkeidas, Majakangas ja Vahonkeidas. Näiden uusien suojelualueiden yhteispinta-ala on 243 hehtaaria. Luontokartoituksessa mainitut suojelukohteet ovat muuttuneet merkittävästi kartoituksen jälkeen. Moni suoalue on muutettu peltoviljelykäyttöön tai kuivattu turvetuotantoa varten. Satakuntaliiton toimesta luontokartoitus olisi pitänyt tarkistaa ennen kuin se otetaan kaavoituksen perustaksi.

Kaavaehdotuksessa suojelualuerajauksia on muutettu luontoselvitykseen nähden. Esityksestä on rajattu pois Metsähallituksen omistuksessa oleva Polvenkeitaan ja Majakankaan suojelualue. Maakuntakaavaluonnoksessa kyseiset alueet on osoitettu ampuma- ja harjoitusalueeksi. Luontoselvityksessä nämä alueet on esitetty suojeltaviksi. Kaavaehdotuksessa esitettyä rajausta ei ole perusteltu miltään osin.

Maakuntakaavaan ei tule sisällyttää seutukaavaan ja valtakunnallisiin suojeluohjelmiin sekä Naturaan nähden uusia suojelualueita, ellei niistä ole maanomistajan kanssa sovittu. Vanhojen suojeluohjelmien toteuttaminen on edelleen kesken eikä uusien suojelualueiden rahoituksesta ole selvyyttä.

Maakuntakaavassa ei ole Honkajoen kunnan aluetta lukuun ottamatta uusia suojelukohteita. Maakuntakaavassa esitetyillä suojelualueilla on selkeitä oikeudellisia vaikutuksia. Uusien suojelukohteiden (S) määräyksessä on osoitettu maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Kun maanomistajalle syntyy kaavasta näin selkeitä oikeudellisia vaikutuksia olisi näiden kohteiden osalta pitänyt maanomistajille toimittaa selkeät aluerajaukset ja informaatio kaavan vaikutuksesta.

Kaavaehdotus on laadittu 1:100 000 kartalle. Maakuntakaavan suuri mittakaava sekä se, että kaavaa ei ole laadittu pohjakartalle, vaikeuttavat aluevarausten sijoittumisen määrittämistä. Kaavaehdotuksessa ei ole kiinteistörajoja ja siksi maanomistajien sekä kunnan eri viranomaisten on melko mahdotonta selvittää omia alueita koskevat merkinnät. Suojelualueiden maanomistajien oikeusturvan kannalta suojelualuemerkintä maakuntakaavassa on kyseenalainen.

Kaavaehdotuksessa on esitetty kaksi melualuerajausta, jotka perustuvat puolustusvoimien tekemään melututkimukseen Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueella. Ramboll Oy:n tekemä meluselvitys on osin puutteellinen ja virheellinen. Selvityksessä todetaankin, että tarkempien johtopäätösten tekemiseksi olisi tehtävä lisätutkimuksia. Ramboll Oy:n selvityksen virheellisyyksiä ja puutteita sekä sitä, miten selvitystä on tulkittu Satakunnan maakuntakaavassa, on käsitelty Promethor Oy:n asiantuntijalausunnossa.

Maakuntakaava muuttaa merkittävästi alueen käyttöä ja rajaa muun muassa rakentamista. Siksi kaavan valmistelussa edellytetään seikkaperäisiä ja laaja-alaisia selvityksiä koskien muun muassa melun todellisia vaikutuksista lähialueen asutukselle ja elinkeinoelämälle. Meluselvityksen yhteydessä ei ole selvitetty tärinän vaikutuksia, joten maakuntakaavan valmistelu on tapahtunut puutteellisten selvitysten perusteella.

Kaavaa laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat. Maanomistajien taloudellisia menetyksiä ei ole selvitetty kaavan valmistelun yhteydessä. Melualueella sijaitsevien kiinteistöjen maan arvo laskee, koska alueen rakentamisedellytykset heikkenevät kaavamääräyksen johdosta. Mikäli ampuma- ja harjoitusalueelle syntyy melua noin 40–45 päivänä vuodessa, on meluhaitta alueen asukkaille melko vähäinen. Puolustusvoimien säästöt vähentävät oleellisesti harjoituspäiviä ampuma-alueella, joten mahdollinen meluhaitta vähenee tulevina vuosina. Meluselvityksessä ei ole otettu huomioon melun vaikutuksia alueen asukkaille ja elinkeinotoiminnalle.

Lounais-Suomen ympäristökeskus on tehnyt 27.2.2009 päätöksen, jonka mukaan Pohjankankaan harjoitus- ja ampuma-alueella harjoitettava toiminta edellyttää ympäristölupaa. Vaasan hallinto-oikeus on palauttanut asian Lounais-Suomen, oikeastaan Varsinais-Suomen, ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi. Koska ympäristölupapäätös on oikeudellisesti sitovampi kuin maakuntakaavan merkinnät, tulisi maakuntakaavasta poistaa melualuetta koskevat merkinnät. Melualuemäärittely tulisi tehdä vasta sen jälkeen, kun tiedetään ympäristöluvan ehdot.

Melualueen määrittelemiseksi ei ole olemassa oikeudellisesti sitovaa säännöstöä. Puolustusministeriön laatima maankäytön suunnitteluohje ei sekään ole siten oikeudellisesti sitova, että sen perusteella maakuntakaavaan tulisi ottaa ampumamelua koskeva melualue-merkintä. Asiaa on käsitelty Kari Pesosen asiantuntijalausunnossa.

Melualue 1 perustuu 55 dB:n melurajaan ja melualue 2 perustuu 50 dB:n melurajaan. Maankäyttö- ja rakennuslaki ei sisällä määräyksiä meluhaitasta. Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen meluntorjunnasta ja sen mukaan runsaasti asutulla alueella on ryhdyttävä meluntorjuntatoimenpiteisiin jos keskimääräinen melutaso ylittää 65 dB.

Turvetuotanto on merkittävä elinkeino Pohjois-Satakunnassa. Turvetta ajetaan Porin ja Tampereen seudulle merkittäviä määriä. Valtioneuvosto on asettanut kotimaisen energiankäytön lisäämisen yhdeksi keskeiseksi tavoitteekseen energiapolitiikassa. Satakunnan Maakuntakaava supistaa turvetuotantoalueita Pohjois-Satakunnassa seutukaavaan verrattuna merkittävästi. Maakuntakaavassa on Honkajoen kunnan alueelta poistettu kolme turvetuotantoaluetta, jotka sisältyvät voimassa olevaan seutukaavaan.

Kaavaehdotuksessa on poistettu Pieksunkankaan maa-ainesten ottoalue. Poistoa on perusteltu sillä, että maa-ainesten ottoalue sijaitsee pohjavesialueella. Pieksunkankaan alue on luokiteltu II luokan pohjavesialueeksi. Veden laatu ei sovellu juomavedeksi, koska alueen vesi on ruostepitoista. Maa-ainesluvissa ottaminen on rajattu 3 metriä pohjavesipinnan yläpuolelle. Ympäristöministeriön perusteluissa esitetään, että pohjaveden pinta on lähellä maanpintaa. Maa-ainestenottoalueella pohjavesitaso on määritelty 3 metriin maa-ainesten ottamisluvissa, jotka perustuvat alueella tehtyihin pohjavesitutkimuksiin. Seutukaavassa Pieksunkankaan alue oli määritelty maa-ainesten ottoalueeksi. Pieksunkankaalla maa-ainestenotto on alkanut vuonna 1976, joten harjualue on miltei kokonaan nostettu.

Luo-aluemerkintä on osoitettu alueille, joilla sijaitsee maa-ainestenotto-, turvetuotanto- ja metsätalousalueita. Metsähallituksen omistuksessa on pääosa Haapakeitaan soidensuojelualueesta. Luo-merkinnän piirissä on myös merkittävän suuria yksityisten maanomistajien omistuksessa olevia kiinteistöjä. Kaavamerkintöjen perusteluissa todetaan, että merkinnällä osoitetaan merkittävän yhtenäiset ja laaja-alaiset luontokokonaisuudet. Kaavassa määritellyillä luo-alueilla sijaitsee VAPO:n ja yksityisten omistuksessa olevia toiminnassa olevia turvetuotantoalueita. Kaavassa määritelty luo-alue ei siten ole luonto-olosuhteiltaan yhtenäinen, vaan alueella on laajoja suoalueita, turvetuotantoalueita, talousmetsäalueita ja sorapohjaisia metsäalueita.

Honkajoen kunnan näkemyksen mukaan luo-merkintä ei sovellu kaavassa määriteltyyn ympäristöön, vaan merkintä voi vaarantaa alueen elinkeinotoimintojen kehittämisen merkintäalueella. Merkinnän tosiasiallinen vaikutus selviää todellisuudessa siinä vaiheessa, kun alueellinen ympäristöviranomainen tulkitsee sen merkityksen lupamenettelyn yhteydessä. Merkinnän vaikutuksia ei ole selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisesti, koska on todennäköistä, että ympäristöviranomaiset eivät tule myöntämään ympäristölupia turvetuotantoa varten. Kunnan alueella olevat laajat Natura 2000 -verkostoon kuuluvat suoalueet riittävät merkittävien luontoarvojen säilymiseen kunnan ja maakunnan alueella.

4.1.6 Pro Pohjankangas ry:n valitus

Pro Pohjankangas ry on valituksestaan tarkemmin ilmenevillä perusteilla vaatinut, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön maakuntakaavan vahvistamispäätöksen puolustusvoimien Pohjankankaan harjoitusalueen ympärille osoitetun melualueiden (me1 ja me2) osalta.

4.1.7 Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valitus

Harri Laurila ja Lyylikki Laurila ovat valituksestaan tarkemmin ilmenevin perustein vaatineet, että korkein hallinto-oikeus kumoaa ympäristöministeriön maakuntakaavan vahvistamispäätöksen Ilmiönsuon SL-merkinnän osalta ja että mainittu merkintä poistetaan maakuntakaavasta valittajien tilan osalta.

4.2 Ympäristöministeriön lausunto

Ympäristöministeriö on valitusten johdosta antamassaan lausunnossa viitannut vahvistamispäätöksensä perusteluihin ja esittänyt, että Pro Pohjankangas ry:n sekä Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valitukset jätetään myöhästyneinä tutkimatta ja että valitukset muutoin hylätään. Lisäksi ministeriö on lausunut muun ohella seuraavaa:

Osallistuminen ja vuorovaikutus (Porin kaupunginhallituksen ja Honkajoen kunnanhallituksen valitukset)

Maakuntakaavaa valmisteltaessa tapahtuneen vuorovaikutuksen osalta ympäristöministeriö on viitannut vahvistamispäätöksen sivuilla 44 ja 53 lausuttuun ja katsonut, että maakuntakaava täyttää tältä osin maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön vaatimukset. Osallisten kuuleminen tapahtuu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa menettelyssä eikä se edellytä, että maakuntakaavaa laadittaessa esimerkiksi maanomistajia ja alueen yrittäjiä kuullaan henkilökohtaisesti. Ympäristöministeriön päätöksessä on myös perusteltu sitä, miksi ympäristöministeriö on katsonut, että maakuntavaltuuston jäsenillä on ollut riittävät tiedot päätöksenteon perusteeksi ja maakuntavaltuuston päätös on siltä osin perustunut riittäviin selvityksiin. Lyhennelmän tai tiivistelmän laatiminen muistutuksista ja lausunnoista hallinnollista päätöksentekoa varten on yleinen käytäntö. Osoitteensa ilmoittaneille on annettava perusteltu kannanotto esitettyyn mielipiteeseen. Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei muutoin ole säännöksiä muistutuksiin ja lausuntoihin annettavien vastineiden sisällöstä. Maakuntahallituksen harkinnassa on siten ollut vastausten yksityiskohtaisuus ja muu sisältö. Kaavan laatiminen on aina eri tarpeet yhteen sovittavaa toimintaa eikä kaikkia esitettyjä mielipiteitä ole mahdollista ottaa huomioon.

Ympäristöministeriön tehtävänä on maakuntakaavoituksen ohjaustehtävässään tuoda esiin niitä vaatimuksia, joita maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö asettaa maakuntakaavan sisällölle. Kaavan sisällöstä päättäminen on kuitenkin maakuntavaltuuston tehtävä ja kaavassa on otettava huomioon myös muun muassa maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet.

Vuorovaikutus eri sidosryhmien, kuten kuntien kanssa on kuulunut jo maakuntakaavan laadintaan liittyvään eri aihealueita koskevaan erillisselvitysten tekoon (teemaraporttimenettely). Tätä menettelyä ja siihen liittyvää vuorovaikutusta on selostettu vahvistamispäätöksessä muun muassa sivuilla 53, 62 ja 64. Saadun palautteen johdosta valmisteluaineistoon on tehty myös muutoksia. Muutosten tekeminen ei ole voinut perustua vain yksittäisen kunnan näkemyksiin esimerkiksi jonkin alueen suojelun tarpeesta vaan esimerkiksi sen alueen luonnonoloihin tai niihin liittyviin muutoksiin. Lisäksi sidosryhmät ja muut osalliset ovat voineet tutustua erillisselvityksiin ja esittää niistä mielipiteensä maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaisten nähtävillä olojen yhteydessä.

Vaikka maakuntakaavan lainmukainen valmistelu ei edellytä, että kaavan aihealueista olisi käytävä erikseen neuvottelu jokaisen kunnan kanssa, muun muassa Honkajoen kunnan kanssa on käyty neuvottelu kaavan valmisteluaineistosta. Kaavan valmistelu voi kaavan laatimisen kannalta hyödyllisten lisätietojen saamiseksi vaatia työpalavereita jonkin alueiden käytön kannalta huomattavan yksittäisen toimijan ja asianomaisen kunnan kanssa. Tämän vuoksi Satakunnan liitto on käynyt neuvotteluja Niinisalon varuskunnan ja sen sijaintikunnan Kankaanpään kaupungin kanssa. Teemaraporttimenettely on koskenut myös puolustusvoimien toimintaa ja sen käsittelyä maakuntakaavassa.

Kaavan esitystapa ja vaikutus muun muassa maa- ja metsätalouselinkeinojen harjoittamiseen (MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n sekä Honkajoen kunnanhallituksen valitukset)

Maakuntakaavojen merkintätekniikkaa ja niiden esitystavalle asetettuja vaatimuksia on selostettu vahvistamispäätöksessä muun muassa sivuilla 63 ja 68–69. Maakuntakaavan yleispiirteisyyden vuoksi sitä ei esitetä kiinteistörajakohtaisesti ja siinä voidaan käyttää päällekkäisiä merkintöjä, jotka eivät sulje toisiaan pois. Valituksenalainen maakuntakaava täyttää esitystavaltaan maanomistajien oikeusturvan edellyttämät selkeyden vaatimukset.

Maakuntakaavalla ei lähtökohtaisesti ohjata maa- ja metsätalouselinkeinojen harjoittamista, vaan se tapahtuu sitä koskevan erityislainsäädännön mukaisesti. Maakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa on otettava huomioon maakuntakaavan luonne yleispiirteisenä alueiden käyttöä

koskevana suunnitelmana eikä se edellytä vaikutusten arviointia jonkin yksittäisen elinkeinon osalta. Kaavan toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu muun muassa talouteen, maisemaan ja luontoon kohdistuvien vaikutusten osalta.

Merkittävälle osalle maakunnan alueesta ei ole maakuntakaavassa osoitettu mitään käyttötarkoitusta. Näillä alueilla harjoitetaan tyypillisesti muun muassa maa- ja metsätalouden elinkeinoja ja tuotetaan esimerkiksi elintarvikkeita ja bioraaka-aineita.

Riihikedon ja Vähärauman km-merkinnät (Porin kaupunginhallituksen valitus)

Maakuntakaavaa laadittaessa tehdyn kaupan palveluverkkoselvityksen mukaan kaupallisten palvelujen lisätilan tarpeeksi vuoteen 2025 mennessä koko maakunnassa on arvioitu ostovoiman enimmäiskasvuvaihtoehdon perusteella 203 700 kerrosneliömetriä ja se käsittää myös paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan vaatiman lisätilan tarpeen. Tästä kerrosalasta Porin osuus on yhteensä 73 700 kerrosneliömetriä.

Maakuntakaavassa oli Poriin keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle osoitettu vähittäiskaupan suuryksikköä koskevan aluevarauksen (KM, Mikkola) lisäksi yhteensä neljä vähittäiskaupan suuryksikköaluetta kohdemerkinnällä (km, Riihiketo, Vähärauma, Eteläväylä ja Isosanta). Voimassa olevat asemakaavat mahdollistavat näille alueille vähittäiskaupan suuryksikön kerrosalaa asemakaavan tulkinnasta riippuen yhteensä noin 125 000–150 000 neliömetriä. Mikkolan, Eteläväylän ja Isosannan alueilla on toteutettu vähittäiskaupan suuryksiköt.

Riihikedon km-merkintä sijoittui maakuntakaavan työpaikka-alueelle (TP) noin 1,5 kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta etelään maakuntakaavan keskustatoimintojen alueen (C) tuntumaan. Asemakaava mahdollistaa alueelle noin 38 800 kerrosneliömetriä myymälätiloja, josta kaavamääräyksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikköjen osuus on 50 prosenttia. Vähärauman vähittäiskaupan suuryksikkömerkintä sijoittui maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle (A) noin 2,5 kilometrin etäisyydelle Porin keskustasta länteen. Asemakaava mahdollistaa alueelle myymälätiloja 22 000 kerrosneliömetriä, josta kaavamääräyksen mukaan vähittäiskaupan suuryksikköjen osuus saa olla 30 prosenttia. Riihikedon ja Vähärauman alueilla ei tällä hetkellä ole vähittäiskaupan suuryksikköä.

Ympäristöministeriö on katsonut, etteivät Riihikedon ja Vähärauman suuryksikkömerkinnät perustuneet riittäviin selvityksiin ja tutkimuksiin sekä vaikutusten arviointeihin. Maakuntakaavaa laadittaessa tehty kaupan palveluverkkoselvitys arvioi vähittäiskaupan suuryksikköjen

vaikutuksia lähinnä tiedossa olevien hankkeiden perusteella ja vain yleisellä tasolla ilman tarkempaa eri tekijöihin liittyvää alue- tai kohdekohtaista tarkastelua ja vaikutuksia koskevat johtopäätökset ovat osittain toisensa kumoavia. Selvityksessä todetaan kuitenkin muun muassa, että Porin ja Rauman ulkopuolelle sijoittuvien tiedossa olevien päivittäistavaran suuryksikköhankkeiden katsotaan voivan vaikuttaa näiden kaupunkien keskustojen kaupalliseen palvelutarjontaan. Myös yksityisautoilun katsotaan voivan lisääntyä, koska monet tiedossa olevat hankkeet ovat hypermarket-tyyppisiä, joissa asioidaan pääasiassa henkilöautolla.

Maakuntakaavan selostuksessa todetaan muun muassa erikoistavaran kaupan osalta suuryksiköiden palvelevan ensisijaisesti henkilöautolla asioivia. Asukkaiden välinen epätasa-arvo saattaa kasvaa, jos julkisten ja kevyenliikenteen ratkaisut toteutetaan puutteellisesti. Ostovoiman alueelliset siirtymät voivat olla merkittäviä. Yksiköt voivat kerätä asiakkaita hyvinkin laajalta alueelta ja liikennemäärät ja päästöt lisääntyvät. Ne voivat hajauttaa taajamien rakennetta ja heikentää nykyisiä keskustoja. Vaikutuksia Porin keskustan kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämisedellytyksiin ei ole tarkemmin selvitetty.

Maakuntakaavassa ei ole määritelty vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa lukumäärää eikä kokoa tai toteutuksen ajoitusta. Merkintöihin liittyvää suunnittelumääräystä ei voitu pitää maakuntakaavan ohjausvaikutuksen kannalta riittävänä varmistamaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistäminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaavan toteuttaminen olisi Mikkolan, Eteläväylän ja Isosannan alueiden lisäksi mahdollistanut Riihikedon ja Vähärauman alueiden osalta kahden uuden sellaisen seudullisesti merkittävän palvelukeskittymän muodostamisen, joka ei tukeudu olemassa oleviin keskuksiin. Maakuntakaavaa laadittaessa tehtyjen selvitysten perusteella ei ollut arvioitavissa, olisiko se perusteltua tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen kannalta ja tukisiko se valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla yhdyskuntarakennetta ja keskusta-alueen kaupallisten palvelujen kehittämisedellytyksiä ja olisiko se kestävän kehityksen mukaista.

Maakuntakaava mahdollistaa Mikkolan, Eteläväylän ja Isosannan kaupallisten palvelujen keskusten edelleen kehittämisen seudullisesti merkittävinä kaupallisten palvelujen keskuksina. Myös Riihikedon ja Vähärauman alueella on mahdollista kehittää kaupallisia palveluja voimassa olevien yleis- ja asemakaavojen puitteissa siten, että ne palvelevat lähiasutuksensa tarpeita Porin kaupunginhallituksen valituksessaan esittämällä tavalla.

Söörmarkun eritasoliittymä (Porin kaupunginhallituksen valitus)

Maakuntakaavan eritasoliittymä ei olisi tarkoittanut pelkästään olemassa olevan kevyenliikenteen alitusta valtatien 23 osalta, kuten Porin kaupunginhallitus valituksessaan esittää. Kysymys olisi ollut Söörmarkun kylää halkovan Söörmarkuntien liittymisestä Kankaanpäähän johtavaan tiehen (valtatie 23). Edellä mainittu nykyinen kevyen liikenteen alikulku on nykyisen valtatien 23 ja Söörmarkuntien risteyksen koillispuolella.

Maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti suunnittelun lähtökohtina ollut rakennettua kulttuuriympäristöä ja valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä koskeva julkaisu (Ympäristöministeriö, Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu 16, 1993). Tässä inventoinnissa Söörmarkun kylä ja kulttuurimaisema rajautuu valtateiden 8 ja 23 liittymän luoteispuolelle, ilmeisesti oikeastaan koillispuolelle.

Museoviraston laatima valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä koskeva inventointi RKY2009 on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi. Siinä Söörmarkun kylä ja kulttuurimaisema on laajempi ja rajautuu valtateiden 8 ja 23 liittymän kaakkoispuolelle. Valtioneuvoston päätökseen liittyvän voimaantulomääräyksen perusteella maakuntakaava on voitu hyväksyä siten, että sen lähtökohtina on ollut edellä mainittu vuodelta 1993 oleva julkaisu. RKY2009 on kuitenkin ollut kaavaa laadittaessa käytettävissä selvitysaineistona kaavan toteuttamisen vaikutusten arvioinnissa.

Inventoinnin RKY2009 mukaan Söörmarkun kylän valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ulottuu valtatien 23 kaakkoispuolelle. Tämän inventoinnin mukaisia Söörmarkun kylän kulttuurihistoriallisia arvoja on kuvattu ympäristöministeriön päätöksessä (s. 88).

Maakuntakaavassa osoitettu eritasoliittymävaraus olisi mahdollistanut eritasoliittymän toteuttamisen tiejärjestelyineen siten, että se muuttaisi maiseman rakennetta merkittävällä tavalla, mikä voisi vaarantaa Söörmarkun kylän kulttuurihistorialliset arvot. Maakuntakaavaan ei liittynyt eritasoliittymän yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevia kulttuurihistoriallisten arvojen huomioon ottamista koskevaa määräystä. Maakuntakaavaan liittyvässä vaikutusten arvioinnissa todetaan maakuntakaavassa osoitettujen, tarkemmin yksilöimättömien, eritasoliittymien rakentamisen muuttavan luonnon- ja kulttuurimaisemaa sekä rakennettua ympäristöä.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset edellyttävät erityisen huomion kiinnittämistä myös muiden kuin valtakunnallisten inventointien mukaisten maisema- ja kulttuuriperintöarvojen vaalimiseen. Söörmarkun eritasoliittymän toteuttamisen vaikutuksia Söörmarkun kylän kulttuurihistoriallisiin arvoihin ei ollut kaavaa laadittaessa riittävästi selvitetty. Tämän vuoksi ei ollut arvioitavissa, täyttikö maakuntakaava tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n sisältövaatimukset maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimisen osalta.

Yyterin sannat (Porin kaupunginhallituksen valitus)

Kaavoitukseen osallistumisen ja vuorovaikutuksen osalta ympäristöministeriö on viitannut päätöksessään sekä asiasta edellä esitettyyn.

Yyterin hiekkarannat ovat pohjoismaiden pisimmät ja rannan dyynialue on laajuutensa ja monipuolisten luontoarvojensa vuoksi arvokas. Yyterin santojen alue kuuluu siihen Preiviikinlahden Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen osa-alueeseen, joka Natura 2000 -verkostoa koskevan valtioneuvoston päätöksen mukaisesti on tarkoitettu toteutettavaksi luonnonsuojelulain nojalla.

Yyterin alue hiekka- ja uimarantoineen on myös erittäin tärkeä luontomatkailu- ja -harrastuskohde. Alueen erityinen merkitys virkistyksen ja matkailun kannalta on otettu huomioon Yyterin santojen luonnonsuojelualuetta (SL1) koskevassa suunnittelumääräyksessä, jonka mukaan suunnittelulla tulee turvata ja edistää valtakunnallisesti merkittävän virkistys- ja matkailualueen kehittämisedellytyksiä. Lisäksi Yyterin ja Preiviikin alue kuuluu maakuntakaavassa osoitettuun laajempaan matkailun kehittämisvyöhykkeeseen, jota koskeva suunnittelumääräys edellyttää huomion kiinnittämistä muun muassa matkailuelinkeinojen ja virkistyspalvelujen kehittämiseen.

Yyterin alueen pääasiassa virkistystä ja matkailuja palvelevat asemakaavat ovat voimassa maakuntakaavan vahvistamisesta huolimatta. Luonnonsuojelualueeksi on osoitettu vain Natura 2000 -verkostoon kuuluva Yyterin santojen alue ja muilta osin maakuntakaavan aluevaraukset vastaavat Yyterin alueen nykyistä asemakaavojen mukaista käyttöä. Asemakaavojen tarkistamisessa sekä luonnonsuojelualueiden toteutuksessa sovitetaan yhteen luonnonarvojen turvaamisen sekä matkailupalvelujen ja virkistyksen tarpeet.

Yyterin santojen luonnonsuojelualueen yleisen käytännön mukaista luonnonsuojelulain mukaista toteuttamistapaa on selostettu vahvistamispäätöksessä. Maakuntakaavan toteuttamisesta ei voida katsoa tältä osin

aiheutuvan maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Vahvistamispäätöksestä ilmenee myös, että alueen kolmen matkailuyrittäjän hakemuksesta alueelle on muodostettu yksityismaan luonnonsuojelualueet.

Vahvistamispäätöksessä on selostettu seutukaavan vahvistamispäätöstä ja siihen liittyviä olosuhteita. Tuolloin ei ole määritelty eikä olisi voitukaan laillisesti määritellä Yyterin alueen myöhemmässä suunnittelussa osoitettua käyttötarkoitusta.

Kaupunkiseutusuunnitelman merkitys (Porin kaupunginhallituksen valitus)

Maakuntakaavan laatimista ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaisesti valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja muut lain 28 §:n mukaiset sisältövaatimukset. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukainen kaupunkiseutusuunnitelma ei syrjäytä näitä vaatimuksia. Maakuntakaavan on kuitenkin katsottava osaltaan tukevan Porin kaupunkiseutusuunnitelman toteuttamista.

Vanha-Prisman KM1-alue (Rauman kaupunginhallituksen valitus)

Rauman kaupunginhallitus on perustellut valitustaan muun muassa Vanha-Prisman tontin omistajan kanssa solmitulla maankäyttösopimuksella. Maankäyttösopimuksella ei kuitenkaan voida sitovasti sopia kaavojen sisällöstä.

Maakuntakaavan vähittäiskaupan suuryksikköä koskevat aluevaraukset olisivat mahdollistaneet Raumalle yhden tai useamman kokoluokaltaan seudullisesti merkittävän uuden vähittäiskaupan suuryksikön tai myymäläkeskittymän sijoittamisen keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle valtateiden 23 ja 8 risteyksen tuntumaan sekä Vanha-Prisman että Fere-Centerin alueelle. Vanha-Prisman alue sijoittuu risteyksen kaakkoispuolelle ja Fere-Center vastapäätä sen luoteispuolelle. Ympäristöministeriö vahvisti Fere-Centerin alueelle sijoittuvan aluevarauksen. Maakuntakaavassa ei ole määritelty vähittäiskaupan suuryksiköiden tarkempaa lukumäärää eikä Rauman osalta päivittäistavaraa lukuun ottamatta suuryksiköiden kokoa tai toteutuksen ajoitusta. Aluevarausmerkintään liittyvää suunnittelumääräystä ei voitu pitää mitoituksen ja ajoituksen kannalta riittävänä varmistamaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistäminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaavaa laadittaessa tehdyn kaupan palveluverkkoselvityksen mukaisesta kaupallisten palvelujen lisätilatarpeesta Rauman osuus on 36 100 kerrosneliömetriä. Maakuntakaavan vahvistamisen yhteydessä

ympäristöministeriöllä on ollut käytettävissään valituksessa mainittu Rauman yleiskaavaa koskeva kaupallinen selvitys 17.3.2011. Tämä sekä muut ympäristöministeriön käytössä olleet Rauman kaupungin teettämät selvitykset osoittavat muun muassa, että Raumalla on edellytykset enintään yhden uuden merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamiselle keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle.

Edellä mainitun kaupallisen selvityksen (17.3.2011) mukaan liiketilan lisätarve Raumalla on vuoteen 2030 mennessä enimmillään noin 50 000–60 000 kerrosneliömetriä, josta keskusta-alueen osuus noin puolet. Keskustan ulkopuolisille alueille suuntautuvan liiketilan tarpeeksi arvioidaan noin 28 000–32 000 kerrosneliömetriä ja se koostuu pääosin paljon tilaa vaativan kaupan tarpeesta ja pienessä määrin muun erikoistavaran tarpeesta.

Selvitys korostaa keskustan merkitystä kaupallisten palvelujen sijoittamisessa. Selvityksen suositusten mukaan Vanhaa Raumaa kehitetään sen luontaisista lähtökohdista. Lisäksi kaupallisia palveluja kehitetään muun muassa sellaisille alueille, jotka ovat maakuntakaavan C-alueella. Valtateiden 8 ja12 risteysalueelle maakuntakaavan KM1-alueille esitetään sijoitettavaksi pääosin paljon tilaa vaativaa erikoistavaran kauppaa ja tuotevalikoimaltaan siihen painottuvia laajan tavaravalikoiman suuryksiköitä. Niille ei suositella merkittävässä määrin keskustahakuista erikoistavaran kauppaa eikä päivittäistavaran kauppaa.

Vireillä olevia Fere-Centerin ja Vanha-Prisman alueiden asemakaavamuutosten vaikutuksia koskevassa asiantuntijalausunnossa (SKOY 31.8.2007) liiketilojen lisätarpeeksi arvioidaan Raumalla ilman myymäläpoistumaa ja autokauppaa noin 44 700 kerrosneliömetriä ja koko Rauman markkina-alueella noin 90 000 kerrosneliömetriä (kerrosalan nettolisäys). Tarkasteluvaihtoehdon 1 mukaan Rauman keskustassa ja sen lähialueilla on toteutettuna voimassa olevan osayleiskaavan mukaiset vähittäiskaupan suuryksiköt ja yksi muu suuryksikkö. Tarkasteluvaihtoehdon 2 mukaan alueilla on lisäksi neljä muuta suuryksikköä. Ydinkeskustan osuus vaihtoehdossa 1 on tästä noin 78 prosenttia Rauman laskennallisesta liiketilan tarpeesta ja noin 39 prosenttia koko kaupallisen vaikutusalueen liiketilatarpeesta. Vaihtoehdossa 2 pinta-alanlisäys on noin 58 000 kerrosneliömetriä ylittäen selvästi Rauman liiketilatarpeen ja on noin 64 prosenttia Rauman vaikutusalueen laskennallisesta liiketilatarpeesta.

Näiden vaihtoehtojen kaupallisia vaikutuksia on arvioitu erityisesti Vanhan Rauman liikekeskustan elävyyden ja keskustan kaupallisen tarjonnan kehittämisedellytysten näkökulmasta. Edellä mainituista vaihtoehdoista todetaan, että vaihtoehdossa 2 Rauman ostovoiman kasvu ja pinta-alan laskennallinen lisätarve eivät riitä kattamaan suunnitteilla olevien

hankkeiden liiketilan lisäystä. Tämän vaihtoehdon mukaisen liikerakentamisen todetaan muun muassa heikentävän erityisesti Rauman ydinkeskustan nykyisten liikkeiden toimintaedellytyksiä. Mahdollisia haitallisia vaikutuksia voidaan arvioinnin mukaan ehkäistä toteuttamalla hankkeet vaiheittain, osin vuoden 2020 jälkeen.

Molempien vähittäiskaupan suuryksiköiden (Fere-Center ja Vanha-Prisma) toteuttaminen valtateiden 8 ja 12 liittymän läheisyydessä olisi siirtänyt kaupallisten palvelujen painopistettä Rauman keskustasta ja olisi voinut heikentää ydinkeskustan kaupallisten palvelujen toimintaedellytyksiä ja hajauttaa yhdyskuntarakennetta. Tätä johtopäätöstä tukevat myös Rauman kaupungin teettävät selvitykset. On myös otettava huomioon, että Vanha Rauma on UNESCO:n maailmanperintökohde, jolle leimaa antavana on sen elinvoimainen asuin-, työpaikka- ja liikealue. Vanha-Prisman alue sijaitsee lisäksi valtateiden 8 ja 12 liittymän kaakkoispuolella Rauman keskustan ja palvelujen painopisteeseen nähden vastakkaisella puolella. Asiointi alueella olisi perustunut pääosin henkilöautoliikenteeseen, mikä lisäisi liikennettä ja siitä aiheutuvia päästöjä. Vanha-Prisman vähittäiskaupan suuryksikön toteuttaminen ei olisi tukenut sijainniltaan yhdyskuntarakenteen eheyttämistä eikä palvelujen hyvää saavutettavuutta eikä Vanha-Prisman alueen kaupallisten palvelujen laajamittainen kehittäminen olisi ollut kestävän kehityksen mukaista. Fere-Centerin ja Vanha-Prisman alueiden sijaitessa lähellä toisiaan ne olisivat lisäksi kilpailleet osittain samasta ostovoimasta.

Voimassa olevassa asemakaavassa Vanha-Prisman alue on liikerakennusten korttelialuetta. Alueella on tällä hetkellä muun muassa market-tyyppinen myymälä ja laajan tavaravalikoiman myymälä, jotka voivat edelleen palvella lähiasutuksen tarpeita. Lisäksi valtateiden 8 ja 12 liittymän läheisyydessä sijaitsevan kaupallisten palvelujen aluekokonaisuuteen liittyy maakuntakaavassa osoitettu liittymän lounaispuolinen palvelujen alue (P), mikä mahdollistaa paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan. Vahvistamatta jättämisestä huolimatta Vanha-Prisman alueen nykyinen toiminta voi jatkua. Vahvistamatta jättäminen ei ole esteenä voimassa olevan asemakaavan puitteissa tapahtuville peruskorjaustoimenpiteille eikä asemakaavan käyttötarkoitusta vastaaville muille muutostöille. Asemakaavaa on tarvittaessa mahdollista myös muuttaa muiden kuin seudullisesti merkittäviä kaupallisten palvelujen tarpeisiin. Vähittäiskaupan suuryksikköä koskevan aluevarauksen vahvistamatta jättäminen ei ole kohtuutonta maanomistajan kannalta. Myöskään maankäyttösopimus ei anna aihetta arvioida asiaa toisin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 203 §:n mukaan muutoksenhakuviranomainen voi kunnan tai maakunnan liiton suostumuksella tehdä kaavaan vain vähäisiä sisällöllisiä tarkistuksia, jos tarkistuksilla ei ole vaikutusta muiden kuin siihen suostuneiden etuun tai oikeuteen. Rauman kaupungin-

hallituksen esittämät muutokset, jotka tarkoittaisivat muun muassa vahvistamatta jätetyn vähittäiskaupan suuryksikkömerkinnän palauttamista maakuntakaavaan ja kerrosalan sisällyttämistä merkintään, ei ole edellä mainitun lainkohdan tarkoittama vähäinen muutos, jonka muutoksenhakuviranomainen voisi tehdä.

Melualuemerkinnät me1 ja me2 (MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n sekä Honkajoen ja Karvian kunnanhallitusten valitukset)

Pohjankangas on Länsi-Suomen merkittävin ja Suomen toiseksi suurin kovapanosammunta-alue, jossa toiminta on jatkunut 1930-luvulta saakka. Koeampumalaitoksen toiminta on jatkunut tätäkin pidempään. Säkylänharju on Huovinrinteen varuskunnan harjoitusalue.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että alueidenkäytön suunnittelussa otetaan huomioon maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvataan riittävät alueelliset edellytykset muun muassa ampuma- ja harjoitusalueille, sekä muille maanpuolustuksen ja rajavalvonnan toimintamahdollisuuksille. Samalla on huomioitava muun yhdyskuntarakenteen, elinympäristön laadun ja ympäristöarvojen asettamat vaatimukset. Alueidenkäytössä on myös ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa.

Raskaat aseet ja räjähteet tuottavat pienitaajuista (matalataajuista) ääntä. Melupäästöä ei yleensä ole mahdollista pienentää ja äänen etenemistä rajoittaa ääniteknisin keinoin. Rakennusosien ääneneristävyys on heikko näillä taajuuksilla ja tämän vuoksi melun haittavaikutusten minimointi voi perustua ensisijaisesti vain laskennallisesti määritettyihin suojaetäisyyksiin.

Ympäristöministeriön päätöksessä on yksityiskohtaisesti selostettu tapaa, millä raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttama melu on arvioitu. Valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista ei sovellu arviointiperusteena raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttamalle ympäristömelulle. Päätöksessä mainittua arvioinnin perusteena ollutta puolustusvoimien laatimaa ohjetta on voitu pitää raskaiden aseiden ja räjähteiden melun arvioinnissa tarkastelun lähtökohtana. Melualueen laskennallinen arviointi ja melualuemerkinnät (me1, me2) perustuvat valtioneuvoston päätöksessä (993/1992) esitettyjen keskiäänitasojen käyttöön. Melun laskenta- ja mittausmenetelmiin liittyy lisäksi aina muun muassa käytetystä mittauslaitteistosta, melupäästötiedoista, maaston muodoista ja sääolosuhteista johtuvia epävarmuustekijöitä.

Maakuntakaava perustuu melualuemerkintöjen osalta riittäviin tutkimuksiin, selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Kaavan toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu kaikissa kaavoituksen vaiheissa. Kaavaselostuksessa on esitetty maankäyttöluokittain vaikutusten arviointi ja siihen sisältyy myös erillinen vaikutusten arviointi. Kaavaselostuksen erillisliitteen D arviointimatriisissa on tarkasteltu puolustusvoimien alueiden ja niihin liittyvien melualueiden osalta kaavan vaikutuksia siihen liittyvien mahdollisuuksien ja uhkien kannalta. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi ei edellytä vaikutusten arviointia jonkin yksittäisen elinkeinon osalta. Suoritetut melumittaukset antavat riittävät tiedot maakuntakaavan melualuemerkintöjen osoittamiseksi. Valituksiin liitetyt selvitykset eivät anna aihetta arvioida asiaa toisin. Melualuerajauksia tulkitaan maakuntakaavalle kuuluvan tehtävän mukaisesti yleispiirteisesti ja ne tarkentuvat yksityiskohtaisemman suunnittelun ja rakennuslupamenettelyn yhteydessä tehtävien selvitysten perusteella.

Maakuntakaavalla ratkaistaan ampuma- ja harjoitusalueiden ja niiden melualueiden yleispiirteinen sijainti eikä se edellytä ympäristölupaa, jolla ratkaistaan alueella harjoitettavan toiminnan ympäristölliset edellytykset. Maakuntakaava-asian yhteydessä ei muutoinkaan voida antaa alueella harjoitettavaan toimintaan liittyviä määräyksiä, jotka koskisivat esimerkiksi käytettäviä aseita tai ammuntojen ajoitusta tai muita toiminnan järjestelyjä.

Melualuemerkinnät ovat alueen erityisominaisuutta tarkoittavia merkintöjä. Merkintä ei ole aluevaraus eikä merkintöjen tarkoittamia alueita ole tarkoitettu varattavaksi puolustusvoimien käyttöön. Melualuemerkinnät eivät ole esteenä niiden tarkoittamien alueiden nykyiselle toiminnalle ja sen edelleen kehittämiselle. Kaavan toteuttaminen ei siten melualueiden osalta edellytä erityisiä toimenpiteitä. Melualuemerkinnät osoittavat, että niiden tarkoittamilla alueilla on erityisominaisuutena melu, joka on yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa otettava huomioon melulle altistuvien henkilöiden määrän rajoittamiseksi alueiden käyttöä koskevana reunaehtona tai rajoittavana ominaisuutena. Melualuemerkintöihin (me1) liittyvän rakentamisrajoituksen sisältöä on selostettu ympäristöministeriön päätöksessä.

Melualuemerkintöihin liittyvät suunnittelumääräykset edellyttävät, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa otetaan huomioon puolustusvoimien ohjeistus toiminnan aiheuttamalle ympäristömelulle. Kaavaselostuksessa on vielä täsmennetty, että ohjeella tarkoitetaan edellä mainittua 13.7.2005 annettua ympäristöministeriön päätöksessä selostettua ohjetta. Ohjeessa on annettu suositusarvot raskaiden aseiden ja räjähteiden ympäristömelutasolle.

Raskaat aseet aiheuttavat äänen lisäksi ilmassa etenevän paineaallon vaikutuksesta myös tärinää. Ohjearvoja pienempiä melutasoja sekä tärinää voidaan havaita vielä maakuntakaavan melualueita laajemmallakin alueella. Tämän vuoksi myös melualueet, joilla keskiäänitaso L_{Aeq} (7–22) ylittää ajoittain melutason 50 dB (me2), ovat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla melulle altistuvien henkilöiden määrän rajoittamiseksi perusteltuja. Tähän merkintään ei liity ehdollista rakentamisrajoitusta eikä rakentamismääräystä. Merkintä ei edellä mainitun puolustusvoimien ohjeistuksen huomioon ottamista koskevan velvollisuuden lisäksi sisällä muita alueen käyttöä koskevia rajoituksia tai reunaehtoja.

Melulle herkällä toiminnalla tarkoitetaan ensisijaisesti ihmistoimintoja kuten asumista, loma-asumista ja virkistystä. Melu voi olla terveydelle haitallista siitä riippumatta, kokeeko sen haitalliseksi. Melu vähentää myös ympäristön viihtyisyyttä. Ampuma- ja harjoitusalueiden aiheuttama melu ei ole jatkuvaa. Esimerkiksi Pohjankankaalla ammuntoja on 40–60 päivänä vuodessa ja Koeampumalaitoksessa enintään 200 päivää vuodessa. Se on kuitenkin suurienergistä, impulsiivista ja pienitaajuista.

Pohjankankaan ja Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueiden sekä Koeampumalaitoksen toiminnan aiheuttamilla melutasoilla ei nykyisen tietämyksen mukaan ole vaikutusta tuotantoeläimiin. Tätä käsitystä tukee myös Karvian kunnanhallituksen valituksessaan viittaama väitöskirjatutkimus.

Melualueiden kaavamääräyksiin sisältyvä puolustusvoimien lausuntomahdollisuus silloin, kun melualueille suunnitellaan rakentamista (me1, rakentamismääräys) tai suunnitellaan uusia melulle mahdollisesti herkkiä toimintoja (me2, suunnittelumääräys), ei ole maanomistajien kannalta kohtuuton. Jotta melutasot rakennusten sisällä pysyisivät pieninä, tulee rakennuksen vaipan ääniteknisessä mitoituksessa huomioida raskaiden aseiden ja räjähteiden käytöstä syntyvä pienitaajuinen melutaso ulkona. On huomattava, että ampuma- ja harjoitusalueiden läheisyyteen rakennuslupaa haettaessa on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 65 §:n mukaan kuultava naapureita. Myös yleiskaavaa ja asemakaavaa laadittaessa lausunto olisi maankäyttö- ja rakennusasetuksen 20 ja 28 §:n perusteella todennäköisesti pyydettävä.

Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö omalta osaltaan toteuttaa myös perustuslain 15 §:n mukaista omaisuudensuojaa. Maakuntakaavasta ei melualuemerkintöjen osalta aiheudu maanomistajille kohtuutonta haittaa.

S-alueet (MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n sekä Honkajoen kunnanhallituksen valitukset)

Maakuntakaavaa laadittaessa tehtyjen selvitysten perusteella on voitu osoittaa myös uusia suojelualueita. Kaava perustuu suojelualuevarausten (S) osalta riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Suojelualuevaraukset perustuvat niiden luonnonarvoihin eikä niiden edellytyksenä ole, että asiasta on sovittu maanomistajan kanssa.

Suojelualueiden suojeluperusteet ilmenevät kuntakohtaisesti kaava-aineistosta (Kaavaselostus, osa B1). Osa kaavaan sisältyvistä Natura 2000 -verkostoon kuuluvista suojelualueista on tarkoitettu toteutettavaksi maankäyttö- ja rakennuslailla. Näiden alueiden luontoarvot ilmenevät asiakirjoihin liitetyistä Natura 2000 -verkostoon kuuluvien kyseisten alueiden kuvauksista.

Maakuntakaavan sisältövaatimuksiin kuuluva luonnonarvojen vaalimista koskeva vaatimus edellyttää erityisen huomion kiinnittämistä myös muihin kuin valtakunnallisesti merkittäviin luonnonarvoihin. Suojelualuevaraukset eivät ole myöskään ristiriidassa METSO-ohjelman ja muiden vapaaehtoisen suojelun menetelmien kanssa eivätkä sulje pois niiden käyttöä.

Maakuntakaavan suojelualuevarausten edellytyksenä on luonnonarvojen lisäksi, ettei kaavan toteuttamisesta aiheudu maanomistajalle kohtuutonta haittaa. Suojelualuevaraukseen liittyvien rakentamisrajoituksen sekä suojelumääräyksen merkitystä on selostettu ympäristöministeriön päätöksen sivulla 64. Maakuntakaavan yleispiirteisestä luonteesta johtuen suojelualuevaraukseen liittyvät suojelutavoitteet voidaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa pääsääntöisesti toteuttaa niin, ettei maanomistajalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Seutukaavaan verrattuna uusista suojelualuevarauksista Honkajoen alueelle sijoittuvat Vahonkeitaan ja Polvenkeitaan alueet. Jälkimmäiseen sisältyy myös Majakankaan itäpuoleinen viettosuo, jota Honkajoen kunnanhallitus valituksessaan ilmeisesti tarkoittaa Majakankaan alueella. Lähistölle Honkajoen alueelle Vahonkeitaan lounaispuolelle sijoittuu myös Majakankaan nimellä maakuntakaavassa osoitettu harjualue (ge1) eikä siitä siis ilmeisesti ole valituksessa kysymys.

Vahonkeidas on keidasräme, jossa on luonnontilaisia lampia. Polvenkeidas on keidasräme ja keskiravinteinen neva, jossa myös on luonnontilainen lampi. Ilmakuvat osoittavat, että suot ovat lähes luonnontilaisia.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Sekä jo ojitetun suon että luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneen suon käsitteet eivät ole yksiselitteisiä. Muun muassa tätä asiaa on pyritty selkiyttämään 16.2.2011 maa- ja metsätalousministeriölle luovutetussa soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön kansallisessa strategiassa.

Mainitun selvitystyön pohjalta sekä Vahonkeidas että Polvenkeidas kuuluvat soihin, joille ei tulisi lähtökohtaisesti osoittaa turpeenottoa tai muutakaan soiden luonnontilaisuutta heikentävää käyttöä. Ottaen lisäksi huomioon ojitettujen soiden suuri noin 80 prosentin osuus Pohjois-Satakunnan suoalasta, kyseisten soiden osoittaminen suojelualueiksi on luonnonarvojen vaalimisen ja ekologisesti kestävän alueidenkäytön kannalta perusteltua.

Kaavan laadintaan liittyvä selvitysaineisto ei aina voi sellaisenaan päätyä kaavaratkaisuun. Siihen vaikuttavat muun muassa kaavan valmistelun aikana saatu palaute ja kaavalle asetetut yhteen sovitettavat eri tavoitteet. Polvenkeitaan suojelualuevarauksen rajauksessa on otettu huomioon valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla maapuolustuksen tarpeet ja osa Polvenkeitaan alueesta sisältyy puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueeseen (EAH).

Luo-alueet (MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n sekä Honkajoen kunnanhallituksen valitukset)

Luo-merkintä on alueen erityisominaisuutta tarkoittava merkintä. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeistä alueista Haapakeitaan alue (luo1) sijoittuu maakunnan pohjoisosaan Honkajoen ja Siikaisten alueelle. Jämijärven-Mertiöjärven alue (luo2) sijoittuu Jämijärvelle maakunnan itäosaan ja Koskeljärven alue (luo1) sijoittuu Euralle maakunnan eteläosaan. Luo-alueet muodostavat erittäin merkittäviä useita erilaisten luonto- ja ympäristöarvojen muodostamia aluekokonaisuuksia. Ne käsittävät muun muassa valtakunnalliseen soidensuojelun perusohjelmaan ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita. Alueilla on myös vähintään ylimaakunnallista merkitystä retkeilyn, virkistyksen ja luontomatkailun kannalta. Luo-aluetta koskevat merkinnät perustuvat maakuntakaavaa laadittaessa tehtyyn Satakunnan viher- ja virkistysverkkoselvitykseen. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että alueidenkäytön suunnittelussa otetaan huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Haapakeitaan alue on Satakunnan laaja-alaisin ja yhtenäisin erämainen suoaluekokonaisuus. Se liittyy kiinteästi Eteläpohjanmaan maakuntakaavassa osoitettuun Suupohjan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeään alueeseen. Alueella esiintyvät kaikki seudulle ominaiset suoyhdistelmät ja sillä on huomattavaa merkitystä myös eläimistön lisääntymis- ja leviämisalueena.

Luo-merkintään ei liity suojelumääräystä eikä maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukaista ehdollista rakentamisrajoitusta. Merkintä ja siihen liittyvät suunnittelumääräykset eivät rajoita alueen käyttöä maa- ja metsätalouteen, pysyvään ja loma-asutukseen tai virkistykseen. Merkintä ei ole esteenä maa-ainesten ottamiseen tai turvetuotantoon, mikäli siihen on olemassa maa-aineslain tai ympäristönsuojelulain mukaiset edellytykset. Lupaharkinnassa maakuntakaava toimii omalta osaltaan selvitysaineistona. Haapakeitaan luo-alueelle sijoittuu myös useita maakuntakaavassa osoitettuja merkittäviä turvetuotantoalueita (EO3). Alueella käynnissä oleva turvetuotanto voi edelleen jatkua siihen myönnetyn luvan puitteissa.

Turvetuotantoalueet ja Pieksunkankaan alue (Honkajoen kunnanhallituksen valitus)

Maakuntakaavassa on osoitettu merkittävät turvetuotantoalueet. Kaavaa laadittaessa on tehty turvetuotantoa koskeva selvitys. Kaavaan sisältyvät sellaiset laajat alueet, joilla on ympäristölupa tai jotka ovat toiminnassa olevia turvetuotantoalueita tai joiden osalta turvetuotannon ympäristövaikutukset on selvitetty. Turvetuotantoa koskevan ympäristöluvan edellytyksenä ei ole maakuntakaavassa osoitettu turvetuotantoaluetta koskeva varaus.

Kahta seutukaavaan ja turvetuotantoa koskevaan selvitykseen sisältynyttä Honkajoella sijaitsevaa suota ei ole sisällytetty maakuntakaavan turvetuotantoalueisiin (EO3 ja EO4). Ne ovat Kodesjoenkeidas ja Kuuskeidas. Satamakeidas on osoitettu turvetuotantoalueena EO4 puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueen läheisyyden vuoksi.

Turvetuotantoa koskevasta selvityksestä ilmenee muun muassa, että Kodesjoenkeitaan ojitetuille alueille on kasvanut kohtalainen puusto, joka vaikeuttaa turvetuotannon käynnistämistä ja heikentää turpeen laatua. Aluetta pidetään mahdollisesti sopivana paikallistuotantoon. Kuuskeitaan pintakerroksen turpeen maatumisasteen vaihtelu on tutkimustietojen mukaan merkittävää eikä suo sovellu kasvu- ja energiakäyttöön. Lisäksi vieressä on Kuuskeitaan Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue. Satamakeidas on ollut pitkään turvetuotantoalueena ja sillä on ympäristölupa.

Seutukaavaan sisältynyt Pieksunkankaan maa-ainesten ottoalue sijoittuu ympäristöhallinnon kartoituksen ja luokituksen mukaiselle vedenhankintaan soveltuvalle pohjavesialueelle. Pieksunkangas sijoittuu lisäksi maakuntakaavassa osoitetulle luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeälle alueelle. Alueella on ollut maa-ainesten ottoa ja se on edelleen mahdollista, jos siihen on maa-aineslain mukaiset edellytykset.

Hil-alueet (MTK-Satakunta ry:n ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry:n valitus)

Melutasoltaan hiljaista aluetta tarkoittava merkintä (hil) on alueen erityisominaisuutta tarkoittava merkintä. Maakuntakaavassa osoitetut viisi melutasoltaan hiljaista aluetta ovat pääosin erämaisia alueita, saaristoalueita ja vaikeakulkuisia metsäalueita. Suuri osa niistä kuuluu Natura 2000 -verkoston alueisiin. Näistä alueista Euran Koskeljärven etelä- ja keskiosan alue sijoittuu pääosin vesialueelle ja kaavan luonnonsuojelualueelle sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeälle alueelle. Myös Luvian Säpin saariston ja Luvian ulkosaariston sekä Merikarvian Ouran saariston alueet sijoittuvat merialueelle ja kaavan luonnonsuojelu- ja suojelualueelle. Siikaisten Mustasaarenkeitaan suoalue sijoittuu myös pääosin kaavan luonnonsuojelualueelle ja pieneltä osin myös maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY). Ulvilan, Porin (entisen Noormarkun) ja Lavian Joutsijärven alue sijoittuu erämaiselle, vaikeakulkuiselle ja metsäiselle alueelle, jolla on merkitystä myös virkistyksen ja retkeilyn kannalta. Sille sijoittuu osittain laajahko kaavan virkistysalue (V).

Haapakeitaan ja Joutsijärven melutasoltaan hiljaisilla alueilla huomattava maanomistaja on UPM-Kymmene Oyj ja yhtiö on valittanut maakuntavaltuuston päätöksestä myös niiden osalta. Ympäristöministeriö on hylännyt yhtiön valituksen.

Melutasoltaan hiljaisia alueita koskevaan merkintään ei liity maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukaista ehdollista rakentamisrajoitusta. Merkintä ei ole esteenä maa- ja metsätalouselinkeinojen harjoittamiselle tai asutusta palvelevalle rakentamiselle. Merkintä voi myös maakuntakaavan viranomaisvaikutuksen vuoksi osaltaan edistää maaseutuelinkeinojen toimintaedellytyksiä.

Maakuntakaavan voimaan tuloa koskeva määräys (Porin kaupunginhallituksen valitus)

Maakuntakaava täyttää muilta kuin vahvistamatta jätetyiltä osiltaan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n sisältövaatimukset ja on muutenkin lainmukainen. On myös tärkeätä, että yksityiskohtaisempaa suunnittelua maakunnassa ohjaa seutukaavan sijasta maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti laadittu maakunnallinen kaava.

Pro Pohjankangas ry:n sekä Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valitukset

Pro Pohjankangas ry:n sekä Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valitukset jätettäneen myöhästyneinä tutkimatta.

4.3 Maakuntahallituksen lausunto

Satakuntaliiton maakuntahallitus on valitusten johdosta antamassaan lausunnossa viitannut aiemmin esitettyihin perusteluihin sekä ympäristöministeriön lausunnossa esitettyyn yhtyen esittänyt muiden kuin km- ja KM1-merkintöihin sekä Söörmarkun eritasoliittymän aluevaraukseen kohdistuvien valitusten hylkäämistä.

Maakuntahallitus on lisäksi esittänyt muun ohella, että Riihikedon ja Vähärauman kauppapaikkamerkinnät perustuvat "Kauppa Satakunnassa" -selvityksen lisäksi asemakaavojen ja yleiskaavan laatimisen vaikutusten arviointeihin. Kauppapaikat sijaitsevat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti tiiviissä kaupunkirakenteessa laajojen asuntoalueiden keskellä/vieressä ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Puheena olevat km-merkinnät tulee vahvistaa.

Söörmarkun kylä ja kulttuurimaisema (Ympäristöministeriö, Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu 16/1993) rajautuu valtateiden 8 ja 23 liittymän koillispuolelle, eikä luoteispuolelle, kuten ympäristöministeriö lausunnossaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle on määritellyt. Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Suomen kuntaliitto ovat lähettäessään 23.12.2009 RKY2009 inventoinnin tulokset maakuntiin ja kuntiin, liittänyt päätökseen myös muistion "Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisesta kaavoituksessa ja lupamenettelyssä" (YM3/533/2009). Muistiossa todetaan selkeästi paitsi, että RKY2009 -kulttuuriympäristöt ovat alueiden käytön suunnittelun lähtökohtana myös, että "yleis- ja asemakaavoituksessa aluerajauksia on usein tarpeen täsmentää suunnittelutarkkuuden kasvaessa". Söörmarkun kylän ja kulttuurimaiseman arvojen ja aluerajauksen tarkempi määrittely eritasoristeysmerkinnän kohdalla tuleekin tehdä kuntakaavoituksen yhteydessä siten, että siinä määritellään uudelleen eritasoliittymän tarkempi sijainti ja vaikutukset lähimaisemaan kylärakenteessa. Söörmarkun eritasoliittymää koskeva merkintä tulee vahvistaa.

Vanha-Prisman KM1-merkinnän osalta maakuntahallitus on yhtynyt Rauman kaupunginhallituksen valituksen perusteluihin. Vanha-Prisman KM1-merkintä tulee vahvistaa.

4.4 Vastaselitykset ja lisäkirjoitus korkeimmassa hallinto-oikeudessa

MTK-Satakunta ry ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry ovat vastaselityksessään uudistaneet aiemmin lausumansa sekä esittäneet muun ohella, että maa- ja metsätalous ei ole yksittäinen elinkeino, vaan pääasiallinen elinkeino ja maankäyttömuoto valituksessa tarkoitetuilla alueilla.

Rauman kaupunginhallitus on vastaselityksessään esittänyt muun ohella, että ympäristöministeriön lausunto antaa väärän kuvan kaupunginhallituksen valituksessa esitetyistä tavoitteista. Virheellinen lähtöajatus on muutoinkin johtanut harhaan. Tarkoituksena ei ole ollut mahdollistaa uuden vähittäiskaupan suuryksikön toteuttamista Vanha-Prisman alueelle. Sen sijaan tavoitteena on ollut turvata jo olemassa olevan Vanha-Prisman liikerakennuksen ne muutostarpeet, joita rakennuksen elinkaari sekä kaupan ja asiakaskäyttäytymisen muuttuminen tuovat tullessaan.

Ympäristöministeriön päätöstä tulee muuttaa siten, että Vanha-Prisman alueelle vahvistetaan KM1-alue täydennettynä seuraavilla suunnittelumääräyksillä:
- suuryksikön koko rajoitetaan tontin rakennusoikeuden mukaisesti enintään 9 618 kerrosalaneliömetriin
- päivittäistavarakaupan osuus tulee olla alle 2 000 kerrosalaneliömetriä
- muun osan käyttötarkoituksena voi olla pääosin laajan tavaravalikoiman kauppa, jonka tuotevalikoima painottuu tilaa vaativaan kauppaan.

Koska maakuntahallitus on lausunnossaan yhtynyt kaupunginhallituksen valitukseen, vähäiseen tarkistukseen on siten maankäyttö- ja rakennuslain 203 §:ssä tarkoitettu suostumus. Nykyisen käyttötarkoituksen mukainen kaavan muutos ei vaikuta muiden kuin siihen suostuneiden etuun tai oikeuteen.

Kuntien velvollisuutta pitää asemakaavat ajantasaisina on korostettu viime aikoina voimakkaasti. Voimaan jäädessään maakuntakaava ohjaisi sellaisen asemakaavan laatimiseen, joka ei enää salli Vanha-Prisman alueella tällä hetkellä vallitsevaa tilannetta. Käytännössä tämä johtaa siihen, että rakennuksen muutoksille, ei myöskään sisätilojen muutoksille, voida myöntää rakennuslupaa. Sisätilojen muutostarpeet ovat todennäköisiä, kun jokin rakennuksessa tällä hetkellä toimivista liikkeistä muuttaa muihin tiloihin. Mikäli muutokset eivät ole mahdollisia, johtaa tämä vähitellen rakennuksen tyhjenemiseen. Tästä aiheutuu rakennuksen ja maan omistajalle kohtuutonta haittaa.

Karvian kunnanhallitus on vastaselityksessään uudistanut aiemmin lausumansa.

Porin kaupunginhallitus on vastaselityksessään esittänyt muun ohella, että kysymyksessä olevat vähittäiskaupan suuryksikön paikat sijaitsevat asutuksen keskellä hyvien kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen yhteyksien varrella. Etäisyydet Porin kauppatorilta ovat 1,5 kilometriä ja 2,5 kilometriä. Keskustatoimintojen alueen reunasta mitattuna etäisyydet ovat vielä lyhyemmät. Vähittäiskaupan suuryksikön toimintaan liittyvät logistiikkakysymykset, joiden ympäristövaikutukset ovat suuret, estävät kyseisen kaltaisten vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittamisen kaupunkikeskusten alueella.

Söörmarkun eritasoliittymä sisältyy ELY-keskuksen johtamaan suunnitteluun, jonka kohteena on valtatie 8 Hyvelänviikin ja Söörmarkun välisellä matkalla. Suunnittelussa otetaan tarkasti huomioon luontoon ja rakennettuun ympäristöön kohdistuvat vaatimukset. Kyseistä hanketta koskevan aluevaraussuunnitelman sijoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämät asiat ratkaistaan vireillä olevassa osayleiskaavoituksessa. Valtatien 8 suunnittelussa ja osayleiskaavoituksessa ovat mukana kaikki keskeiset osapuolet sekä viranomaiset, jotka valvovat muun ohella valtakunnallisten alueiden käytön tavoitteiden toteutumista. Lisäksi kyseinen eritasoliittymä sijoittuu arvokkaan rakennetun kulttuurimaisemarajauksen ulkopuolelle. Söörmarkun risteyksen sijainti on aluevaraussuunnitelmassa sovitettu nykyiseen tiestöön ja maisemaan, mikä vaikuttaa järjestelyihin valtatieristeyksessä, joka kustannussyistä on sovitettu nykyisen tasoristeyksen paikalle. Söörmarkun risteyksessä on kysymys valtateiden risteykselle alistetusta turvallisesta kulkutiestä Söörmarkun arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. ELY-keskuksen johdolla laadittu aluevaraussuunnitelma on vireillä olevan Noormarkun - Toukarin osayleiskaavan perusteellista lähtökohta-aineistoa ja liiteasiakirja. Eritasoliittymän sijainti ratkaistaan osayleiskaavassa sekä samaan aikaan vireillä olevassa asemakaavassa. Ympäristöministeriö ei lausunnossaan ole perustellut edellä kuvatun valmistelun sivuuttamista.

Ympäristöministeriön lausunnossa ei edelleenkään ole perusteltu maakuntakaavan ratkaisua Yyterin santojen alueesta.

Kaupunkiseutusuunnitelman ja siihen perustuvan kuntien hyväksymän rakennesuunnitelman johtavana tavoitteena on ollut yhdyskuntarakenteeseen, ei kuntarajoihin perustuva ohjaus. Maakuntakaavan selvitykset taas monelta osin perustuvat kuntarajoihin. Maakäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset tavoitteet ovat tältä osin maakuntakaavan valmistelussa jääneet syrjään.

Honkajoen kunnanhallitus on vastaselityksessään esittänyt muun ohella, että virkatyönä tehty selvitys vaikutusten arvioinnista ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämää kaavan vaikutusten arviointia elinkeinoelämän toimintaedellytyksistä. Lausunnoissa ei ole esitetty näyttöä siitä, että kaavan vaikutuksia olisi valituksenalaisilta osin selvitetty. Lausunnoissa ei ole perusteltu myöskään, miksi kaikkia Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueen edustajia ei ole kutsuttu ampuma-alueen asioita käsitteleviin työkokouksiin. Satakuntaliiton vastine ei sisällä selvitystä siitäkään, miksi työkokouksista laadittuja muistioita ei ole annettu kunnan edustajalle.

Maanomistajuuden perusteella tehdyt suojelualuerajaukset ovat suojelutavoitteiden vastaisia ja loukkaavat kansalaisten yhdenvertaista kohtelua. Oikeusvaikutteisten suojelualueiden määrittäminen on lisäksi ristiriidassa maakuntakaavan tavoitteisiin nähden sekä siihen nähden, että kaava ei pohjaudu tilarajat käsittävään pohjakarttaan.

Melumäärityksen perusteet ovat viranomaisten omiin ohjeisiin perustuvia, eikä niillä siten ole oikeudellisesti sitovaa vaikutusta kaavojen valmistelussa. Lisäksi on otettava huomioon, että meluselvitys on puolustusvoimien tilaama. Lausunnoissa ei ole otettu huomioon kunnanhallituksen viittaamia asiantuntijalausuntoja.

Kunnan alueelle sijoittuva merkittävän suuri luo-merkintä aiheuttaa epämääräisenä ja tulkinnanvaraisena alueen asukkaille ja maanomistajille epätietoisuutta. Alueella on jo toimivia maa-ainestenottoalueita sekä turvetuotantoalueita ja uusia alueita on myös suunnitteilla.

Ympäristöhallinnon pohjavesikartoitus Pieksunkankaan alueen osalta perustuu vanhentuneisiin tutkimuksiin. Honkajoen kunnan vesilaitoksen suunnitelmissa kyseinen alue ei sisälly pohjavedenottoalueisiin.

Pro Pohjankangas ry on vastaselityksessään esittänyt muun ohella, että yhdistys on toiminut hyvässä uskossa luottaen Itella Oy:n ilmoitukseen toimittaa 1. luokan posti vuorokaudessa perille. Valitusaika on päättynyt 30.12.2011 ja valitus on lähetetty 29.12.2011 1. luokan postilähetyksenä korkeimman hallinto-oikeuden osoitteeseen.

Harri Laurilalle ja Lyylikki Laurilalle on varattu tilaisuus vastaselityksen antamiseen.

Porin kaupunginhallitus on tänne 21.2.2013 toimittamassaan lisäkirjoituksessa viitannut Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) päätökseen 19.2.2013, jolla ELY-keskus on

päättänyt Yyterin santojen luonnonsuojelualueen perustamisesta. Suojelualueen pinta-ala on noin 66,1 hehtaaria ja se kuuluu kokonaisuudessaan Natura 2000 -verkoston kohteeseen Preiviikinlahti FI0200080 ja FI0200151. Päätös ei ole ollut lainvoimainen.

5 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

5.1 Tutkimatta jättäminen

Pro Pohjankangas ry:n sekä Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valitukset jätetään tutkimatta.

5.2 Pääasiaratkaisu tutkituilta osin

Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian. Valitukset hylätään. Ympäristöministeriön päätöksen lopputulosta ei muuteta.

5.3 Täytäntöönpanon kieltämistä koskeva vaatimus

Lausuminen Porin kaupunginhallituksen täytäntöönpanon kieltämistä koskevasta vaatimuksesta raukeaa.

Perustelut

5.1 Tutkimatta jättäminen

Säilyttääkseen puhevaltansa Pro Pohjankangas ry:n sekä Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan olisi tullut ympäristöministeriön päätökseen liitetyn laillisen valitusosoituksen mukaan toimittaa valituskirjelmänsä korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 30. päivänä päätöksen antopäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Ympäristöministeriön valituksenalainen päätös on annettu julkipanon jälkeen 30.11.2011. Valituskirjelmät olisi näin ollen tullut toimittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään perjantaina 30.12.2011. Pro Pohjankangas ry:n valituskirjelmä on saapunut tänne maanantaina 2.1.2012 ja Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valituskirjelmä maanantaina 9.1.2012 ja siis molemmat valitusajan päätyttyä. Tämän vuoksi Pro Pohjankangas ry:n sekä Harri Laurilan ja Lyylikki Laurilan valitukset on maankäyttö- ja rakennuslain 198 §:n 2 momentin sekä hallintolainkäyttölain 22 §:n, 26 §:n 1 momentin ja 51 §:n 2 momentin nojalla jätettävä tutkimatta.

5.2 Pääasiaratkaisu tutkituilta osin

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että Rauman kaupunginhallituksen vastaselityksessään esittämä kaavaan tehtäväksi vaadittu muutos ei ole sellainen maankäyttö- ja rakennuslain 203 §:ssä (1129/2008) tarkoitettu vähäinen tarkistus, joka maakunnan liiton suostumuksella voitaisiin muutoksenhakuvaiheessa tehdä kaavaan.

Tämän vuoksi ja kun muutoin otetaan huomioon edellä ilmenevät ympäristöministeriön päätöksen perustelut ja siinä mainitut oikeusohjeet sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, ympäristöministeriön päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei, kun otetaan huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 31 § ja 188 §:n 3 momentti sekä kuntalain 90 §, ole oikeudellisia perusteita.

5.3 Täytäntöönpanon kieltämistä koskeva vaatimus

Asian tultua tällä päätöksellä ratkaistuksi ei täytäntöönpanon kieltämistä koskevasta Porin kaupunginhallituksen vaatimuksesta ole tarpeen lausua.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Pekka Vihervuori

Matti Pellonpää Riitta Mutikainen (t)

Hannu Ranta Liisa Heikkilä

Asian esittelijä,
esittelijäneuvos Petteri Leppikorpi

Jakelu

Päätös	MTK-Satakunta ry ja Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry, oikeudenkäyntimaksu 226 euroa Rauman kaupunginhallitus, oikeudenkäyntimaksu 226 euroa Karvian kunnanhallitus, oikeudenkäyntimaksu 226 euroa Porin kaupunginhallitus, oikeudenkäyntimaksu 226 euroa Honkajoen kunnanhallitus, oikeudenkäyntimaksu 226 euroa Pro Pohjankangas ry, maksutta Harri Laurila ja Lyylikki Laurila, maksutta
Jäljennös	Ympäristöministeriö Satakuntaliiton maakuntahallitus Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue